António Lobo Antunes
Inima inimii

„În 1998, când romanele sale ample îi impuneau perioade de recuperare, Lobo Antunes a acceptat să răspundă solicitării unei reviste angajându-se, oarecum din joacă, să scrie periodic *cronici*, al căror profil, absolut personal, l-a şi inventat. Treptat numărul lor a crescut, iar unele dintre motivele evacuate din romane au reintrat pe fereastră în acelaşi laborator de proză şi s-au redistribuit în aceste compoziţii scurte. Dacă punem împreună romanele şi cronicile putem observa cum ele se completează deseori, dar compoziţiile scurte aduc şi o diversificare notabilă pe paleta tematică a lui Lobo Antunes. Multe dintre ele se prezintă ca sâmburi de posibile romane sau ca fragmente ale unor compoziţii viitoare. Dar chiar şi în aceste texte de mici dimensiuni simţim stilul şi vocea distinctă ale romancierului, sau observăm câteva din tehnicile de compoziţie polifonică pe care el le aplică în romane. E arta lui narativă extrem de elaborată, care ştie să «reţină» informaţia pentru a dramatiza acţiunea; şi e arta lui stilistică inconfundabilă, aceeaşi acurateţe a exprimării ce manifestă oroare de adjective, dar şi de vacuitatea metaforică, fiindcă preferă densitatea emoţiei restituite prin forţa enunţului. Regăsim fraza lui fluvială ce antrenează în albia ei vaste privelişti şi subtile detalii, dar care nu admite nici pietricica accidentală a unei virgule – totul construit de fiecare dată ca un poem”.

Dinu Flămând

ANTÓNIO LOBO ANTUNES

Inima inimii

Cronici

Selecţie, traducere din portugheză, prefaţă şi note de

DINU FLĂMÂND

H UÍM AN I TAS

Redactor: Denisa Comănescu Coperta: Angela Rotam Tehnoredactor Manuela Măxineanu Coreaon lui ian a Glăvan DTP: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Tipărit la Fedprint

ISBN 978 – 973 – 689 – 780 – 1 Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Naţională a României.

EDITURA HUMANITAS FICTION Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51 www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro Comenzi prin e-mail: vânzări libhumanitas.ro Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

O lecţie de proză

Să ne amintim că pe unul dintre celebrele sale tablouri „cu pipă” Magritte scrisese clar: „Aceasta nu este o pipă”. Şi nici nu era. Pictorul voia să pricepem că tabloul rămâne doar o reprezentare, eventual a unei pipe, propunere artistică adresată sensibilităţii estetice a privitorului, nu fumătorului şi nici zestrei sale de cunoştinţe utile. Tot aşa, textele de faţă nu sunt nici amintiri, nici cronici de revistă, nici confesiuni. Ele sunt proze scurte. Dar ele fac parte din genul acelor compoziţii sensibile, alcătuite cu mare artă şi economie de mijloace, care le-au reuşit doar câtorva mari maeştri. Sunt proze total diferite de ceea ce numim în general „schiţă”,

„moment”, sau „tabletă”, şi au o gravitate pe care Lobo Antunes ştie să o ascundă cu multă graţie. Le diferenţiază, de asemenea, de exemplele consacrate faptul că autorul lor simulează folosirea unui material exclusiv autobiografic, ca şi cum ar avea oroare să inventeze ceva ce nu a „existat” în experienţa sa directă. Simţim însă că tot el se îndepărtează deseori de posibilele sale surse autobiografice; sau, dimpotrivă, tot el ne face să credem că nu foloseşte decât material autobiografic chiar şi atunci când unele compoziţii ies din universul său predilect. Dar e un ton de confesiune directă ce nu livrează confesiuni, şi nici nu îi face cu ochiul curiozităţii voyeuriste a cititorului. Artistul nici nu pare să ne observe în spatele paginii, preocupat să-şi recupereze emoţia din acel rezervor al trecutului personal ce continuă, paradoxal, să se împrospăteze tocmai prin exerciţiul prozei. Lobo Antunes ştie că şi-a ales o „activitate imposibilă”. A declarat-o deseori, cel mai recent într-un interviu pentru cotidianul *Le Monde*. „Lucrezi cu cuvintele, dar vorbeşti despre lucruri ce sunt anterioare acestor cuvinte” (Nr. 21545, 25 aprilie 2014). Ştim că uriaşul timp trecut este rezervorul bogăţiei de sensibilitate a fiecăruia dintre noi. Pentru scriitor, el este şi singurul rezervor ce îi permite să continue. Iată de ce Lobo Antunes trişează tandru şi cu autobiografia, şi cu autoficţiunea, spre a-şi păstra libertatea de mişcare, sau ca să-şi pândească cu şi mai mult succes şansa improbabilă de a regăsi jubilaţia secretă fosilizată în acest timp retrospectiv.

În momentul când romanele sale ample (deja atunci peste zece la număr) îi impuneau intervale de recuperare, Lobo Antunes a acceptat să răspundă solicitării unei reviste angajându-se, oarecum din joacă, să scrie periodic asemenea „cronici”, al căror profil, absolut personal, l-a şi inventat. Treptat numărul lor a început să crească, iar

unele dintre motivele evacuate din romane au reintrat pe fereastră în acelaşi laborator de proză şi s-au redistribuit în aceste compoziţii scurte. Dacă punem împreună romanele şi cronicile putem observa cum ele se completează deseori, dar compoziţiile scurte aduc şi o diversificare notabilă pe paleta tematică a lui Lobo Antunes. Multe dintre ele se prezintă ca sâmburi de posibile romane sau ca fragmente ale unor compoziţii viitoare. Dar chiar şi în aceste texte de mai mici dimensiuni simţim stilul şi vocea distinctă ale romancierului, sau observăm câteva din tehnicile de compoziţie polifonică pe care Lobo le aplică în romane. E arta lui narativă extrem de elaborată, care ştie să „reţină" informaţia pentru a dramatiza acţiunea; şi e arta lui stilistică inconfundabilă, aceeaşi acurateţe a exprimării ce manifestă oroare de adjective, dar şi de vacuitatea metaforică, fiindcă preferă densitatea emoţiei restituite prin forţa enunţului.

Regăsim şi tehnica intarsiilor de tip dialog-monolog-descripţie, atât de caracteristică pentru mai toate romanele lui Lobo Antunes, regăsim fraza lui fluvială ce antrenează în albia ei vaste privelişti şi subtile detalii, dar care nu admite nici pietricica accidentală a unei virgule – totul construit de fiecare dată ca un poem. Fiecare text în parte are o remarcabilă unitate poematică, cu laitmotivele ce ritmează naraţiunea, reluând totdeauna în final desenul motivului de la început. Iar textul devine o demonstraţie indirectă a faptului că o structură de canon muzical, sau de mică sonată, sau de simetrie naturală asemănătoare arabescurilor ce se înscriu în configuraţia pietrelor sau în arhitectura arborilor prezidează şi aparent haotica noastră expediţie obsesivă prin universul emoţiilor. Compoziţia, stilul, cuvintele, imaginile pe care acestea le vehiculează sunt tot atâtea capcane împrăştiate pe întinsul timpului

irecuperabil, procedee vegheate îndeaproape de autor, căci ele trebuie să capteze *emoţia*, să i-o restituie. Iar emoţia stă în inima inimii – tandrul pariu iluzoriu pe care adolescentul de pe Plaja Merilor îl contracta cu el însuşi, pe vremea când avea certitudinea absolută că literatura era viaţa deplină care-l ademenea!

Ajunse la cifra de cinci volume dense şi însumând câteva mii de pagini, toate aceste cronici au recucerit cititorii deja fidelizaţi de romanele sale. Dar au şi adus spre lumea lui Lobo Antunes o masă nouă de cititori care se intersectează mai rar cu autorii contemporani. Cititorul fidel al acestui autor are, aşadar, de fiecare dată, întâlnire cu emoţia conţinută în fiecare text al lui Lobo Antunes; iar acest cuvânt fetiş este o referinţă obligatorie, estetică, dar şi morală, la autenticitate şi la onestitate. Celui căruia nu-i dau lacrimile la sfârşitul unor texte-poem cum sunt *Vin imediat* sau *o scrisoare către Campo de Ourique* înseamnă că încă nu a învăţat să citească. Toţi cei care îşi vor fi spus, cel puţin o dată, că viaţa lor e un „roman”, regretând doar neputinţa de a-şi aşterne pe hârtie experienţa lor proprie, constată cu uimire cum se aşterne în frază viaţa palpitantă ascunsă în trecutul unor personaje anodine, numai fiindcă intervine marea artă a celui care ştie să identifice şi să atingă centrii nevralgici ai micilor existenţe.

Într-un peisaj literar cum e cel românesc, unde mulţi scriitori au scăpat de uscăciunea realismului socialist sau de rigiditatea limbii de lemn dezvoltând un stil flamboaiant împănat abuziv cu adjective şi adverbe, dar şi săltând pe cascade de construcţii şubrede, acest stil bogat al lui Lobo, care nu este nici ornamental şi nici chiar baroc, poate provoca adevărate revelaţii. Nu simţi la el protocolul literar ceremonios şi nici falsitatea tipic literară a frazei care expune plat numai planul imediat vizibil, într-o construcţie literară fără profunzime sau perspectivă.

Dificultatea frazei extrem de elaborate pe care o migăleşte Lobo Antunes provine din mutiplele ei restricţii secrete. Este o litotă cu inventive metamorfoze. Mesajul este bogat, dar totdeauna clar, aglutinările de imagini creează muzica frazei şi reconstituie acea viaţă autentică a cuvintelor juste debarasate de literaturitatea festivă. Cititorul intră în empatie cu textul întrucât simte că „vraja” acestor scurte compoziţii e mai mult decât tehnică literară sau bogăţie de imagini; e un sacru meşteşug de a prinde esenţialul în cuvinte folosite de toată lumea, inteligibile şi aparţinând unui registru semantic obişnuit, din care se ridică însă tandreţe, compasiune, mirare şi exaltare, tristeţe şi melancolie, umor şi ironie, plus acel aer de familiaritate cu un univers în care cititorul se regăseşte pe sine, cu propria sa experienţă a lumii, renăscută însă prin lectura acestor texte. Este miracolul prozei ce se realizează, iată, nu prin captarea cititorului în trama unei acţiuni palpitante, ci prin introducerea lui în viaţa banală căreia însă acest mare scriitor ştie să-i citească partea de miracol.

Cronicile lui Lobo Antunes sunt dovada faptului că pentru a ajunge la proză nu e suficient să ştii sau să poţi relata o întâmplare, să orchestrezi o suită de observaţii sau să valorifici câteva momente autobiografice. Trebuie să identifici emoţia şi să reuşeşti ca textul tău să absoarbă culminaţia ei, reconstituind-o şi chiar amplificând-o prin procedee de o subtilă onestitate. Substanţa epică din aceste scurte texte (iar uneori şi din romanele ample ale lui Lobo Antunes) este ca şi inexistentă. Dar aici, în două, trei file, se condensează totdeauna câte un moment cu amploare temporală nebănuită, pulsând de viaţă, căci pulsează în text viaţa scrisului – totul transportat de această *fraz*ă-*ostinat Oy* de profund lirism, adică permanentul monolog, energia vitală a imaginaţiei. Fraza lui Antonio Lobo Antunes e dovada faptului că nimic nu-i

este imposibil cuvântului să semantizeze. Şi că literatura rămâne o glorie a voinţei de a sărbători existenţa, surprinzător de tonică tocmai atunci când atâţia nepricepuţi sau falşi auguri instituie doliul ei.

Dinu Flămând

Elogiul mahalalei

M-am născut într-o mahala a Lisabonei, la Benfica, pe atunci o strânsuri de mici gospodării, despărţite de străduţe înguste, cu case scunde, loc unde le auzeam seara pe toate mamele ţipând

— Viiictor o strigare care plecând din strada Ernesto da Silva, atingea berzele cocoţate pe vârfurile celor mai semeţi arbori şi îneca păunii în lacul de sub plopi. Am crescut în preajma micului castel de la Portas care ne separa de Venda Nova şi de Drumul Militar, într-un ţinut ale cărui posturi de frontieră erau drogheria domnului Jardim, băcănia Chelului, patiseria domnului Madureira şi merceria havaneză a domnului Silvino, iar după-amiezile îmi plăcea să lălăi prin atelierul de cizmărie al domnului Florindo, care pingelea pantofi într-o odaie întunecată înconjurat de câţiva orbi aşezaţi pe taburete, toţi îmbibaţi cu un amestec de miros de piele şi de mizerie ce-mi rămâne în amintire, singurul miros de sfinţenie cunoscut de mine. Doamna Maria Salgado, mică, negricioasă, îmbrăcată mereu în doliu, transporta Sfânta Familie într-o cutie mică, din casă în casă, iar bunicii mei duceau şi păstrau în salon aceste trei figurine din teracotă, timp de cincisprezece zile, sub un clopot de sticlă ce se aburea, în jurul căruia servitoarele puneau lumânări aprinse. Am crescut alături de domnul Paulo, cel care repara cu sfori şi bucăţi de trestie aripile vrăbiilor, şi alături de familia Ferra-o-Bico, a cărei mătuşă fugise cu un ţigan şi ştia să citească pe plajă liniile din palmele oamenilor, îmbrăcată şi

ea de sus până jos în negru ca văduva unui marinar niciodată revenit la ţărm. Prietenii mei purtau nume teribile

(Lafayette, Jaures)

şi locuiau prin camere de subsol care aveau pietre de caldarâm în loc de ferestre, înăuntrul lor puteau fi văzute uriaşe aparate de radio, oale cu tufe de busuioc plantate în ele şi tot felul de cumetre încălţate în şoşoni. Câinele de la boiangerie inflama cu lătratul lui fosforescent nopţile de iulie, iar când polenul salcâmilor ploua peste pleoapele mele, îndrăgostit nebun cum eram de femeia lui Sandokan, mă transformam într-un soi de inorog cu bucle prin latrinele de la şcoală, în vreme ce brigadierul Maia, cu bereta lui bască, cobora la Taverna Oaselor gesticulând şi blestemând regimul. Când pe la treisprezece ani m-am dus să-mi încerc şansele la hockey pe gheaţă la clubul de fotbal Benfica, portarul echipei, împlătoşat ca un baron medieval, m-a arătat cu degetul colegilor săi miraţi

— Tatăl blonzi ului ăsta e doctor ceea ce a fost de îndată pentru mine cel dintâi titlu de glorie sportivă, dar şi prima mea responsabilitate tenebroasă, pentru că antrenorul, pipăindu-mi muşchii din ochi, m-a prevenit cu un aer îndoielnic

— O să vedem de ce eşti în stare blonziule că taică-tu pe teren era mai degrabă bătăuş.

Proprietarul farmaciei Uniâo se juca cu bastonul, nevasta proprietarului farmaciei Marques era o grecoaică somptuoasă cu buci de amforă şi ochi arzători, care mă făcea să uit de femeia lui Sandokan când o întâlneam duminica pe drumul spre biserică, al cărei clopotar purta numele Ze Martelo[1] şi bătea aria „Papagalul blond” în timpul slujbei de înălţare la prânz în locul ariei obligatorii

---

1 José „Ciocanul", fiindcă „batea" melodia în clopotele mici ale bisericii, carillonul.

„Pe treisprezece mai”, şi avea o agenţie mortuară cu un prospect-reclamă ce zicea aşa: „De ce Excelenţa Voastră se încăpăţânează să trăiască dacă ştie că pentru doar o sută de escudos ar putea avea o frumoasă înmormântare?”, iar eu făceam versuri între două partide de hockey, fumam pe ascuns, o jumătate din mine se dădea în vânt după Jesus Correia, cealaltă jumătate după Camões, şi eram indecent de fericit.

Azi, dacă mă duc la Benfica, nu mai găsesc Benfica. Păunii au amuţit, nu se mai vede nicio barză pe palmierii de la Correios.

(palmierii de la Correios nu mai există nici ei iar proprietatea Lobo Antunes a fost vândută)

domnul Silvino, domnul Florindo şi domnul Jardim au murit, în locul caselor au fost ridicate imobile, dar eu bănuiesc că sub aceste edificii cu cinci şi şase şi şapte şi opt şi nouă etaje, într-un punct oarecare sub acele balcoane şi sub acele sucursale de bănci, domnul Paulo încă repară, cu sfori şi bucăţi de trestie, aripile vrăbiilor, că doamna Maria Salgado încă mai transportă de la o casă la alta Sfânta Familie sub clopotul ei de sticlă aburit, că Lafayette şi Jaurés încă mai joacă arşice, pe străduţa Calçada de Tojal, care e flancată de cumetre în şoşoni şi de oale unde cresc tufe de busuioc. Nu mai există nici păuni, nici berze, însă salcâmul părinţilor mei, încăpăţânat, încă mai rezistă. Poate că numai acest salcâm rezistă, singurul lucru rămas din vremea aceea, cum e catargul unei corăbii ce se scufundă despicând valurile. Acest salcâm mi-e destul. Dughenele şi scuarurile au dispărut, nimeni nu mai bate aria „Papagalul blond”, dar salcâmul rezistă. Rezistă. Ştiu că dacă aş închide ochii şi mi-aş lipi urechea de trunchiul lui, aş auzi vocea mamei mele strigându-mă

— Antóóóóóóóónio iar un ţânc blonziu ar traversa grădina, cu un sac de bile umflându-i buzunarul, ar trece

prin mine fără să mă vadă, şi ar dispărea sus, în cameră, imaginându-şi că cel puţin femeia lui Sandokan nu l-ar obliga niciodată să mănânce nici piure de cartofi şi nici supă de gulii când vine supliciul statului la masă.

Inima inimii

Romanul pe care visam eu să-l scriu trebuia să fie una dintre acele cărţi unde, aşa cum se întâmplă în stadiul ultim al înţelepciunii chineze, toate paginile ar deveni nişte oglinzi; iar prin ele s-ar putea zări nu doar cititorul însuşi şi prezentul locuit de el ci, deopotrivă, trecutul şi viitorul, visele, catastrofele, dorinţele şi amintirile noastre. O poveste în care eu însumi, în timp ce aş răsfoi-o cu intenţia de a o corecta, înarmat cu un creion roşu care să facă intransigent tot felul de modificări, aş putea deodată să-l zăresc, tolănit pe un paragraf de parcă ar sta cocoţat pe unul din zidurile de la ferma bunicului meu salutându-mă cu bucurie, pe băiatul rândaşului care mă învăţa cum să pun laţurile de prins păsări sau cum să fur smochine din livada vecinului şi care va fi ajuns astăzi unul dintre acei bărbaţi care bat tablă pe case locuind undeva la etajul al doilea într-un bloc din Alverca, acolo unde nu mai e pic de spaţiu nici pentru berzele din Benfica, nici pentru arborii din păduri, nici pentru acea dimensiune religioasă, învăluitoare, aurorală, dintre cer şi pământ, în care portocalii respiră blând şi unde peştii din bazine intră şi ies din trupul nostru prin porii pielii. Şi nu l-aş fi întâlnit doar pe fiul rândaşului: ar fi venit şi muzica de pian de la Vila Ventura unde trăiau două bătrâne fete urâte pe care Chopin le transfigura, îmblânzindu-le privirile până le infuza acea tandreţe insuportabil de frumoasă de la animalele bolnave ce ne vorbesc într-o limbă la care odată cu lenta noastră îmbătrânire devenim prea surzi ca să o mai înţelegem, opaci la angelica situaţie a infirmilor, la cea a orfanilor sau a femeilor măritate, singurele fiinţe după

ştiinţa mea în stare să zboare pe deasupra misterului lucrurilor.

În romanul cu pagini de oglinzi pe care mi-ar fi plăcut să-l scriu, în colţul unui capitol aş fi dat şi peste anii petrecuţi de mine la Nelas, cu terenurile de tenis, cu Serra de Estreia smălţată de lumini, cu acea ramură de castan ce mă înspăimânta când bătea în lucarna insomniei mele, cu Doña Irene care cânta la harfa atingând corzile cu turturelele degetelor ei experte, cu dama văduvă tronând în vârful scării ca un buddha superumflat şi cu vărul holtei bătrân aplecat peste pâlnia telefonului în care şuşotea cu un aer ţanţoş

— Să-mi trimiteţi domnule Borges o juma de kil de carne de pe crupă.

Iar cum paginile urmau să fie nişte oglinzi eu urma să-mi văd în ele chipul meu de acum, împreună cu toate înfăţişările mele de până acum repertoriate în albumul meu de bebeluş care încă mai conţine, mumificată ca smocul de păr al unei fantome, o buclă din părul copilului care am fost şi e astăzi mort, dar care de la distanţă de secole se uită spre mine cu o neîncredere acuzatoare, buclă de păr pe care ezit să o ating de teamă să nu se facă praf asemeni coroniţelor din flori de portocal ale bătrânelor foste tinere abia măritate, căci dacă s-ar face pulbere ar dispărea atunci şi cel care am fost eu împreună cu cei pe care i-am iubit cu o patimă fără egal, adică pe bunicul din partea tatălui, pe bunica din partea mamei, pe Flash Gordon, pe domnişoara cu gene lungi care o întruchipa pe Sfânta Fecioară în scena cu personaje vii de la biserică înfăţişând Naşterea Domnului, pe Sandokan şi pe căpitanul Haddock.

Iar cum paginile urmau să fie de oglinzi ea urma să devină o carte complicată şi tulburătoare de felul acelor case din zona Beira în septembrie, cu vânt suflând prin

pădurea de pini a lui Ze Rebelo, cu primele ploi plesnind în zidurile de granit, cu mama care îşi încrunta sprâncenele, ducându-şi mâna pâlnie la ureche, întrebând aproape în ţipăt

— Ce anume?

şi refugiat într-un colţ al salonului, acolo unde nimeni nu ar fi putut să audă şuşotelile lui de seducător, vărul holtei bătrân ciripind cu ochii închişi la telefon, masculin, încăpăţânat şi irezistibil

— Poate mai bine trimiteţi domnule Borges un kilogram de coaste nu carne de pe crupă.

Iar cum paginile urmau să fie oglinzi aş fi văzut în ele anii mei din perioada când eram copil în corul bisericii, cu acea coregrafie hipnotică a slujbelor, cu lugubra rânduială a procesiunii, cu frica de un Dumnezeu atotputernic care mă spiona, ascuns nu se ştie unde, aşteptând să mă prindă cu o minciună, cu vreun cuvânt urât, în vreme ce degetele mele vârâte în buzunarele pantalonilor se lăsau ademenite de unele mişcări păcătoase, iar apoi să mă trimită cât ai clipi într-un univers ce părea o bucătărie prăfuită şi ruginită, plină cu tot felul de oale în care fierbeau tot felul de zemuri de varză şi pe unde roboteau nenumărate servitoare cu pulpe fosforescente şi tălpi despicate în două ca la ţapi, nerăbdătoare să mă înşface ca să mă arunce pe veci în acele căldări ce dădeau în clocot. Preoţii, cu chipuri de ceară ca ale femeilor, care veneau să mănânce în fiecare sâmbătă invitaţi de bunicii mei, transformau acea masă de prânz într-o solemnă sacralizare, în timpul căreia raţa cu orez dobândea o vâscozitate liturgică subliniată şi de accentul nordic şi de un puternic damf de vin sfinţit. Iar în vremea asta, indiferent la prezenţa preoţilor, a Diavolului, a Infernului, cu mişcări mătăsoase, cu chipul în penumbră ca Humphrey Bogart şi cu pălăria trasă pe ochi, incantatoriu, magnific, afumat, verişorul holtei bătrân, cu

buzele aproape lipite de pâlnia telefonului, se resemna pe un ton plângăreţ de om leşinat

— Prea bine domnule Borges dacă n-aveţi costiţe n-aveţi costiţe trimiteţi până la urmă o sute cincizeci de grame de jambon.

Cum paginile urmau să fie de oglinzi, apropiindu-mă eu şi mai mult de acea carte ar fi urmat să mă zăresc în spatele bunicilor mei, îndărătul lui Sandokan, a lui Flash Gordon, după domnişoara de la biserică, în spatele mamei mele care ducea palma cornet la ureche şi îndărătul adolescentului care nu mai sunt, copleşit de timiditate şi plin de coşuri, un bărbat neliniştit care se chinuie zor nevoie cu romanul său la fiecare cuvânt până ce îl trimite la editor, iar acesta aşezat la biroul său îl primeşte de parcă un demnitar ecleziastic ar accepta cu bunătate pastorală darul din partea unui credincios. Eu depun cât se poate de reverenţios pachetul meu de hârtii pe biroul editorului, el mă binecuvântează făcând asupra mea o cruce cu stiloul de argint, iar odată ajuns din nou în stradă îmi dau seama că pierzând romanul am pierdut şi o parte esenţială a identităţii mele, aşa că imediat ce ajung acasă încep să pregătesc teancuri de hârtie pentru următoarea poveste, nerăbdător să mă pot reflecta din nou în hârtiile din care începe să se înalţe discret o speranţă ce se încăpăţânează să-mi spună că există unele dimineţi atât de matinale, încât fie şi numai de dragul lor merită să crezi până şi în oamenii politici, aceşti patetici administratori de efemer, chiar şi în economişti, aceşti absurzi gestionari ai contingenţei, şi să crezi în toţi acei indivizi al căror prestigiu se bizuie pe o incertă vehemenţă, şi să rămâi viu. Asta fiindcă eu reuşesc totdeauna, chiar şi atunci când mă aştept mai puţin, să dau peste vărul holtei bătrân lipit de telefon ca de corpul unei femei, făcând tot felul de mărturisiri pe şoptite, să nu-l poată auzi nimeni.

— O sută douăzeci şi cinci domnule Borges cel puţin o sută douăzeci şi cinci de grame de jambon pentru micul dejun.

Moartea mea

Eu vorbesc puţin. Vorbesc puţin iar de fiecare dată chiar şi mai puţin. Se explică în primul rând întrucât eu sunt distrat şi uit foarte repede subiectul conversaţiei iar apoi fiindcă oamenii nici nu aşteaptă să le răspund ci doar să-i ascult, ceea ce este chiar uşor dacă deseori dau din cap şi adaug

— Sigur că da în clipa în care ei mă privesc cu sprâncenele interogative aşteptând să îi aprob sau să îi aplaud. Chiar am devenit un specialist în

— Sigur că da pe care ştiu să-l pronunţ pe cel puţin douăzeci şi trei de tonalităţi diferite în funcţie de expresia şi de zelul

(sau de absenţa acestora)

afişate de interlocutor, iar dacă el mă întreabă brusc

— Cum adică?

eu îmi schimonosesc gura într-un surâs enigmatic şi subtil aprobator aşa încât celălalt, liniştindu-se, dă la o parte orice urmă de îndoială, mă bate apoi încântat cu palma pe umăr, răsuflă uşurat

— Am văzut de la bun început că eşti de acord cu mine după care se apucă să dezvolte o complicată poveste prin care eu mă pierd deja de la primul viraj, continuând totuşi să murmur în vreme ce mă gândesc la te miri ce

— Sigur că da strecurând cuvintele mele printre rarele intervale de tăcere ce mi se acordă, destinate admiraţiei şi aplauzelor mele. Întrucât chiar dacă nu vorbesc

(şi chiar nu vorbesc)

eu sunt de partea lor, eu împărtăşesc totdeauna părerea lor, şi împărtăşesc totdeauna părerea lor întrucât

nu ascult nimic şi detest să aduc argumente, să am dreptate, să avansez opinii, convingeri, cauze. Iată de ce eu mă mărginesc să spun

— Sigur că da până şi la un mut sughiţ. Concentrat. Cu sprâncenele foarte încruntate. Fratern. Iar uneori în locul acestei forme de elogiu recurg la un suspin ce înseamnă

— Crezi cumva că nu îmi dau seama sau la un adverb

— Exact care în pofida a ceea ce s-ar putea crede e cel mai vag, cel mai inofensiv şi cel mai stimulator dintre comentarii, cel care-i permite interlocutorului meu să exploreze diverse aspecte ale temei sale, să le confrunte, să le trieze, să le respingă, să le aţâţe pe unele împotriva altora, să cântărească densitatea şi greutatea lor

— Exact după care de obicei eu arunc şi fraza

— Nu mai e nimic de adăugat şi pot zice că până acum ea a avut parte de un succes garantat. Iată de ce nu pricep ce anume s-a întâmplat săptămâna trecută când mi-a telefonat Pedro şi mi-a fixat o întâlnire la cafeneaua-patiserie de lângă locuinţa lui. Eu am comandat un ceai cu lămâie iar el o cafea după care el a început să vorbească. Era pe la trei şi jumătate după-amiază, la o măsuţă de lângă vitrină se mai afla doar un domn bătrân care dezlega cuvinte încrucişate şi vânzătorul ştergând paharele în spatele tejghelei. Nu înţeleg de ce m-am comportat ca de obicei. Am zis

— Sigur că da am ridicat capul, am schiţat un surâs enigmatic şi încurajator, şi am murmurat de patru sau cinci ori

— Nu mai e nimic de adăugat suspinând cu un aer de profundă solidaritate

— Crezi cumva că nu îmi dau seama

Pedro m-a bătut mulţumit pe umăr

— Am văzut de la bun început că eşti de acord cu

mine după care eu m-am apucat să plusez, gândindu-mă la Ana, la corpul Anei, la sărutările Anei

— În locul tău aş face şi eu la fel şi iată de ce nu pricep ce l-a apucat de a scos revolverul şi mi-a vârât două gloanţe în piept.

Acum mă îngrijorează mai cu seamă faptul că Ana a rămas singură cu copiii de când bărbatul ei stă la închisoare. Şi mă frământ că nu pot s-o vizitez pentru că sunt aici la spital legat de o maşinărie fără să pot nicidecum să mă ridic. Şi e prea puţin probabil că am s-o mai văd vreodată: medicul a acceptat să aştepte până soseşte sora mea cea mai mică de la Fundão ca să-şi ia rămas-bun de la mine după care va debranşa aparatul.

Ieri, la trei şi jumătate după-amiază îl cunosc pe Pedro de când mă ştiu. Amândoi locuiam pe Travessa de Arneiros, în Benfica, eu mai la vale între atelierul de pielărie al domnului Florindo şi depozitul de cărbuni unde se vindea şi vin roşu sub privirile unui corb cu aripile roase care insulta pe toată lumea de pe bătătura de lut acoperită cu rumeguş unde îl legaseră, iar el sta împreună cu bunica lui, nu departe de cimitir, într-o căsuţă cu etajere ticsite de statuete de căprioare Bambi din ceramică, ce dispunea şi de o mică grădină de zarzavat cu un moşmon sălbatic răsădit lângă zid.

Împreună am mers la şcoala domnului André, amândoi am colecţionat jucării ce aveau legătură cu fotbalul şi fotografii cu actriţe de cinema de pe tablete de chewing-gum, mergeam împreună să adunăm bani pentru pomenile de Santo Antônio în piaţa Ernesto da Silva şi tot împreună citeam *Ecourile din Pombal* la care era abonată bunica lui, mai cu seamă rubrica de necrologuri plină cu tot felul de anunţuri mortuare ciudate. Mi-aduc aminte cum unul din ele dădea anunţ că murise chiar la timp în Brazilia comandorul Ernesto de Conceição Borges, unchiul

stimatului nostru colaborator Carlos Alberto Borges. În ce mă priveşte, eu sper să nu mor niciodată la timp în folosul nici unuia dintre nepoţii mei.

Iar mai apoi, cum tatăl meu era doctor, normal că m-am dus la liceul Camões. Cum bunicul lui Pedro era abonat la *Ecourile din Pombal*, normal că el s-a dus la şcoala Verga Beirão. Dar în ciuda acestei diferenţe de destin rezultând din situaţia că locuinţa noastră avea douăsprezece camere iar a lui numai două, am rămas prieteni. Şi ne-am iniţiat împreună în aceeaşi sâmbătă seara în misterele cărnii, într-o cameră de la primul etaj din Rua de Mundo, tapisată cu oglinzi şi catifele cam zdrenţuite sub privirile acelor respectabile dame croşetând tacticoase ca nişte mătuşi pe scaune nu tocmai sigure. Iar o damă-n papuci de casă care-şi ţâra picioarele ca un plantigrad infirm ne oferise la intrare o bere şi ne golise buzunarele la ieşire, şi în vreme ce noi coboram scările într-o stare de spirit semănând cu levitaţia, eu continuam să visez la creatura care îmi acordase pentru prima dată în viaţa mea darul zborului; se numea Arlete, fusese crescută într-un internat de călugăriţe la Penafiel şi lucra în Bairro Alto să-şi hrănească mama oarbă.

(Chiar şi azi, când îmi mai aduc aminte de ea, sper că e abonată la *Ecourile din Pombal* iar într-o zi va citi ştirea despre moartea vreunui unchi fost comandor în Brazilia, împrejurare care îi va putea reda mamei sale confortul şi demnitatea meritate, iar aşa va fi capabilă să-şi completeze şi ea educaţia religioasă.)

După război, Pedro şi cu mine am continuat să ne vedem. Plecase din Benfica, închiriase un apartament în Amora, lucra ca tehnician contabil într-o uzină de anvelope iar eu scriam romane pe care împreună le comentam frază după frază, aşezaţi pe scaune de pânză, sub merii din grădină. L-am transformat într-un personaj în una din

cărţile mele, iar din bunica lui am făcut un personaj în altă carte. Îl vizitam sâmbăta şi pălăvrăgeam ceasuri întregi despre Benfica de odinioară a copilăriei noastre pierdute precum şi despre tot ceea ce nu a fost pentru noi de niciun folos după aceea. Eu divorţasem de puţină vreme, Pedro nu se însurase niciodată.

Ieri, ca de obicei, m-am dus să-l văd la Amora. Era la trei după-amiază. Când mi-am oprit maşina l-am văzut cu o eşarfe de mătase înfăşurată în jurul gâtului îndreptându-se spre un măr fără măcar să mă ia în seamă. S-a urcat în copac, şi-a legat eşarfa de o creangă înaltă, încărcată cu nişte merişoare abia mijite. După care s-a aruncat şi a rămas atârnat în vid.

Sonetele pentru Cristos în timpul interviurilor, care în opinia mea sunt unele dintre cele mai sinistre forme de interogatoriu căci mi se vâră un magnetofon în gură şi mi se ordonă să am tot felul de idei şi opinii despre totul, ceea ce eu niciodată nu am avut, procedura sfârşeşte inevitabil cu un derapaj spre întrebarea spinoasă: când aţi început să scrieţi? Cred că am dat cel puţin 300 de răspunsuri diferite, de la cele pe care eu le consider inteligente până la unele ce mi se par ironice, dar fără să fi fost vreodată sincer. De fapt, am început să scriu la vârsta de 13 ani îmboldit de o dureroasă necesitate materială, dar la fel de bine aş fi putut să scot la vedere tot felul de pansamente adezive prin cafenele sau să fâlfâi certificate de tuberculos dinaintea maşinilor oprite la stopuri cu nădejdea că inspirând milă voi provoca generozitatea unora.

Însă pe vremea aceea mi se părea că e mai uşor să o înmoi pe bunica mea. Şi mă mai gândeam, înainte de toate, că familia mea nu ar fi fost prea bucuroasă văzându-l pe băiatul ei cel mare mergând de la o masă la alta, prin cafenele şi cofetării, pretinzând că vinde un leac special ce vindecă durerea unghiilor intrate în carne, iar apoi nici nu

prea ştiam eu cum să tuşesc convingător peste o hârtie împăturită şi timbrată, atestare garantând că îmi scuip plămânii bolnavi la sanatoriul de la Liminar. Nu prea poţi inventa că eşti bolnav de catar: aşa ceva se dobândeşte cu greutate numai după ce ai pufăit câteva bune pachete de ţigări Português Suave zilnic, iar eu pe atunci ajunsesem la câte o singură ţigară Chesterfield de ocazie pe care o furam de la mama şi sugeam din ea la fereastra din baie îngrozit la gândul că m-ar putea prinde în timpul condamnabilei îndeletniciri ce se lăsa cu ameţeli, lacrimi în ochi, plus frecatul temeinic cu pastă de dinţi după aceea ca să disparǎ mirosul.

Atunci mi-a venit luminoasa idee cu Sonetele pentru Cristos. Sonetele pentru Cristos m-au salvat de mizerie. Graţie lor am câştigat bani ca să-mi cumpăr chewing-gum, bilete de intrare pentru cel de-al doilea balcon la Eden, prăjituri cu cremă de la taverna „dos Ossos", prăjituri de orez dulce între două ore de curs la liceu precum şi cărţi de ocazie în ediţia Minerva, cu mizerabile traduceri din Maxim Gorki în figura căruia eu vedeam un scriitor sublim şi ale cărui paragrafe, prost imprimate, mi se lipeau de degete pe măsură ce autorul îşi depăna copilăria săracă şi tristă, suportată însă de el cu un eroic sentiment de revoltă lângă un samovar

(multă vreme am crezut că samovarul era echivalentul rusesc al cimitirului de la Salgari, despre care de asemenea nu prea aveam habar ce anume era, însă incomprehensibila lor asemănare mi-era suficientă.)

Sonetele pentru Cristos elaborate de mine cam în cadenţa de unu pe săptămână tratau, în două catrene şi două terţine rimate şi regulate, episoade din scurta existenţă a Fiului lui Dumnezeu pe pământ. Pe la catrene o mai încurcam uneori dar terţinele îmi reuşeau de minune mai cu seamă că puneam în ele tot felul de jidovi răutăcioşi

iar pe alocuri şi romani cu coifuri totdeauna gata să-şi înfigă lancea într-o coastă, şi de obicei încheiam cu o expresivă agonie pe cruce, cu câte un tâlhar pus la dreapta şi la stânga Mântuitorului asemeni elefanţilor de fildeş care ţineau bine strânse laolaltă cărţile legate de pe rafturile de la etajul al treilea în bulevardul Visconde de Valmor.

După ce reuşeam să compun tragedia, o copiam pe curat pe o hârtie de corespondenţă de culoare roz ce avea la colţ un imprimeu cu porumbei, o vâram în buzunar şi mergeam să sun la uşa bunicii mele având înainte grijă să-mi compun o figură de om necăjit gata să anunţe o iminentă catastrofa, iar atunci când, îngrijorată, ea mă chema în camera ei să afle ce nenorocire mi s-a întâmplat

(nenorocirile erau specialitatea mea, iar bunica îşi consacra o bună pane din viaţă ca să repare tâmpeniile făcute de mine)

eu mă apropiam de micul altar din casă unde curtea celestă era figurată în lemn, ceramică, bronz şi alte materii mai puţin nobile, după care scoteam sonetul din buzunar şi începeam să îl declam cu cea mai cavernoasă voce posibilă ridicând ochii spre cer ca un martir. Convinsă că nepotul ei se pregăteşte pentru o carieră de arhiepiscop, bunica mea deschidea o casetă despre care habar nu am cum de se afla totdeauna prin preajma sfinţişorilor şi premia devoţiunea mea cam cu cât costa un bilet sus la galerie pe stadionul Luz, sumă în care intra şi un pahar de alcool clandestin la taverna „dos Ossos”, dat pe gât dintr-odată între sufocări şi strănuturi.

Cred că tot ceea ce am scris după aceea, dar nu am început să public decât după moartea ei, încă i se adresează. Şi de fiecare dată când un editor îmi înmânează primul exemplar dintr-un nou roman al meu, eu la bunica mea mă gândesc. Nu ştiu dacă i-ar plăcea cărţile mele, aşa

cum nu am ştiut niciodată dacă aprecia Sonetele pentru Cristos, dar sper că mi-ar da şi acum douăzeci de escudos şi, mai cu seamă, mi-ar da sărutarea ce însoţea acea bancnotă pe care, de când s-a dus, niciodată n-am mai primit-o.

Salonul cărţii

Salonul cărţii e ceva unde sunt obligat să stau pe un scaun sub o umbrelă de soare cu dungi vărgate, să dau autografe şi să mănânc îngheţatele pe care fetiţa mea Isabel mi le aduce tot timpul de la un mic chioşc aflat dincolo de standurile altor trei editori, preocupată de soarta tatălui ei care transpiră şi pare deodată ajuns la vârsta ei, scriind tot felul de dedicaţii, cu limba scoasă afară şi cu o sârguinţă de şcolar. Să nu înţelegeţi că mă plâng: eu iubesc oamenii, îmi place că ei mă citesc, îmi place mai cu seamă să îi cunosc pe oamenii care mă citesc şi mă fac să simt că nu voi fi închis degeaba mesaje de corsar în sticle aruncate pe mare despre care nu am habar pe ce plaje vor fi eşuat, iar apoi trebuie şi să spun că îmi plac romanele pe care le-am scris. Sunt mândru de ele şi sunt mândru că am fost în stare să le scriu. Iată de ce mă aflu aici, mulţumit şi timid, însoţit de Nelson de Matos care veghează cu răbdare asupra mea, lângă o pancartă pe care e scris numele meu şi alături de copertele romanelor mele dispuse în evantai, dând oarecum impresia cuiva care vinde bijuterii marocane în tunelele staţiei de metrou Marques de Pombal sau bascheţi fosforescenţi la Târgul Orologiului, pe care cumpărătorii le răsfoiesc, le cumpără, mă pun să le semnez cum te semnezi pe un timbru sec, iar eu în loc să le explic plin de importanţă şi sigur de mine că aceste cărţi ale mele nici nu pătează nici nu se chircesc în maşina de spălat, neavând vocaţia de a vinde ţigănindu-mă nu fac decât să strecor discret semnul de care înăuntru

(numai Dumnezeu ştie cât mi-aş dori să semnez

Hermes sau Valentino)

şi să o înapoiez cu un surâs de vânzător de mărunţişuri care garantează calitatea produsului şi a meşteşugului. Se poate întâmpla orice la un târg de carte, ca pe bulevardul Roma în sezonul soldurilor: iată-l pe domnul între două vârste cu privire vicleană deschizând romanul *Os Cus de Judasxy* răsfoindu-l mai întâi curios apoi dezamăgit, după care se îndepărtează ţipând la urechea unui colaborator care îl însoţea

— Rahat nici măcar nu are fotografii sau iată-l pe tânărul cu un crocodil pe mamelon, cum spunea Alexandru, care şi-a dat cu gel abundent în păr să-i stea zburlit întrebând cu o ocheadă complice

— Care din cărţi e cea mai fierbinte cu scene de pat înţelegeţi ce vreau să spun?

sau pe mătuşa cucernică cu pantofi de forma cutiilor de vioară preocupată de educaţia nepoţilor, din tagma mătuşilor speciale care se oferă totdeauna să-i însoţească pe copii când trebuie să facă pipi, scrutându-mă cu o severitate apostolică

— Oare ce credeţi că ar trebui să-i cumpăr nepoatei mele care tocmai alaltăieri a avut prima comuniune?

sau este individul autoritar care îşi împlântă degetul pe pagina de gardă şi porunceşte cu o voce de intendent[2]

— Bine, puneţi acolo: pentru Fernanda la împlinirea vârstei de treizeci şi opt de ani cu cele mai calde urări, iar apoi semnaţi după care urmează un alt individ, cât se poate de neîncrezător, laborant de farmacie, aplecat peste umărul meu, cu mâinile în buzunarele lui de la spate,

---

2 Cel de-al doilea roman al lui Lobo Antunes, publicat în 1979, primul mare succes internaţional care îi va aduce consacrarea. în româneşte a apărut sub tidul impropriu *Sărutul lui Iuda.* O posibilă traducere a titlului ar fi „La dracu-n praznic", sau „La curul Iudei", adică locul blestemat din Angola unde autorul fusese trimis pe front. De unde şi ironia din scena de mai sus; atras de cuvântul „cus" din titlu, individul credea că ţine în mână o carte pornografică.

corectându-mă pe un ton jignit

— Elizabeth se scrie cu th aveţi ceva cu Elizabeth ori nu

sunteţi tocmai scriitor?!

La ora şapte seara închid şatra. Panoul cu numele meu dispare, dispar şi cărţile mele, ca printr-o fericită întâmplare nici nu mai locuiesc la Loures nici la Damaia de Cima, constat deodată că am vreme să mă bucur împreună cu Isabel de sfârşitul soldurilor degustând şi o ultimă îngheţată. Ne aşezăm pe iarbă ca o pereche de îndrăgostiţi şi ne uităm de departe la alţi vânzători de bijuterii marocane sau de bascheţi fosforescenţi care garantează calitatea produselor lor cu un zel de reprezentant de fabrică, în vreme ce noi ne împărţim albumele cu *Picsou* cumpărate de la un stand consacrat lecturilor dificile de genul: *Cum să te psihanalizezi singur*, *Cum să te îmbogăţeşti fără să ieşi din casă*, *Viaţa sexuală a lui Adolf Hitler*, *Zece orbi celebri*, *Vindecarea de cancerul uterin prin metoda spirit*. Un beţiv tolănit nu departe de noi sforăie ca un motor în doi timpi cu zdruncinături de motocicletă. Cerul începe să se acopere cu nori în stilul lui Magritte. Îi propun fetei mele să alergăm până la maşină iar cine ajunge ultimul e un căcăcios. Pe autostradă îl vedem în maşina de alături pe individul autoritar împreună cu Fernanda lui mormăind ceva nemulţumit: are o mascotă care îi atârnă de parbriz şi alte două lipite de luneta din spate, mai are şi un abţibild cu o fată cu pălărie pe lateral şi se întrerupe ca să-i spună Fernandei

— Ala e tipul care a scris cartea.

La care Fernanda, toată numai dantele şi voaluri transparente, îmi aruncă distrată o ocheadă îmbibată de rimel de la înălţimea glandularei sale corpolente iar Isabel

prinde în zbor privirea ei plină de ţâfnă şi-mi declară cu un aer abătut în timp ce ne îndreptăm să mâncăm la McDonald’s – Dacă mă gândesc bine aş prefera ca tatăl meu să nu fie scriitor.

Paradisul

Când eram mic, existau două cafenele-patiserii la Benfica. Una mai jos de biserică, frecventată de proletariatul amator de rachiuri, cu podelele mereu îmbâcsite de rumeguş şi gândaci de bucătărie striviţi, căreia îi zicea Taverna Oaselor şi unde eram insistent sfătuit să nu pun piciorul de teamă că mă voi deda la vişinate şi la ţigări Portugues Suave, după care nu-mi rămânea decât să-mi sfârşesc zilele în partide de domino, sau pierzând la „sueca”[3], sau chiar tuşind de mama focului într-o batistă. Era o cârciumă întunecoasă, cu un perete plin de sticle, iar în galantar avea mai multe muşte decât prăjituri cu cremă. În afara etajerelor încărcate şi ele cu sticle, adică o adevărată bibliotecă de delirium tremens, mi-aduc aminte de cârciumarul strabic, al cărui ochi drept părea furibund însă cel stâng era plin de o binevoitoare tandreţe, şi de domnul Manuel, sacristanul care cobora la cârciumă între două slujbe, în sutană roşie, îmbumbat sever din cap până-n picioare, ajutându-se cu câteva păhăruţe să intre în comuniune sufletească cu această lume căreia îi aducea binecuvântarea lui, deşi stătea mai mult ascuns în spatele frigiderului de teama preotului pentru care orice alt vin decât cel absorbit de bureţi avea demonica putere de a-i duce pe credincioşi pe calea pierzaniei făcându-i să uite rugăciunile de la ora şase iar în locul lor să se dedea la abominabile partide de cărţi.

Cealaltă cafenea-patiserie, situată aproape peste drum de prima, se numea Paradisul din Benfica. După încheierea slujbei religioase era frecventată de doamne

3 Popular joc de cărţi în patru la care jucătorii se grupează în două echipe.

care afişau o credinţă inoxidabilă, antimagnetică şi antiglonţ, cum era, de exemplu, şi cea a bunicilor şi mătuşilor mele a căror intimitate cu sfinţii pe mine mă uimea, cele care se grăbiseră să mă înveţe catehismul încă din ziua în care arătând cu degetul o imagine a Duhului Sfânt eu am întrebat

— Ce-i cu vrabia de acolo?

Încercând ele să îmi explice că Dumnezeu nu era o vrabie, ci un porumbel, după care mi l-am şi imaginat printre porumbeii din piaţa Camões ciugulind din palma pensionarilor, ceea ce nu mi s-a părut o activitate nu tocmai compatibilă cu crearea universului.

Paradisul era locul pe care femeile îl invadau după slujbă iar bărbaţii în timpul ei.

(Când una din verişoarele mele, indignată, şi-a întrebat bărbatul de ce nu merge la biserică, el i-a răspuns cu un surâs deloc ascuns

— N-am nevoie, sunt deja în Paradis. E şi mai răcoare şi e bere bună.)

Spre deosebire de Taverna Oaselor, Paradisul mirosea bine, nu avea niciun chelner care să se uite chiorâş, interzicea jocurile de domino, nu se vedea niciodată pe acolo sutana domnului Manuel, clandestină, în spatele frigiderului, dar ceea ce era şi mai important, eu şi fraţii mei aveam acolo un cont deschis pentru prăjituri şi sorbeturi. La început, am crezut că acest cont deschis era inspirat de o generozitate atât de emoţionantă încât era să plâng de mulţumire şi recunoştinţă. Dar mai târziu am înţeles că nu era vorba chiar de generozitate: de fapt, cum în fiecare duminică eram invitaţi la prânz la bunica mea, îngheţatele şi prăjiturile berlineze erau destinate să mă ţină cât mai departe de bucile rupestre ale bucătăresei ale cărei farmece începusem pe atunci să le descopăr. Aşa că având eu de ales între două Paradisuri la fel de celeste, am

ezitat vreme de câteva luni între ducesele cremoase şi cuptorul cu patru focuri.

M-am hotărât să stau aproape de cuptor. Nu peste multă vreme, bucătăreasa s-a măritat cu un poliţist (toate bucătăresele se mărită cu câte un poliţist) iar atunci am vrut să revin la prăjiturile berlineze, numai că bunica, dezamăgită de păcatele mele, îmi închisese contul. În disperare de cauză, m-am arătat dispus să o însoţesc în pelerinaj la Fátima, în timpul unei excursii organizate pentru văduve, ca să-i intru din nou în graţii şi să-mi regăsesc prăjiturile mele de orez: nici acest sacrificiu eroic nu a înmuiat-o. Uite aşa am început să trăiesc stăpânit de un dublu şi insuportabil sentiment de abandon, de care nu au mai putut să mă uşureze până în ziua de astăzi nicio tartă şi niciun şorţuleţ primite mai apoi de mine.

Oamenii mari

Pe oamenii mari i-am descoperit încetul cu-ncetul de jos în sus pe măsură ce creşteam centimetru cu centimetru, marcaţi pe perete de mama mea cu creionul. Mai întâi era vorba doar de pantofi, pe care îi descopeream uneori sub pat, enormi, fără picioare în ei, şi încercam mai târziu să păşesc prin casă ridicându-mi picioarele ca un scafandru într-o hărmălaie de tocuri şi pingele. După care am făcut cunoştinţă cu tot felul de genunchi, acoperiţi de stofe şi de ciorapi transparenţi, ce alcătuiau o palisadă de jur-împrejurul mesei pe sub care eu mă târam de-a buşelea făcând imposibilă orice încercare a mea de a evada de acolo. Au urmat tot felul de burţi din care ieşeau tuşea şi vocile lor autoritare, cu toată rezistenţa pe care le-o opuneau bretelele şi centurile.

Când m-am săltat la nivelul feţei de masă, am învăţat să-i deosebesc pe adulţi unii de alţii după medicamentele ce le erau aşezate între şerveţel şi pahar: picăturile bunicii, siropul bunicului, pastile de diferite culori pentru

diferite mătuşi, tabletele şi pilulele argintate ale verişorilor, vaporiza torul de astm al unchiului, din care absorbea deschizându-şi mandibulele cu o teamă înfricoşătoare. Cam pe atunci am înţeles şi că unii dintre ei aveau un surâs demontabil: îşi scoteau glumele din gură şi le spălau, după masă, cu un soi de periuţă specială. Mi se întâmpla uneori dimineaţa să le descopăr sub forma unei monturi de dinţi păstraţi într-o cutiuţă cu gingii roz, ascunsă în spatele ceasului deşteptător, fără să le pese câtuşi de puţin de chipurile lor care, în absenţa acestor dinţi, constatau cum li se imprimă mii de ani de riduri ofilite ca florile dintr-un ierbar, riduri care unindu-se spre centru le devorau buzele.

Eram deja destul de nălţuţ ca să-i pot privi în faţă, iar ceea ce mă surprindea mai cu seamă la ei era perfecta lor indiferenţă faţă de singurele două lucruri cu adevărat importante pe această lume: viermii de mătase şi umbreluţele de ciocolată. Şi tot aşa, nu le plăcea deloc să colecţioneze lăcuste, să mestece stearină sau să-şi vâre din când în când foarfecele în păr ca să mai taie câte un smoc, dar, în schimb, arătau o pasiune maniacală să facă baie sau să folosească pasta de dinţi iar uneori când în prezenţa mea făceau aluzii la o rubedenie blondă, foarte simpatică, foarte machiată, foarte parfumată şi mai frumoasă decât ei toţi, imediat începeau să vorbească între ei în franceză privindu-mă pieziş cu neîncredere şi aprehensiune.

N-am înţeles niciodată când încetezi să mai fi mic ca să devii om mare. Probabil că în momentul în care respectiva rubedenie blondă începe să fie numită, de astă dată în portugheză, „dezmăţata aia de Luisa”. Sau probabil atunci când înlocuim umbreluţele de ciocolată cu primele noastre steak-uri tartar. Probabil că atunci când începe să ne placă să facem duş. Probabil că atunci când nu ne mai e frică de întuneric. Probabil când începem să fim trişti. Dar

nu sunt sigur; nu ştiu dacă eu unul am crescut.

Evident, am terminat liceul, am trecut şi pe la facultate, mi se spune domnule doctor, şi s-au scurs secole bune de când nimeni nu-şi mai aduce aminte să mă trimită să mă spăl pe dinţi. Mi se pare că aş fi crescut, fiindcă acea rubedenie blondă a încetat să mă mai ţină pe genunchi şi să mă mângâie pe păr, provocând de fiecare dată în nările mele un fel de mâncărime care mă lăsa aproape leşinat şi care, cum am aflat eu mai târziu, era echivalentul a ceea ce se numeşte plăcere. O plăcere evident că mult inferioară celei de a mesteca stearină sau de a-ţi mai reteza din când în când smocuri din păr. Şi chiar sub plăcerea de a rupe o hârtie pe linia găurelelor. Sau decât plăcerea de a-i arăta unei verişoare un broscoi numai cât s-o vezi cum cade pe spate, cu ochii cât cepele, dărâmând şi cutiile pe care scrie Fasole, Mazăre, Orez, dar în care au fost puse, de fapt, paste făinoase, zahăr şi cafea.

Trebuie că am crescut. Se prea poate că am crescut. Cu toate acestea, nu mi-aş dori altceva decât să o invit pe acea rubedenie blondă la o cină la Gambrinus. Şi să-i spun chelnerului să ne aducă două porţii de pălăriuţe de ciocolată, iar în vreme ce am linge mica toartă din plastic, eu i-aş arăta şi colecţia mea de lăcuste dintr-o cutie de carton. Poate că mă înşel, însă din felul în care mă mângâia pe păr, cu nişte ochi la fel de tineri că ai mei, sunt gata să pariez că nu ar spune nu.

Duminicile mele

Duminicile, după masa de prânz, îmi pun treningul meu violet cu verde şi încalţ tenişii albaştri, Fernanda îşi pune şi ea treningul violet cu verde şi pantofii cu tocuri înalte de la căsătoria noastră, eu îmi trag fermoarul până sus la bărbie peste care îmi petrec lanţul de aur cu medalionul, Fernanda îşi trage şi ea fermoarul până sub bărbie apoi îşi petrece după gât cele două lanţuri de aur cu

medalioanele lor plus şiragul de mărgele primit de la naşa ei, îl scoatem pe Roberto Carlos din leagănul lui, îi punem pe cap pomponul de mătase albă, ieşim din Alverca, trecem şi îi luăm pe soacra şi socrul meu de la Santa Iria de Azbia, şi ne ducem să ne petrecem duminica în Centrul comercial.

Fernanda se aşază pe bancheta din spate în maşina noastră Seat Ibiza, cu copilul şi cu doamna Cinda, domnul Mendez ia loc în faţă alături de mine, cu ultimul număr din *Record* sub cot, într-un costum la care a adăugat o cravată cu flori şi o pălărie tiroleză, după ce parcăm la Amoreiras el mă ajută să scot puseta din portbagaj, şi văd că toate maşinile staţionate sunt Seat Ibiza, toate au banchete acoperite cu aceleaşi cuverturi stil Alentejo, toate au acelaşi abţibild pe lunetă pe care scrie Nu mă urmăriţi fiindcă eu m-am pierdut, toate au lipită o vignetă de scurtă valabilitate în partea din dreapta parbrizului şi o vignetă pe lungă valabilitate în partea stângă, şi de toate oglinzile retrovizoare atârnă aceeaşi figurină de pluş, iar alături de plăcuţa de înmatriculare din spate cu cercul de steluţele europene de pe toate maşinile te priveşte aceeaşi fată cu păr lung purtând o pălărie Stetson, toţi socrii şi toţi fiii au adus cu ei acelaşi *Record*, probabil că locuiesc cu toţii în Alverca şi circulă toată seara prin Centrul comercial cum circulăm şi noi: în faţă Fernanda şi doamna Cinda cu imitaţia ei acrilică de blană de vulpe, şchiopătând din pricina unei unghii ce i-a intrat în carne, împingându-l pe Roberto Carlos care se agită şi urlă neîncetat cu tetina atârnându-i la gât legată cu o panglică, iar la douăzeci de metri îndărăt domnul Mendes şi subsemnatul preocupaţi de viitorul echipei Olivais & Moscavide care a pierdut în faţa echipei Alhandra deşi reuşise se cumpere un atacant cap-verdian de la Arrentela, care în loc să bată mingea îşi petrece nopţile beţivănindu-se prin baruri, cu un inel în

ureche, însoţit de tot felul de prieteni negri la o masă încărcată cu pahare goale.

Cum Fernanda şi doamna Cânta se opresc la fiecare magazin de mobilă şi la vitrinele cu mărci Queen Ann şi Bombers, uneori sunt indus în eroare şi urmăresc altă soacră acrilică, o altă femeie în violet şi verde şi un alt copil cu pompon, sau mi se întâmplă să petrec ceasuri întregi pe o banchetă, fără să iau seama că ar exista vreo diferenţă, cu o Fátima şi cu o doamnă Deta care îmi planifică ratele pentru plata unui cuptor cu microunde şi a unui frigider nou, după care înapoi la Alverca, cinând ca de obicei cu un pui prăjit cumpărat la Casa de Pasto şi o sticlă de bere Sagres, şi abia marţi, când sunt pe punctul să mă duc la primărie, soţia mea îmi spune că ea de fapt locuieşte la Loures sau la Bobadela, şi că băieţelul nostru Roberto Carlos se numeşte Bruno Miguel, şi că ea tocmai şi-a dat seama de greşeala noastră, cu cinci minute în urmă, fiindcă icoana mea cu Cina cea de Taină e în staniu pe câtă vreme a ei este în bronz. Evident că duminica viitoare corectăm greşeala, iar eu revin acasă cu un Celeste sau cu un Marco Polo în Seat, la care adaug

(oare va fi vorba de al meu Seat Ibiza?) un nou abţibild pe care scrie Sper să nu Facem Cunoştinţă Cu Ocazia unui Accident.

În săptămâna asta femeia mea se numeşte Milă, fiul are numele Jorge Fernando, iar eu constat că plătesc chiria pentru un apartament la Rio de Mouro. Cum ea se pricepe mai bine la bucătărie decât celelalte, nu am de gând să mă întorc la Centrul comercial de la Amoreiras. Iar dacă îi plac şi serialele de la tele, n-o să mai ieşim decât peste câţiva ani, când băiatul va purta deja un trening violet cu verde, când eu voi descoperi în dulapul din camera noastră o blană de vulpe acrilică şi o pălăria tiroleză, şi când voi putea auzi jos în stradă, după masa de prânz, claxonul unei

maşini Seat Ibiza condusă de nora mea. Cum în acel moment voi fi trecut deja pe un regim fără sare din pricina tensiunii orice peşte prăjit va fi bine-venit.

Ma petite existence[4]

Înainte vreme, de Crăciun mă duceau la circ. Mai târziu, mi-a venit mie rândul să-i duc pe alţii la circ. Cum nu mai am acum pe nimeni care m-ar putea duce sau pe care să-l duc eu la circ, Crăciunul se rezumă la felicitările puse de proprietarii magazinelor în vitrine şi la ghirlandele comunale spânzurate în copaci, cu sclipirile lor care fac pe trotuar mici pete colorate.

Chiar aici locuiesc, la cea de-a doua uşă pe dreapta, în clădirea din spatele bisericii „dos Anjos"[5]. Cu şaisprezece ani în urmă, când am închiriat camera, faţada era verde. Acum arată cam jalnic, i s-au dezlipit câteva plăcuţe de „azulejos", cornişa e ruptă iar inspectorul, care este un văr al patronului de la mercerie, a prevenit-o pe doamna Berta că riscă să primească o amendă: doamna Berta a coborât în stradă în capot să se uite la clădire

(de câteva secole nu o mai văzusem ieşind afară) şi-a pus ochelarii pe nas să cerceteze îndeaproape stricăciunile, după care i-a promis inspectorului că înainte să vină luna martie, negreşit, imediat ce urma să-şi încaseze redevenţele de la banca din Montepio, le va telefona şi instalatorului şi zidarului să înceapă lucrările.

Mă înţeleg bine cu doamna Berta: ea se ocupă de lenjeria mea, am dreptul să fac baie de două ori pe săptămână, n-o deranjează că urc nota de electricitate citind ziarul până noaptea târziu, iar duminicile mă invită la prânz împreună cu fata şi cu ginerele ei. Fata ei umblă încălţată cu sandale bărbăteşti şi poartă un aparat dentar ca şcolarii, ginerele e vânzător într-un magazin de lustre şi

4 *Mica mea existenţă*, în fr., în orig.

5 Adică „a îngerilor".

lămpi din Cartierul Coloniilor, şi chiar dacă doamna Berta e deja mai bătrână decât defuncta mea mamă în cazul că ea încă ar mai trăi eu cred că ei speră să mă vadă într-o bună zi căsătorit cu ea.

În salon, în afara doamnei Berta, a milieurilor şi trandafirilor din plastic, tronează pe un perete fotografia fostului ei soţ, în uniformă de pompier: e vorba de un om corpolent căruia viziera de la cască îi acoperă însă în bună parte trăsăturile şi nu pot fi distinse. S-ar părea că ieşise într-o sâmbătă încingându-şi centura în mare grabă, să se ducă să stingă un incendiu în cartierul Martim Moniz, iar de atunci nu a mai dat nicio veste. Fata lui jură strângându-şi picioarele că el trăieşte undeva prin Argentina încurcat cu o manichiuristă; doamna Berta se încăpăţânează să creadă că a căzut undeva într-o groapă de şantier pe care muncitorii au astupat-o fără să-şi mai dea silinţa să verifice, cum chiar ar fi fost obligaţi, dacă din întâmplare s-ar fi văzut pe fund lucind o cască şi o toporişcă. Ajunşi în acest punct al conversaţiei, ginerele, băiat pragmatic, susţine că în ambele cazuri, fie că omul se află în Argentina, fie că e acoperit pe fundul unei gropi, asta nu schimbă cu nimic situaţia, deci doamna Berta e o femeie liberă. Fata îi dă dreptate, doamna Berta îşi şterge o lacrimă cu poala capotului, şi cum nu mai e nimic de adăugat începem să ne mâncăm codul asezonat cu ulei de măsline contemplând fotografia acestui erou al flăcărilor.

Fata şi ginerele dispar imediat după ce se serveşte micul păhărel de lichior digestiv. Doamna Berta se instalează pe bancheta de rafie, printre plante, şi îşi desface pe genunchi arsenalul cu care tricotează, aşa cum muncitorii îşi desfac bocceaua cu mâncare pe o schelă de şantier, iar eu mă reazem de fereastră fără să ştiu prea bine ce aş putea să fac, după care doamna Berta, care îmi cunoaşte gusturile, grijulie, arată cu un ac spre aparatul

de radio

— Dacă vreţi să ascultaţi rezultatele la fotbal vă rog să-l deschideţi domnule Aderito în vreme ce porumbeii revin spre biserica „dos Anjos” sporindu-i umbrele pe faţadă.

Ieri-dimineaţă în drum spre magazinul meu am zărit afişul ce anunţa un circ pe gheaţă. Din toate vitrinele străluceau urările cu Sărbători fericite, peste tot luminau becurile municipale balansându-se în copaci, iar afişul cu circul pe gheaţă era foarte frumos, cu o domnişoară în costum de baie şi un clovn, amândoi cu patine pe gheaţă, surâzând pe un fundal cu trapezişti şi magicieni. Poate că doamna Berta, în ciuda vârstei, nu e chiar atât de diferită de mine. Poate că pe vremea când era copil au dus-o la circ, şi poate că mai târziu şi-a dus şi ea fetiţa la circ. Poate că din când în când se simte şi ea singură ca mine.

Când m-am întors de la lucru, la ora mesei, am bătut în uşa de la camera ei; evident că era în capot, cu bigudiurile de plastic prinse în păr şi cu pachetul ei de ace cu gămălie în mână, şi mi s-a părut frumoasă. Uneori mi se pare că oamenii sunt frumoşi. N-am îndrăznit să i-o spun. N-am îndrăznit să-i vorbesc de circ, iar după un moment de tăcere, până la urmă m-a întrebat, ridicând din sprâncene

— Doriţi ceva domnule Aderito?

Iar eu am răspuns, tulburat, bâjbâind după cuvinte

— Aveţi oare o bucată de săpun să-mi împrumutaţi doamnă Berta?

Iar mai apoi am rămas aşezat pe pat timp de o veşnicie, fără să-mi scot cravata, mirosind săpunul ce rămăsese în palma mea deschisă, cu gândul la clovnul cu ghete lustruite şi şosete în carouri, care-mi trimitea un surâs pe un fundal cu trapezişti şi magicieni.

Cronică scrisă cu voce tare cum te plimbi la

întâmplare

Pe vremea când eram copil spitalul Miguel Bombarda se rezuma pentru mine la câteva persoane care mi se pişau în cap şi cântau fado. Tata mă lăsa în mijlocul curţii, închis în maşină, în timp ce se ducea să muncească, iar tot felul de oameni raşi în cap, în uniforme gri, dădeau târcoale, cu ochi sticloşi, în jurul spaimelor mele. Uneori câte unul dintre ei începea să-şi scotocească febril pe la şliţul pantalonilor cum fac cei care caută nervoşi mărunţiş prin buzunare, se apropia apoi de maşină, îşi desfăcea picioarele cu mare delectare şi urina pe geamul îndărătul căruia eu înşiram una după alta rugăciunile cu *Ave Mana* ale terorii mele.

De Crăciun mă aşezau pe un scăunel tapisat cu mătase lângă directorul invalid, trupa cu ochi sticloşi gâfâia dinaintea mea pe rândurile din faţă, un domn cu favoriţi şi cu o chitară precum şi un domn cu favoriţi şi cu o violă ieşeau pe mijlocul unui fel de estradă şi începeau să zdrăngănească pe corzi cu unghiile lor puse, în timp ce Hermina Silvia, Márcia Condessa şi Fernanda Baptista îşi dădeau capul pe spate şi începeau să urle la lună, cu nasul îndreptat spre cer, ca nişte câini de pază de pe la ferme. După ce ele îşi terminau numărul, imediat câţiva indivizi îmbrăcaţi în alb luau turma cu ochi sticloşi şi o îndreptau frumuşel către scara ce da spre curte, poate îi duceau să facă pipi pe maşinile cântăreţelor de facto, după care directorul invalid, cu capul său sucit

(căci faţa lui era împărţită în două jumătăţi complet diferite care se ignorau una pe cealaltă cu un dispreţ absolut)

prezida un fel de masă festivă în timpul căreia eu, cu bucăţica mea de peşte înfiptă într-o scobitoare, oprit undeva pe traseul dintre farfurie şi gura mea, le devoram cu privirile pe cântăreţele care nu oboseau să introducă

succesive prăjituri cu cremă printre enormele lor buze rujate: calmul canibalism al acestor ingurgitări magice mă fascina, şi mă aşteptam să le văd din nou cum îşi înfig nasul în cer, între două înghiţituri, cum îşi dezgolesc umerii tragici de sub franjurii şalurilor şi să le aud cum scot din nou acele urlete, ale căror ecouri tremurate ar fi sticlit apoi pe deasupra crochetelor şi a cupelor cu cremă.

Câţiva ani mai târziu am părăsit spitalul Santa Maria, unde lucram, şi m-am transferat la spitalul Miguel Bombarda, căci fusesem invitat în termeni diplomatici să-mi iau tălpăşiţa după ce îi declarasem şefului de serviciu că degeaba îşi încrucişa el picioarele din moment ce nu avea nimic între ele

(şi continui să cred că aşa este)

aşa că am descoperit acolo un amestec de filme de Fellini şi ceva din atmosfera casei de la ţară a bunicii mele, un loc plin cu oameni nefericiţi care abia se mişcau clătinându-se ca izbiţi de măciuci sub efectul pastilelor, invadat de atât de multe ploşniţe că de fojgăiala lor nici nu mai vedeai pe acolo vreun medic.

Nu ştiu care din fiicele mele m-a întrebat într-o zi dacă spitalul Miguel Bombarda se numea spitalul Miguel Bombarda pentru că Miguel Bombarda fusese un mare nebun; probabil că e vorba de aceeaşi care văzând într-o zi statuia Marchizului de Pombal la intersecţia cunoscută a declarat că ne aflăm lângă statuia lui Ramiro Leâo. Poate că Miguel Bombarda a fost cu adevărat un mare nebun, dar eu am fost şi mai nebun crezând în psihiatri

(iar cum nu ştiu să trag învăţăminte din greşelile mele ceva mai târziu am crezut şi în critici literari)

crezând în antipsihiatri, crezând în psihanalişti, crezând în psihologi, crezând în examenele lor de patetici emfatici ce îngrămădesc pe spinarea altora pompoasele lor

construcţii din castele de cărţi şi teorii lipsite de umor[6].

Astăzi nu mai cred decât în puţine lucruri. Nu cred nici în psihanalişti şi nici în intelectuali, dar o cred pe Isabel când spune Te iubesc foarte mult papa. Ieri de exemplu am petrecut o zi minunată la Cascais Shopping (loc minunat)

am mers la filmul *Iubito, am micşorat copiii* (de secole nu am mai văzut un film aşa de bun) am mâncat hamburgeri la McDonald's (restaurant splendid)

am plănuit să facem lungi plimbări cu bicicleta în luna august în lungul ţărmului la Plaja Merilor, şi am acceptat să intre numeroşi alţi membri în clubul nostru, Clubul Plus, fondat de Saul Bellow, de Zezinha, de Joana şi de mine. Între alţii, au fost admişi cei mai frumoşi dintre cei urâţi şi cei mai urâţi dintre cei frumoşi, cei mai pletoşi dintre cei pleşuvi şi cei mai pleşuvi dintre cei pletoşi. După care ne-am plimbat lovindu-ne unul de celălalt, mână în mână

(ce fericire)

am privit vitrinele magazinelor, amândoi cu degetele pătate de culorile carioca ce ne serviseră să ne facem fiecare în parte câte o jumătate din temele pentru acasă, iar eu am avut certitudinea că nu voi muri niciodată. Îmi amintesc şi ziua când fiica mea cea mare mi-a telefonat neliniştită ca să îmi spună că avusese prima menstruaţie, iar eu i-am trimis un buchet de flori, şi la câteva zile după aceea i-am declarat cu orgoliul seducătorilor care au succes

— Ai observat că sunt singurul bărbat care îţi trimite

---

6 Lobo Antunes a exercitat efectiv meseria de psihiatru, întâi pe front, în Angola, iar în ultimii ani, până să renunţe definitiv la practica medicală, chiar în faimosul spital Miguel Bombarda, unde foştii colegi îi rezervă şi acum un birou dacă vrea să vină să scrie în mediul care a inspirat multe dintre romanele sale. Despre abuzurile psihiatriei s-a exprimat mai cu seamă în romanele *Memorie de elefant* şi *Cunoaşterea infernului.*

flori iar ea mi-a răspuns

— Nu, tu eşti numai cel dintâi.

Problema cu fetele e că rămâi doar primul, deci mi se pare că trebuie să facem tot ceea ce ne stă în putinţă să le salvăm de lugu-lugu, de facto, de psihanalişti şi de intelectuali. Toate acestea fiind mai mult sau mai puţin acelaşi lucru. Şi să le repetăm ceea ce Blaise Cendrars i-a spus într-o zi odraslei sale: toate cărţile din lume nu fac cât o noapte de dragoste.

(E vorba de nopţi de dragoste cu alte persoane, bineînţeles, şi nu e vorba de cărţile pe care le scriem noi.)

Surdul

Tatăl mamei mele nu era un om, era un centaur, pe jumătate bunic, pe jumătate aparat de auzit pentru surzi. Din jumătatea care era bunicul meu, mort pe când împlinisem 12 ani, îmi amintesc de părul său alb când stătea pe balcon la Nelas, de vesta lui de in de ziarul *Diario de Noticias* care sosea cu trenul de prânz iar el îl citea pe canapeaua din salon, de tăcerea ce îl înconjura permanent în ciuda murmurelor de nelinişte pe care le scoteau castanii de jur-împrejurul casei, şi de Bryllercam

(nu ştiu dacă se scrie aşa)

din care furam pe ascuns şi mă dădeam pe păr să semăn cu Neil Sedaka

(căci în mine continuă să locuiască frustrarea de a nu putea să semăn nici cu Neil Sedaka nici cu Sal Mineo nici cu Tab Hunter şi cu niciunul dintre idolii mei de pe discurile cu 45 de ture pe care până la urmă le-am vândut, ros de necaz, unui vânzător din piaţa Martim Moniz).

Jumătatea care era aparat-de-ascultat, căci pe atunci încă nu se inventaseră aparatele de forma unui bob de fasole din plastic pe care ţi le vâri acum în ureche, era ca un „Walkman” a cărui cutie cu casetă o puneai în buzunarul de la piept, legată de receptoare cu tot felul de

sârmuliţe. Bunicul meu e mort, aparatul lui a rămas, mi-aduc aminte că într-o zi am deschis sertarul comodei, am scos din el partea mecanică a bunicului meu, mi-am aşezat-o pe cap cum se împodobeşte un preot înainte să înceapă slujba religioasă şi am simţit cum capul meu se transformă într-o peşteră cu ziduri de ciment, ca un subsol al nopţii, unde cel mai infim ecou lua proporţiile îngrozitoare ale unei explozii atomice iar conversaţiile dintre oameni deveneau behăiturile distorsionate într-o Judecată de Apoi, când cei drepţi sunt despărţiţi de cei păcătoşi în timpul unui insuportabil naufragiu de şuierături şi scrâşneli.

Surditatea s-a transmis de la bunicul meu la mama mea şi de la mama mea la mine iar eu am înţeles, când le-am descoperit pe pielea mea, surâsul lor şi datul lor din cap de îndată ce o persoană începe să vorbească: un fel de a lăsa să se creadă că noi am înţeles foarte bine ceea ce ni s-a spus deşi nu pricepuserăm nicio iotă. Mama a adoptat bobul de fasole în plastic de la firma Sonotone a doamnei Uda Capinha

(ador acest nume, Doña Ilda Capinha, cum la fel ador să văd reclama de ziar a celei care îi poartă numele şi îmi promite sfârşitul dizgraţiei mele, însoţită de mărturiile entuziaştilor care şi-au îmbunătăţit auzul ca prin miracol)

dar aparatul, cuprins uneori de capricii electronice, se apucă să şuiere ca o oală sub presiune imediat ce gândurile încep să dea în clocot în interiorul unei oale care fierbe de idei.

Cu toate mărturiile celor care au simţit o îmbunătăţire miracoloasă

(„Iubirea noastră a început pe vremea consultaţiilor de otorinolaringologie”, „Mi-am pierdut timpanul dar am câştigat o avere”, „Soţia mea îmi declară că Sonotone o excită”)

eu continui să opun rezistenţă bobului de fasole: de

când am asurzit surâd fără încetare şi mă arăt de acord cu totul în toate împrejurările afişând o bunăvoinţă inalterabilă şi emoţionantă. Toată lumea mă crede fericit: eu sunt mut. Se crede că sunt un franciscan: dar sunt numai surd.

Şi tot ceea ce îmi doresc e să nu mi se întâmple ce i s-a întâmplat tatălui mamei mele când un prieten l-a luat de braţ ca să-i facă o lungă confidenţă iar la urmă l-a întrebat

— Ce părere ai tu Antonio?

la care el, care nu auzise nimic, i-a răspuns celuilalt ca să-şi arate bunăvoinţa:

— Ce tâmpenie toată asta…

şi niciodată nu s-a mai împăcat cu acel prieten care, cu toate că bunicul meu nu a descoperit niciodată cauza, a rupt toate contactele cu el.

Dacă o să mi se întâmple ceva asemănător, atunci voi cumpăra bobul de fasole de la Doña Ilda Capinha şi, ca pe vremea experienţelor de biologie din liceu, voi aştepta ca el să încolţească în urechea mea cu frunzuliţe sonore. Sau am să scot din sertarul de la comodă teribila maşinărie acustică, am să-mi cumpăr o vestă de in am să mă întorc la Nelas, o să-mi vâr degetul în borcanul cu Bryllercam

(care serveşte la fel de bine şi la dat pe păr şi la uns pe pâine)

şi am să spun să mi se aducă de la tren la ora prânzului ştirile din 1950.

Înotătorul olimpic şi Migdala în adolescenţa mea, când îmi petreceam verile la piscina de la Plaja Merilor, lumea era dependentă de două figuri tutelare, una care îşi impunea supremaţia pe timpul zilei, alta pe timpul nopţii. Ziua aparţinea în exclusivitate înotătorului Olimpic, iar peste noapte punea stăpânire Pianistul de la Discotecă.

Înotătorul Olimpic purta pe cap o pălărie de panama,

avea un fluier petrecut după gât şi şlapi de gumă, din cei pe care îi încalţi între degetul mare şi degetul următor de la picior exact ca în benzile desenate cu Olivas Sul, şi mărşăluia tot timpul în jurul piscinei, cu paşi de brigadier, împărţind în dreapta şi în stânga tot felul de indicaţii despre stilul crawl pentru cei care se înecau. De altfel, purta ochelari de soare cu oglindă, umerii lui începeau să se cam lase ca plastilina ce se înmoaie, se ştia că scrisese o cane, pusă în vânzare la ghişeul de unde se închiriau chiloţi de baie cu imitaţie de piele de tigru, cane cu titlul definitiv şi impozant: *A şti să înoţi e la fel de important şi de util ca a şti să scrii şi să citeşti*. Primul capitol se intitula: „Camões, cel dintâi campion pomighez de nataţie”[7], iar această latură intelectuală a înotătorului Olimpic îmi inspira o nelimitată admiraţie: la urma urmei, aveam de-a face cu cineva care asocia săritura de pe trambulină cu decasilabul, meditând la sonete în vreme ce elevii lui se zbăteau în apă ţipând după ajutor până la gâlgâitul ultimei guri de aer din plămâni.

La căderea serii înotătorul Olimpic îi ceda locul Pianistului de la Discotecă care umplea pur şi simplu de oameni spaţiul de la *Concha*, un paradis cu umbre şi lumini trecute prin sită aflat deasupra piscinei, de unde se auzeau jelanii pline de pasiune sub formă de bolero.

Cum nu aveam vârsta să fiu admis în sanctuarul melodiilor slow rămâneam afară, aşezat pe o treaptă, şi mă îmbibam cu melodiile acestor dorinţe confuze, în vreme ce Pianistul de la Discotecă suspina în microfon

O dulcea mea iubită Trupul tău cel de zână Cum mă aţâţă fi mă alină E ca o amandă prăjită.

Spre deosebire de înotătorul Olimpic, Pianistul de la Discotecă era durduliu şi purta ochelari fără oglindă, nu

---

7 Aluzie la legenda care afirmă că, în timpul unui naufragiu, la întoarcerea din Macao, Camoes şi-ar fi salvat înotând propriul său poem epic, *Lusiadele.*

avea fluier petrecut după gât şi nu părea deloc interesat de importanţa şi de utilitatea cunoştinţelor nautice; îşi ţuguia buzele spre microfon, începea să clipească din gene şi anunţa într-un murmur de extaz:

O dulcea mea iubită Trupul tău cel de zână Cum mă aţâţă fi mă alină E ca o amandă prăjită.

Amanda prăjită trebuie că era nevastă-sa, o spanioloaică parcă din fotografiile cu Cara Alegre care în acea perioadă reprezenta în ochii mei

(iar între noi trebuie să spun că încă mai reprezintă niţeluş)

Idealul frumuseţii feminine. Când, pe la ora unu după prânz, Amanda cea prăjită apărea la marginea piscinei, blondă, voluptuoasă, inaccesibilă, lentă ca un dric de procesiune, cu enormii ei cercei argintii, simţeam cum mi se umflă oasele de pasiune. Timpul părea că se opreşte, cei care săreau de la trambulina de şapte metri încremeneau în aer, un freamăt de dorinţă îi scutura pe înotătorii năuciţi, şi numai înotătorul Olimpic, indiferent, continua să sufle din fluier în direcţia învăţăceilor săi înecaţi, brusc simţindu-se capabili să păşească pe apă. A fost pentru mine o mare surpriză când am aflat că Amanda prăjită şi înotătorul Olimpic au dispărut până la urmă în mod scandalos de la piscină şi s-au dus să înoate crawl, în doi, la un hotel undeva prin nordul ţării. Eu personal m-am simţit la fel de trădat ca Pianistul de la Discotecă. Şi am început să cânt singur acasă, fără acompaniament, cu o lingură ţinută dinaintea buzelor pe post de microfon

O dulcea mea iubită Trupul tău cel de zână Cum mă aţâţă ţi mă alină E ca o amanda prăjită.

Sperând că una dintre fotografiile cu Cara Alegre iese din revistă şi mă ia de mână, după care facem împreună o călătorie de optzeci de lumi în fundul patului unde eu, noapte de noapte, suspinam după Amanda mea

cea prăjită pedalând singuratic prin aşternut.

Marele Barrigana

Iată că se împlinesc patruzeci de ani de când, plin de entuziasm, de admiraţie şi dăruire, i-am văzut jucând pe aproape toţi portarii de fotbal portughezi, începând cu inegalabilul Azevedo, acest Hercule de Barreiro, până la José Pereira, Pasărea Albastră

(despre care am păstrat luni la rând o preţioasă biografie ilustrată cu numeroase fotografii, una dintre ele înfăţişându-l pe un domn mărunţel şi mirat lângă o locomotivă, dedesubt având această impresionantă explicaţie „Tatăl său, Amadeo Pereira, în exerciţiul funcţiunii ca paznic al tunelului de la Rossio”)

I-am văzut pe giganticul Ernesto, de la Atlético, teroarea atacanţilor de pe aripi, l-am văzut pe Abraham, de la Olhanense, al cărui nume magic avea pentru mine apocaliptice rezonanţe de catehism, l-am văzut pe Cesărio, de la Sporting Braga, în seara lui glorioasă pe peluza de la Benfica, unde a respins toate atacurile lui Palmeiro, Arsénio, Aguas, Rogério şi Rosário, l-am văzut pe Capela, de la Académica, şi pe Sebastião, blondul Nero de la Estoril Praia, celebru pentru zborurile lui acrobatice, am văzut întreg stadionul Francisco Lázaro subjugat de fantasticul Aníbal, cu chica lui ţeapănă de briantină, despre care unchiul meu Joáo Maria exclama „Nu-l întrece nimeni, poate numai cel din războaiele punice”, l-am văzut pe capriciosul Carlos Gomes dând cu picioarele în fotografi înainte să fie transferat în Spania, de unde îl ameninţa pe preşedintele clubului, când nu era plătit, cu înţeleaptă frază *„No hay dinero no hay portero”*[8]> l-am însorit cu întreaga mea afecţiune pe Vital, de la Lusitano la Evora, el care trasa cu un aer meditativ o mică brazdă pe peluză cu călcâiul de la gheată ca să repereze astfel centrul golurilor

8 N-ai biştari n-ai portar, în spân., în orig.

sale. Cu toate acestea, spre marele meu necaz şi spre marea mea frustrare, nu am asistat niciodată la un meci cu idolul meu, Frederico Barrigana numit şi Mână de Fier, „keeper” la Fotbal Club din Porto. Intuind eu că trebuie să compensez un atât de mare ghinion, decupam din ziare, extaziat, imagini care-l arătau zburând pur şi simplu asupra unui atacant şi înfigându-şi în părţile lui laterale un genunchi descurajator (de ce părţi când e vorba de un întreg?) că îngheţa impetuozitatea asasină a adversarului; îi admiram calviţia dar şi cascheta ce o acoperea cu o exactitudine de capsulă; colecţionam interviurile cu el

(un exemplu din declaraţiile lui profetice: Băieţii de la Elvas trebuie să joace totul pentru totul)

şi ascultam cu gura căscată, lângă aparatul de radio al tatălui meu, cu palma făcută pâlnie la ureche, discursul lui Artur Agostinho care, în fiecare duminică la ora trei după-amiază povestea, pe un ton epic, isprăvile de bravură ale marelui Frederico Barrigana pe un stadion arhiplin. Dacă la doisprezece ani nu mi-aş fi dorit cu atâta pasiune să devin scriitor, aş fi vrut să fiu Mână de Fier. Numai că, evident, eram destul de conştient de limitele mele ca să înţeleg că nu devine oricine marele Frederico Barrigana: aşa ceva e un dar divin, absolut perfect cum numai el era, şi îl ai de la bun început sau nu-l ai.

Durerea de a nu fi putut să asist niciodată la un meci cu marele Frederico Barrigana m-a însoţit de-a lungul întregii mele vieţi, punctată cu periodice accese de melancolie care mă făceau să-i privesc aproape cu nepăsare sau ridicând din umeri pe toţi ceilalţi portari de fotbal, portughezi sau străini, pe care mi-i prezenta Estádio da Luz[9]: era sindromul Barrigana

(entitate nosologică pe care încă sper să o pot introduce într-o zi în cărţile de medicină)

---

9 Stadionul luminii, celebrul centru sportiv din Benfica.

care îmi măcina creierul: Mână de Fier devenise metrul meu etalon ideal, inaccesibil, turnat în platină sclipitoare precum cel din biroul de măsuri şi greutăţi

(cine doreşte detalii nu are decât să se uite la fotografiile din manualul de fizică din anul al treilea de liceu)

care etalona tot ce exista, că era vorba de oameni politici, de poeţi, de viceregi sau de sculptori.

În 1973 în regiunea Baixa de Cassanje din Angola a vrut Dumnezeu cel mărinimos să se împlinească visurile mele aşa că rugăciunile mele şi-au primit rezultatul. La frontiera cu Congo, între două drame de război care nu îşi au locul să fie evocate aici, treceam eu din întâmplare pe terenul de fotbal Ferroviário de la Melanje, când deodată am remarcat un bărbat între două vârste, chel şi cam corpolent, îmbrăcat într-un trening, care şuta cu mingea spre o poartă apărată de un mulatru cu o cărare croită ai zice cu cuţitul prin peria de pe cap, iar în spatele plasei era un grup de negrişori care aplaudau de mama focului şi urlau:

— Trage-i tare Barrigana

— Umflă-l Barrigana

— Omoară-l Barrigana m-am apropiat, mai întâi incredul, apoi extaziat; era El. Pe terenul ăla pierdut în fundul Africii, între baobabi şi manghieri de care atârnau lilieci, Mână de Fier cu un fluier petrecut după gât îi învăţa să joace fotbal pe nişte ţânci de mahala, îmboldit de un spirit misionar şi de un devotament pedagogic care mă minunară şi emoţionară. La fiecare şut al geniului, puştii începeau să zbiere

— Arde-i-o Barrigana cu o familiaritate care până la urmă îl irită pe idolul meu. Nimeni, în opinia lui dar şi după a mea părere, fie el şef de stat, mareşal, Papa sau dentist, nu avea dreptul să i se adreseze cu tu divinului

Frederico Barrigana. Pe drept cuvânt indignat de un aşa ultraj, Mână de Fier se opri cu un gest de patrician în timp ce mulatrul cu cărare croită ai zice cu cuţitul prin peria din cap înţepeni în poziţie de drepţi, docil, după care, ridicând degetul arătător în aer, se îndreptă spre ţâncii din spatele plasei încremeniţi şi ei de respect şi le dădu ordin, cu vocea teribilă de la Judecata de apoi, să-şi înghită limba şi să înveţe respectul şi politeţea pe care le datorăm acelor puţini zei rareori trimişi nouă din mila lui Jupiter numai cât să ne justifice propria noastră existenţă, adică unii conchistadori, sfinţi, geometri sau inspectori de impozite.

— Barrigana tutuirea, asta nu se admite. Numai la pluralul de politeţe: Senhor Barrigana.

Niciodată nu l-am admirat mai mult ca în acea zi.

Amintiri din casa galbenă

Cum părinţii mei aveau idei clare şi de neclintit când era vorba de educaţia copiilor lor, m-au trimis să fac ciclul primar la şcoala Domnului André, de pe bulevardul Gomes Pereira, pe vremea când fabrica Simoes încă mai era în activitate şi clubul Benfica se afla pe locul unde vedem acuma primăria

(iar eu mă miram că un club sportiv se reducea la două săli întunecate unde mai mulţi domni în vârstă, tuşind fără întrerupere, fumau ţigări pe care şi le răsuceau singuri şi jucau cărţi şi biliard)

unde doamnele în capoate şi cu bigudiurile pe cap conversau de la ferestre plângându-se de reumatismele soţilor.

Şcoala Domnului Andri se alcătuia din patru elemente fundamentale care erau, în ordine descrescândă ca importanţă, Domnul André el însuşi, Soţia, Mama Soţiei, şi câinele pe care-l aveau tustrei. Câinele Pirat, poreclit aşa într-unul din acele momente de umor în care Domnul André se dovedea a fi destul de fertil, avea un colier roşu

garnisit cu un clopoţel care nu se auzea

(la ce serveşte un clopoţel mut era deja un mare mister pentru mine)

el nici nu lătra (mut cum era asemeni clopoţelului) îşi plimba printre răsadurile cu flori o melancolie cronică, iar pe lângă faptul că era obez şi urât, avea înfăţişarea unui student salariat sau pe cea a unui delegat sindical, ceea ce nu e foarte diferit. Mama Soţiei, pe care de asemenea nu am auzit-o niciodată scoţând vreun sunet

(nu vă pierdeţi cu firea, sosesc ele şi zgomotele) îşi petrecea anul şcolar croşetând într-un scăunel cu rotile sub un măr, iar rolul ei era să-mi îngăduie mie să visez că dacă ea ar fi murit şcoala s-ar fi închis pentru o săptămână. Doar că, din nefericire, în toată această perioadă nu a murit, chiar dacă îşi făcuse apariţia o mică bronşită a cărei evoluţie eu o pândeam vigilent şi plin de speranţă, iar azi sunt gata să pun pariu că ea continuă să croşeteze, în cine ştie ce şcoală de la periferie şi să sufere de o bronşită indecisă, spre marele necaz al elevilor. Doamna, fiica acestei perverse broaşte ţestoase centenare, soţia Domnului André, avea o mică verolă

(o nenorocire nu soseşte niciodată singură) preda la clasa întâi şi la clasa a doua şi nu mă lua niciodată în seamă: fie şi pentru atâta, mă gândeam eu, îşi merita şi soţul şi bubele. Domnul André se ocupa de clasa a treia şi de a patra, era chel, ne distribuia din abundenţă şi metodic scatoalce, lovituri cu rigla şi cu piciorul şi ne vâra în cap, pocnindu-ne de obicei în scăfârlie, vârfurile muntoase din lanţul galico-durrian, reţeaua hidrologică de la Beira Baixa şi fluviile din Mozambic. De exemplu: Peneda (scatoalcă), Suajo (scatoalcă), Larouco (scatoalcă), Geres (scatoalcă), şi aşa mai departe

(„aşa mai departe" era una dintre expresiile lui favorite) cum ai bate cuie cu ciocanul în perete.

Lecţiile acestui pedagog începeau cu un ritual neschimbat. Domnul André intra, noi ne ridicam în picioare, Domnul André se aşeza, noi ne aşezam, Domnul André începea să-şi smulgă perii din nări, noi nu

(Domnul André era creatura cu cei mai mulţi peri în nas din câte pot fi imaginate, iar eu îmi închipuiam că sub craniul lui, în loc de creier, se afla un fel de gazon ce continua să crească)

Iar după ce termina recoltatul boabelor din nas pe care le arunca cu dispreţ pe podea, firecându-şi degetul arătător de cel mare, îi poruncea lui Nicolau

(Nicolau era roşcat: există totdeauna un roşcat într-o clasă)

căutând mărunţiş prin buzunare: Nicolau, du-te şi cumpără-mi un pachet de Três Vintes. Nicolau pleca trap-fuguţa şi scăpa să mai recite numele insulelor Azore, toată clasa era străbătută de un freamăt de gelozie, dar aşa se mai îmblânzea şi soarta acestui Nicolau, căruia noi îi administram lovituri în tibie pe dedesubt în timpul mesei de prânz, iar în vreme ce-l aştepta pe mai înainte numitul Nicolau să-i aducă porţia de cancer, Domnul André îl chema pe Vasconceos la tablă şi-i aplica o scatoalcă înainte chiar ca respectivul să înceapă să răspundă la lecţie întrucât, aşa cum ne explica în subtilul său stil de a aborda lucrurile frontal, era cea mai bună metodă de a câştiga timp, ştiut fiind că Vasconcelos nu învăţa niciodată. Adevărul e că nu am aflat dacă Vasconcelos studia sau nu studia niciodată căci Vasconcelos niciodată nu reuşea să deschidă gura: de îndată ce intra în raza de acţiune a Domnului André fruntea lui se şi izbea de tablă. Iar tabla tremura, Vasconcelos lua un şut suplimentar în spate, căci creta cădea pe jos, iar după Vasconcelos îi venea rândul lui Norberto, iar după Norberto, lui Nelito, care era fiul vânzătoarei de legume şi mai târziu a devenit celebru, sub

numele „Nelo Twist”, rival cu marele Victor Gomes şi cu „Zeca Rock”, exponenţi în care abundă muzica noastră. După ce ţâşneau câţiva litri de sânge pe pereţi şi se ajungea pe la vreo douăsprezece picioare rupte ce zăceau şi gemeau printre bănci, Domnul André se mai calma. Iar apoi ne anunţa cu un surâs ce nu prevestea nimic bun

— Aşadar, întrucât azi e duminică... iar muribunzii se grăbeau să îl corecteze, cu ultimele resturi de energie rămase în gură

— Nu Domnule André e luni...

surâsul se transforma rapid în grimasă, iar Domnul André se indigna

— A zilele săptămânii le cunoaşteţi nemernicilor şi lua de la capăt masacrul, furios că astfel de inutile cunoştinţe se substituiau primejdios în capul nostru, din propria noastră încăpăţânare, afluenţilor de pe partea stângă a lui Duro.

Părinţii mei, care nu admirau uşor pe oricine, considerau că Domnul André este un excelent educator: în general, după ce mă trezeam cu câte un braţ rupt, mă mai cuminţeam şi eu, iar când aveam cu un dinte mai puţin mâneam şi mai puţină carne. Mai lipsea puţin ca părinţii mei să pună în salon într-un cadru de faianţă fotografia acestui Passos Manuel[10] de mahala, un Passos Manuel pe care l-am întâlnit cu mulţi ani mai târziu pe Rua dos Areiros şi care, imediat recunoscându-mă, m-a salutat cu o afabilitate surprinzătoare

— Bună ziua domnule doctor iar eu, luat prin surprindere, i-am răspuns începând să enumăr oraşele din Angola, şi când i-am povestit mamei mele acest episod, ea, care este lucidul autor al zilelor mele, mi-a răspuns:

— Bietul de el se pare că are o boală oribilă. Aşa se întâmplă totdeauna cu cei mai buni. Iar tu cel puţin îţi

10 Aluzie la ministrul educaţiei naţionale din timpul dictaturii lui Salazar.

aduci aminte numele oraşelor din Angola. Învăţătorul tău era un sfânt.

Până în ziua de azi mă gândesc la asta. Uneori cred că şi Hitler a fost, prin binele pe care l-a făcut evreilor, un fel de Mesia pe care ei îl aşteptau. Problema e doar că ingratitudinea oamenilor nu are limite.

Sărăntocii în familia mea animalele domestice nu erau nici câinii nici pisicile nici păsările. În familia mea animalele domestice erau sărăntocii. Fiecare dintre mătuşile mele avea săracul ei personal şi intransmisibil, care venea la bunicii mei o dată pe săptămână să-şi primească în schimbul unui surâs recunoscător raţia lui de haine şi de mâncare. Săracii, în afara faptului că erau eminamente săraci (de preferinţă desculţi ca să poată fi astfel încălţaţi de proprietarii lor, de preferinţă în zdrenţe ca să poată fi îmbrăcaţi cu cămăşi vechi care în acest fel scăpau şi de soarta lor naturală de a deveni cârpe de şters pe jos, de preferinţă bolnavi ca să poată primi un tub de aspirine)

trebuiau să facă dovadă şi de alte caracteristici indispensabile: să meargă la slujbele de la biserică, să-şi boteze copiii, să nu fie beţi şi mai cu seamă să rămână cât mai fideli posibil mătuşilor cărora le aparţineau. Încă mai am dinaintea ochilor un bărbat cu zdrenţe somptuoase, semănând cu Tolstoi inclusiv prin barba lui impozantă, răspunzându-i pe un ton mândru şi ofensat unei verişoare distrate care insista să-i ofere un pulover pe care nimeni nu-l mai dorea – Eu nu sunt săracul dumneavoastră, eu sunt săracul domnişoarei Teresinha.

Pluralul de la sărac nu era săraci. Pluralul de la sărac era oamenii ăia. De Crăciun şi de Paşti mătuşile mele se adunau în bandă înarmate cu bucăţi uriaşe de tort, cu săculeţe de drajeuri şi alte delicatese de aceeaşi natură, şi se îndreptau pioase spre locul unde locuiau animalele lor

domestice, adică un cartier de dughene de lemn în Benfica la periferie, care se numea Pedralvas, nu departe de Drumul Militar, ca să distribuie cu mărinimia unor regi magi şosete de lână, chiloţi, sandale ce nu se potriveau pe piciorul nimănui, imagini cu Nossa Senhora de Fátima şi alte minunăţii de aceeaşi speţă. Săracii ieşeau din barăcile lor încântaţi şi recunoscători, dar mătuşile mele mă preveneau imediat îndepărtându-i cu dosul palmei

— Nu sta prea aproape fiindcă oamenii ăştia au purici.

Cu această ocazie, şi numai cu această ocazie, era îngăduit să li se ofere bani săracilor, milă totdeauna considerată periculoasă fiindcă risca să fie cheltuită

— Săracii ăia bieţii nu au noţiunea banului)

În chip necuviincios şi iresponsabil. Săracului mătuşii mele Carlota, de exemplu, i s-a interzis frecventarea casei bunicilor mei, fiindcă atunci când ea i-a depus zece centavos în căuşul palmei, recomandându-i cu simţ matern şi grijulie faţă de sănătatea animalului ei domestic

— Iar acum încearcă să nu cheltuieşti totul pe vin îndrăzneţul i-a răspuns obraznic

— Nu stimată doamnă am să-mi cumpăr o maşină Alfa Romeo.

Copiii săracilor se defineau prin faptul că nu mergeau la şcoală, erau slăbuţi şi mureau pe capete. Când am întrebat care era cauza acestor insolite caracteristici, mi s-a răspuns cu o ridicare din umeri

— Ce vrei tinere ăştia aşa sunt iar eu am înţeles că a fi sărac era un soi de vocaţie, mai mult decât un destin, cum e când ai talent să joci bridge sau să cânţi la pian.

Peste dragostea faţă de săraci prezidau două persoane în altarul bunicii mele, una de teracotă, iar cealaltă în fotografie, adică abatele Cruz şi micuţa Săozinha, iar amândoi purcedeau la acte caritabile

aflându-se sub un crucifix de acaju. Abatele Cruz era o figură descarnată, în sutană, iar Sâozinha o tânără acoperită de medalii, cu surâsul atrăgător al actriţelor de cinema de pe tabletele de chewing-gum, iar despre ea mi s-a povestit că îşi dăruise în mod exemplar viaţa lui Dumnezeu pentru sănătatea părinţilor ei. Imediat ce actriţa şi-a dat duhul, tatăl ei s-a înzdrăvenit iar eu, de îndată ce am aflat de acest miracol, am început să tremur de teamă la ideea că mama mea, abia respirând, ar putea să-mi dea ordinul

— E timpul să-ţi oferi viaţa pentru mine m-am săturat să-mi suflu nasul şi să fiu trimis drept la cimitir numai ca să o scutesc să mai bea ceai cu lămâie.

În mintea mea abatele Cruz şi micuţa Sâozinha erau căsătoriţi, cu atât mai mult cu cât în gazeta la care era abonată familia mea, *Almanahul Sâozinhei*, erau relatate tot felul de miracole ale celor doi asociaţi, ce se traduceau de obicei prin cure medicale speciale pentru paralitici şi bilete de loterie câştigătoare, miracole însoţite cât se poate de incredibil de arome îmbietoare de tămâie.

Atâţia săraci, atâtea nenumărate Sâozinhas şi atâtea mirosuri mă scoteau din sărite. Şi cred că pe vremea aceea am început să privesc, cu o emoţie crescândă, o gravură prăfuită aruncată în pod înfăţişând o veselă mulţime de săraci în jurul unei ghilotine care-i scurta pe regi de capete.

Existenţa lui Dumnezeu

Existenţa lui Dumnezeu mie nu trebuie să-mi fie dovedită cum încerca un preot ieri la televizor agitându-şi stiloul, serios, acuzator, definitiv. Nu am nevoie să-mi fie dovedită fiindcă eu îl cunosc pe Dumnezeu de când m-am născut, chiar înainte să merg la catehism, înainte să fi urmat cursurile de morală la liceu, înainte să fi intrat copil

în corul bisericii. De atunci până azi el s-a mai schimbat puţin, căci Dumnezeu cel din copilăria mea era un om în vârstă, de aproximativ şaizeci de ani, cu o barbă lungă şi păr la fel de lung, cum în epoca în care mi-erau prezentaţi mai arătau doar Walt Whitman şi D. Joio.

D. Joio

(vorbesc despre el într-un roman) rătăcea prin ploaie pe străzile din Nelas, în zona Beira Alta, îmbrăcat în zdrenţe şi sprijinindu-se într-o cârjă, proclamând că el era împăratul tuturor regatelor din această lume, ceea ce mi se părea absolut natural dat fiind faptul că el creasе Universul. Trăim acum alte vremuri, şi în afară de Walt Whitman sau de D. Joio, poţi vedea nenumăraţi oameni care seamănă cu Dumnezeu prin cârciumile artiştilor (Gide se mira mereu că există mai mulţi artişti decât opere de artă)

din Beira Alta, de obicei însoţiţi de femei dintre cele mai urâte. Ei publică versuri pe cheltuială proprie şi arată că nu ştiu să piardă imediat după ce beau al doilea pahar.

Dumnezeu cel din copilăria mea nu frecventa cârciumile şi nici nu scria versuri: locuia într-un enorm hangar căruia în mod obişnuit i se spunea biserică, în contencios cu societatea de electricitate E.D.P., căci acolo nu se vedea niciodată lumină electrică, abia câteva lumânări a căror flacără înclinată tremura în direcţia paravanelor. Unul dintre primele lucruri ce mi-au fost explicate era că Dumnezeu îi iubea pe săraci iar ei imediat ce mureau zburau ca săgeata spre cer, dar asta nu-l împiedica să nu-i prea pese de ei cât trăiau din moment ce nu le da mare lucru: iar săracii îngenuncheau pe dalele de piatră sau, dacă aveau noroc, pe băncile de lemn care le amorţeau oasele, în vreme ce bogătanii, condamnaţi să aibă parte după ultima lor suflare de o serie de arsuri de gradul doi pe grătarul barbecue din Purgatoriu, aveau

scaune madasate iar spetezele acestora erau împodobite cu plăcuţe ce indicau numele proprietarului. Chiar dacă bogaţii urmau să aibă parte de tot soiul de suferinţe în rotiseria ce preceda Paradisul, eu nu am înţeles niciodată foarte bine această segregaţie socială pe care şeful ministerului lui Dumnezeu, priorul, o sporea şi mai tare instituind duminica o slujbă la ora şapte dimineaţa pentru servitoare şi o alta la amiază pentru patroni, îmi imaginez că la slujba pentru servitoare se vorbea de minunăţiile care le aşteptau în cer şi pe care eu mi le imaginam cu o abundenţă de caramele şi cu tot felul de maşini cu pedale, deşi îmi aduc aminte că niciuna dintre ele nu s-a arătat prea entuziastă când le ceream să urce în maşinuţa mea ca să facem un tur. Poate ele preferau alt fel de aventuri pe care eu nu le înţelegeam prea bine şi în legătură cu care brutarul părea mult mai bine informat decât mine, fiindcă de îndată ce suna la noi ele se repezeau la poartă să-l primească, iar când părinţii mei nu erau acasă ele discutau cu el despre Paradis, în fundul grădinii, rugându-mă să plec de acolo dacă mă apropiam, împiedicându-mă astfel să cunosc mai îndeaproape deliciile pe care Dumnezeu le rezerva lor.

Mie de la bun început mi s-a spus că Dumnezeu detesta mai cu seamă trei lucruri, tustrele conducând spre Infern din pricina gravităţii lor de neiertat: să nu termini de mâncat supa, să le necăjeşti pe mătuşi şi să îi spui cuvinte urâte bucătăresei. Cum şoferul nu risca nicio sancţiune pentru niciunul dintre păcatele lui

(deşi mânca mârlăneşte, făcea tot felul de măscări dinaintea fetelor de la bucătărie şi în loc să îi spună cuvinte urâte bucătăresei îşi petrecea deseori mâna linguşitoare peste bombeurile ei de la spate)

chiar în ciuda faptului că nu era bogat, eu l-am invidiat ani la rândul pentru bomboanele de mentă Heller

cu care probabil urma să se delecteze, în vreme ce eu urma să pătimesc deasupra unui grătar înfipt într-o broşă pe care nişte creaturi cu copite despicate o roteau, transformat în puiul prăjit de la braseria Prego de Oiro, în vreme ce fraţii mei era învârtiţi deasupra grătarelor de alături pentru că spărseseră un geam la salon jucând fotbal, ceea ce figura la punctul patru pe lista păcatelor prezentată nouă cu deosebită importanţă, cu priviri întunecate şi cu degetul arătător ridicat în semn de avertisment. De altfel, tocmai de aceea adulţii nu păcătuiau, fiindcă ei nu spărgeau geamuri, se spălau pe mâini înainte de a trece la masă

(Dumnezeu adora persoanele care se spălau pe mâini înainte de a trece la masă)

şi mergeau la biserică ducând în mână cărţi foarte groase pline cu imagini pioase şi fotografii ale bunicilor şi străbunicilor având deasupra lor câte o cruce. Servitoarele aveau numai mici carneţele fără fotografii în interior (căci săracii nu au bunici)

cu mătănii de sticlă în locul biluţelor din fildeş, iar eu cred că la sfârşit când se strângeau banii ele nu dădeau cei cinci escudos ce le fuseseră înmânaţi în acest scop, preferând să-i delapideze mai târziu plătindu-şi oranjade la balul de la Fotbal Benfica unde în opinia bunicii mele se afla anticamera Infernului. Singura servitoare care nu a vrut niciodată să se ducă la balul de la Fotbal Benfica murise deja, sta în ceruri şi se numea Santa Zita

(nici nu-i trecuse prin cap nebunia să se numească Ana, Teresa sau Isabel)

Însă, în ciuda virtuţii de care a dat dovadă, eu nu prea cred că dacă ar fi intrat în casă ar fi fost lăsată să ia loc cu noi la masă. Cel mai firesc ar fi fost să i se acorde statutul intermediar al croitoreselor care mâncau în camera de croitorie pe un platou pus pe maşina lor de

cusut Singer. Destin pe care ele îl împărţeau, de altfel, cu toată curtea divină, cu excepţia Sfintei Fecioare care probabil că ştia să se servească de furculiţă şi de cuţit, ceea ce mă făcea să cred că Paradisul era un fel de Casă a poporului plină de grădinari şi servitoare, toţi cu câte o scobitoare în gură şi stând cu coatele pe faţa de masă, şi niciodată nu am reuşit să înţeleg din ce pricină familia mea dorea ca eu să devin membru în acea tagmă de preafericiţi. Iar culmea culmilor ar fi fost că atunci când eu aş fi sosit acolo ei demult vor fi făcut să dispară şi prăjiturile şi bomboanele Heller în pungile de plastic pe care săracii le poartă totdeauna cu ei la mesele de la nunţi ca să se bucure după aceea de ele în tihnă la ei acasă ascultând la radio buletinul de ştiri. Poate că familia mea credea că mă voi simţi în largul meu printre milieuri, fotografii de pompieri şi jucării Bambi colorate, şi că mi-ar fi plăcut să mă numesc Edgar. Nu e deloc adevărat, ca dovadă că pateurile servite la adunările de la Compania Indiilor nu m-au pasionat niciodată cu adevărat iar fetele cu care eram obligat să mă joc s-au transformat în nişte casnice dezgustătoare. Aşa că astăzi, între Cer şi Infern, ezit să aleg. Încep să cred că soluţia este să nu cazi în greşeala de a muri.

Plaja Merilor

Pe la începutul lunii august plecam la Plaja Merilor. Totul semăna cu plecarea în catastrofa a aristocraţilor ruşi după revoluţia din 1917: se trăgeau obloanele şi perdelele, se strângeau sul covoarele, se acopereau canapelele cu cearşafuri albe, erau date jos tablourile de pe pereţi şi rămâneau marcate spaţiile rectangulare mai albe pe care le ocupaseră iar acum atârnau ele de cârlige, se înfăşurau candelabrele, tacâmurile, ceainicele şi platourile de argint în hârtie de ziar, casa părea că se lărgeşte iar zgomotele păreau amplificate ca exploziile unor paşi în subsolul

nopţii, sosea apoi o camionetă, încărca frigiderul, bagajele şi servitoarele care trebuiau să ajungă înaintea noastră în locul exilului de vacanţă, iar după-amiază părinţii mei îşi îmbarcau odraslele care îşi dădeau ghionţi pe bancheta din spate să prindă un loc la fereastră, între lacrimi, lovituri de picioare şi scâncete, cu excepţia celui mai tânăr dintre fraţii noştri care, în picioare pe banchetă, cu baveta atârnându-i la gât şi strângând la piept figurina lui Pluto din cauciuc, le făcea tot timpul semne de adio cu mâna, de la Benfica până la Sintra, tuturor maşinilor ce ne urmau.

După ce treceam de Corales devenea imposibil să mai faci cu mâna din cauza ceţii; abia se distingeau acoperişurile vilelor şi vârfurile vagi ale pinilor ce se topeau în ceaţa lăptoasă, marea invizibilă scârţâia ca mecanismul ruginit al unui leagăn, iar noi ajungeam, la căderea nopţii, dinaintea unui conac necunoscut şi umed, înconjurat de arbori îngrozitor de trişti, pe care valurile uitaseră să-i ia cu totul, trebuia să ne culcăm sub cuverturi umede, sub luminile palpitante ale farului care ne răvăşea visele, iar în ziua următoare, la nouă dimineaţa, mama noastră, în halat de baie, ieşea pe bucata de gazon din grădină să observe ceaţa cu o îngrijorare de amiral, iar apoi spunea

— Se ridică peste o oră iar noi, copiii, cu căciuliţe de pânză pe cap, sufocaţi sub câte trei pulovere de lână, deghizaţi în mici urşi cum erau îmbrăcaţi automobiliştii pe la începutul secolului, păşeam dârdâind, în şir indian, ghidaţi de servitoarea cu nasul vânăt de frig până la plaja pe care se vedeau turnuleţele ţuguiate ale unor vagi cabine, ca nişte aisberguri în derivă, iar printre ele copiii-pinguin dintr-o tabără de vacanţă, guiţând ca nişte purceluşi ce se agită de teamă, pe care profesorii-de-înot-eschimoşi îi prindeau energic ca să-i arunce în apă, în acest climat de auroră boreală, printre blocuri de gheaţă şi

schelete de exploratori polari.

Aşezaţi pe plajă şi burduşiţi de gripă dinaintea lopăţelelor, a găletuşelor de plastic şi a formelor pentru prăjituri de nisip inutile, ne recunoşteam unii pe alţii după cât de intens tuşeam sau strănutam, în vreme ce la Institutul de Salvare a Naufragiaţilor se îngrămădeau, pe mesele de piatră rezervate înecaţilor, muribunzii cu pneumonie care aveau pe cap tot căciuliţe de pânză ca noi şi tot atâtea pulovere.

Pe la unsprezece când muntele sufocat sub masa de ceaţă gri reuşea să scoată la vedere o bucăţică de castel, cobora la plajă şi mama noastră, se descălţa în apropierea unui ţăruş unde se înălţa deja un morman de sandale, deschidea revista *Paris-Match* şi întreba fericită, arătând cu un deget triumfal spre o friză de pe metereze

— N-am zis eu că ceaţa se ridică?

În timp ce ne distribuia fiecăruia câte un tub de aspirine.

N-am revenit niciodată la Plaja Merilor[11]. Unii dintre fraţii mei continuă să aprecieze asemenea explorări arctice, şi de fiecare dată mă mir că se folosesc de un automobil în loc să recurgă la o sanie trasă de reni ca să traverseze Colares. Presupun că în septembrie ei se hrănesc cu ulei de focă şi carne sărată, că le atârnă stalactite de urechi, că îşi ung meşele cu seu de balenă ca să aibă lumină seara. Iar când îi revăd în octombrie, în continuare în viaţă, ei mă îmbrăţişează cu tot felul de grohăituri strângându-mă puternic cu palmele lor de morsă. Cine vrea poate veni să ne vadă la Crăciunul următor în spectacolul cu ţinutul mingii pe vârful nasului la circul Damaia. Pe mine mă recunoaşteţi uşor: sunt cel care le aruncă din buzunar peştişori la sfârşitul fiecărui număr.

11 Afirmaţie dezminţită chiar în cuprinsul acestui sumar.

Sigur că îţi mai aminteşti de mine

Probabil că m-am schimbat mult: nu mai port centură pentru hernie, nici aparat dentar, nici chiloţi scurţi, nici tunsoare cu breton. Nu mai am o voce de fetiţă la telefon. Nu mai arunc cu pietre în duzi, să cadă frunze pentru viermii mei de mătase care încalecă unii peste alţii într-o cutie de pantofi. Mâncarea mea favorită nu mai sunt bucăţile de tort cu frişcă. Şi au trecut deja veacuri, închipuie-ţi, de când nu mi-am mai julit un genunchi.

Probabil că m-am schimbat mult: mi-au apărut peri şi bubuliţe pe faţă, am început să mă rad, am făcut armata, am plecat din casa părinţilor mei, am părăsit cartierul, am găsit un loc de muncă. Nu m-am mai întors niciodată la Amadora. Probabil cafeneaua cu biliard a dat faliment, poate că acum e un video-club în locul merceriei, poate că au fost tăiaţi platanii din piaţă, poate că tu ai luat lebedele de ghips care îşi întindeau gâtul de pe stâlpii porţii tale. Am crezut totdeauna, şi mă întreb de ce, că tu creşteai lebede de ghips, cu aripi larg deschise şi cu pliscul vopsit roşu, cum erau cele de pe stâlpii porţii tale. Poate fiindcă îmi plăceau lebedele acelea. Poate fiindcă tu credeai să eu sunt urât şi nu mă plăceai. Nu mi-ai răspuns niciodată la scrisori. Nu mi-ai răspuns niciodată la surâsuri. Nu mi-ai mulţumit niciodată pentru frumoasa broscuţă pe care ţi-am trimis-o prin fratele meu mai mic. Când l-am întrebat

— I-ai dat broscuţa?

fratele meu mi-a spus că imediat ce şi-a desfăcut batista ca să îţi arate micuţul animal ai şi fugit ţipând

— Pleacă de aici cu porcăria asta deci nu sunt tocmai sigur

(tu ştii bine că toată lumea iubeşte broscuţele, nu-i aşa?)

că ţi-a plăcut broscuţa, nici că ai mângâiat-o sau că ai dus-o apoi în bazin la tine în grădină. Pariez că încă mai e

acolo, ascunsă sub o piatră, uitându-se ţintă la rufele întinse la uscat pe o sfoară în curtea din faţa bucătăriei: rufele bunicii tale, rufele tale, rufele domnului Bernardino care a răspuns la anunţul afişat pe vitrina de la măcelărie iar apoi v-a închiriat o cameră. Fratele meu, dacă poţi să-ţi închipui până unde se poate ajunge cu bârfele, mă asigură că te-ai măritat cu el, că uneori vă vede venind să vă beţi cafeaua, ţinându-vă de braţ, duminica dimineaţa, la Preciosa dos Pasteis, că aveţi un copil roşcovan, iar tu lucrezi la secretariatul de la Ministerul Finanţelor. Clar că e o minciună, n-am crezut nicio clipă, am râs. După câte ştiu eu nimeni nu poate avea copii la doisprezece ani, nu-i aşa? Iar la urma urmelor cum putea să se lase atras domnul Bernardino de o copilă?

Probabil că m-am schimbat mult. Dar sunt sigur că ai să mă recunoşti duminică după ce voi lua trenul spre Amadora. Cu toate clădirile acelea noi care s-au construit, căsuţa ta cu stratul de dălii trebuie să fi rămas tot acolo, cu sau fără lebede, imediat după platani. Am să mă apropii de grilaj, am să trag de firul de fier al clopotului care scoate un dangăt dogit sub portic, un deget subţire va da uşor la o parte perdeaua, iar întrucât acum nu mai port aparat dentar am să pot pronunţa

— Bună ziua Olga am să pot să te chem, să-mi şterg picioarele pe preşul de la uşa ta, să intru, să mă aşez lângă tine cu un pachet de scobitori atârnându-mi de degetul mic, pe canapea în faţa televizorului. Căci asta e singura mea dorinţă: să stau lângă tine pe sofa şi să urmăresc o telenovelă.

Când îi explic asta fratelui meu mai tânăr, el râde de mine fără nicio pricină: pentru că tu ai crescut, pentru că tu te-ai măritat, pentru că tu ai un copil, pentru că tu lucrezi la Ministerul de Finanţe, pentru că tu nici măcar nu îţi aminteşti de mine, pentru că eu sunt complet nebun. De

ce să-i mai răspund? E clar că tu îţi aduci aminte de mine: eram singurul din şcoală cu un-cap de iepure şi aparat dentar, şi singurul care stătea nemişcat în timpul recreaţiei fiindcă nu puteam alerga din pricina herniei, cu o broscuţă pentru tine în buzunar. E clar că îţi aminteşti de mine: era aşa de nostimă broscuţa, nu-i aşa?

Umbre de regi bărboşi

Elogiul pe care Gertrude Stein i-l aducea Parisului

(Nu e atât că Parisul dăruieşte, ci mai cu seamă că Parisul nu îţi ia)

Îmi revine mereu când mă gândesc la familia mea. Frate mai mare al altor doi fraţi mai mari, am moştenit prin procură prestigiul străbunicilor pentru care modestia era o formă de eleganţă iar discreţia sentimentelor pudoarea bunului gust. Focul de artificii al emoţiilor se propaga prin intermediul servitoarelor care şuşoteau secrete la bucătărie potrivit principiului fizic al servitoarelor comunicante, făcând schimb de taine pe scara de serviciu.

În perioada escaladei sociale din timpul copilăriei mele, plecând de la cusătoreasa, măritată cu prinţul ei consort care se numea pur şi simplu soţul cusătoresei, marile efuziuni se dizolvau de obicei într-un fel de tandră indulgenţă iar caracterul meschin al unor persoane era perceput ca un defect de fabricaţie pe care preotul, un fel de foarte îndemânatic mecanic de suflete dotat cu cheia franceză a unui *Ave Maria*, se însărcina să-l repare definitiv în atelierul bisericii. Monarhişti prin tradiţie, noi coabitam cu Salazar aşa cum o faci cu un administrator relativ competent să asigure prosperitatea dovlecilor, iar accentul lui din provincia Beira le liniştea pe mătuşile mele care îl confundau un un seminarist incapabil să ştie preţul sulfatului folosit la tratarea viţei-de-vie, fapt ce le făcea să-i ierte spiritul rudimentar de individ care nu l-a citit

niciodată pe Aldous Huxley dar obişnuieşte să îşi scuipe sâmburii de măslină pe lama cuţitului.

Dacă printr-un hazard al destinului soţul cusătoresei ar fi devenit cumva Preşedinte al Consiliului de Miniştri, atitudinea lor nu ar fi fost diferită doar că am fi avut cu siguranţă o fotografie făcută de domnul Oţet (fotograful oficial al familiei)

reprezentându-mă pe mine în braţele responsabilului cu viitorul Patriei, pe care logica mătuşilor mele o reducea la o simplă afacere domestică de o anvergură nu cu mult mai vastă, cum ai organiza mese de prânz sau cina cu câţiva invitaţi în plus. Iar ele s-ar fi uitat la părul alb al acestui dictator cu certitudinea lipsită de griji că puterea îmbătrâneşte dar conservă, spre deosebire de un văr al tatălui meu care, lipsit de responsabilitate colectivă, i-a răspuns unui coleg ce se mira văzându-l mereu neschimbat şi egal cu sine însuşi:

— Asta e pentru că tu nu dormi cu mine iar el şi-a petrecut ultimele zile din viaţă într-un fotoliu căci în acest fel cel mai grav lucru ce i se putea întâmpla ar fi fost ca fotoliul să-şi rupă un picior.

Imediat ce sosea vara un instinct de păsări migratoare ne făcea să plecăm spre Nelas, unde tatăl meu, îmbrăcat din cap până-n picioare în alb ca pentru o tardivă primă comuniune, juca tenis cu englezii de la minele din Urgeiriţa, a căror chelie stropită cu pistrui mă făcea să mă gândesc la nişte bebeluşi uitaţi vreme de cincizeci de ani în cine ştie ce incubatoare la vreo maternitate din Londra. Bunicul meu îşi citea jurnalul pe balconul din partea ce da spre munte iar eu aveam convingerea că este etern, dat fiind faptul că orologiile de provincie se întorceau în sens contrar, indicând timpul care deja trecuse, ceea ce le îngăduie amintirilor să înflorească fără melancolie, favorizate de înmulţirea ridurilor ferite de disperare şi

lipsite de austeritate, şi ne împinge spre moarte într-o stare de inocenţă asemănătoare virginităţii copiilor cărora copilul Iisus încă le mai rezervă promisiunea unei bucurii ascunse într-un vechi şoşon.

În familia mea nu se manifestau nici acele sprâncene încruntate nici acele guri arcuite în accent circumflex ce anunţă disperarea unei toamne în care membrii casei fac abuz cu Lexomil şi Atarax, pastile aşezate, în timp ce toţi stau la masă, alături de coşul cu pâine, numai bune să asezonezi cu ele peştele filé, obicei ce poate să devină o bunăstare chimică precursoare a unei treziri din somn cu senzaţii îngălate; iar noi opuneam o bonomie primăvăratică acelei mediocrităţi intransigente pe care o arată frustraţii, amare privighetori ce-şi descoperă tot felul de talente numai când nu se mai află nimeni în casă. Umbra străbunilor noştri împodobiţi cu mustăţi ne proteja de insolaţii şi de nerăbdările pasiunii cu dată limită de utilizare marcată pe ambalajul de carton, făcând prezentul mai memorabil decât trecutul, iar bâzâitul aspiratorului rivaliza cu pianul în acele dimineţi în care Mozart, care nu băuse nimic în ajun, se trezea devreme. Iar elogiul pe care Gertrude Stein i-l aduce Parisului

(Nu e atât că Parisul dăruieşte, ci mai cu seamă că Parisul nu îţi ia)

continuă şi după treizeci de ani să mă bântuie când mă gândesc la familia mea. Aş putea spune multe lucruri despre ea dar cred că tot ce pot eu să fac mai bine e să garantez că ea a păstrat până la capăt o inimă larg deschisă.

Când inima se închide face un zgomot mult mai mare decât o poartă.

Manual de folosinţă

La cincizeci de ani, adică atunci când începem să

confundăm sănătatea cu virtutea, bunul-simţ îmi apare ca un dezgustător regim alimentar fără sare. Până acum mă feream de plaje, căci ele se mărgineau la cremele de soare cu care se ungeau femeile adăpostite sub umbrele de vârsta a treia ce încă nu e şi vârsta mea, cu sexagenari veniţi să moară pe nisip deziluzionaţi ca nişte caşaloţi care şi-au pierdut toate speranţele, păziţi de soţii preocupate să-i îndoape cu sandvişuri înfundate de cârnaţi şi cu ziare sportive.

Acum plajele nici nu mă mai interesează fiindcă, de fapt, îmi vine să plec, însă nu de aici ci din ceea ce am fost până acum, adică să nu-mi mai fie teamă că aş putea să cad peste un scaun gol de partea cealaltă a mesei, cu un ghiveci de flori de plastic în locul unuia dintre acele surâsuri preocupate de instabilitatea noastră psihică ce ne recomandă o vizită la dentist, luând drept o simplă durere de măsea dezgustul de noi înşine care ne face să mutăm de pe o canapea pe alta acest ciudat reumatism al sufletului pe care portăresele şi psihiatrii îl confundă cu tristeţea.

Atât de puternic e dorul meu de ducă încât orice vizită la un mall, de unul singur, mi se pare mai penibilă decât o expediţie polară: coridoarele comerciale cu tot felul de cutii şi baloturi, gata să prăvălească peste mine biscuiţi cu ciocolată, cârnaţi în conserve şi iaurturi asortate, duc toate spre o casă de plată în sertarele căreia clămpăneşte un soi de menuet de mărunţiş ce face singurătatea mea să devină şi mai palidă. E drept, încă mai pot să mă aprovizionez la micile dughene de cartier, cele care prelungesc prezenţa provinciei în oraş cu mirosurile dulci-acrişoare ale mustăţilor patroanei şi cu lădoaiele prin depozitele din spate unde îmi redescopăr copilăria, uitată undeva printre graniturile unei Beira pierdute.

Aş vrea să trăiesc ca un student lipsit de familie, într-o Lisabona înghesuită între bulevardul Almirante Reis şi

strada Pascoal de Melo, şi să mă confund cu una din fetele ce stau cu privirile adânc plonjate într-o carte ţinându-şi capul între cele două mâini. Aşa n-aş mai avea aspectul acesta de domn hidos din categoria celor care hibernează toată ziua şi nu dorm noaptea, ci aş părea un adolescent cu păr alb care, singur în casă, intră treptat în atmosfera de aventură ce veseleşte existenţa bărbaţilor atunci când ei se apucă să facă ceea ce numim roboteală de femei.

Poate că la gara Santa Apolonia, în afara trenurilor ce sosesc, eu aş putea să găsesc chiar şi unele trenuri ce pleacă, iar atunci, de îndată ce voi fi plecat, localitatea Tomar, de exemplu, ar continua să-mi ofere perspectiva unui viitor pe care m-am încăpăţânat să-l construiesc, sigur însă că redus la proporţiile unui prezent scheletic pe care romanele nu reuşesc să-l ilumineze decât cu pâlpâirile unor candele de spital, cu feştilele lor îmbibate de ulei, palid soare al bolnavilor ce nici nu încălzeşte nici nu exaltă.

Drama mea vine din faptul că am lăsat să curgă prea multă vreme până să înţeleg că adevăratele fantome sunt oamenii vii şi să descopăr, în oglinda mea matinală, un chip asemănător celor din fotografiile mele, însă care mă întreabă ce anume mă temeam eu să-i dăruiesc. Poate că acum, de sub pasta de ras, el îi răspunde surâsului meu cu un surâs al lui, şi ar putea să dispară din oglindă dacă eu aş pleca, mai tânăr decât ridurile pe care eu i le descopăr, riduri la fel de incomprehensibile şi definitive ca o reţetă medicală, pe care farmaciştii indică pastile şi siropuri cu indiferenţa celor care schimbă escudos pe devize străine în funcţie de o misterioasă rată de schimb valutar.

Sigur că există şi trenuri ce pleacă, chiar dacă e vorba numai de trenurile ce ruginesc nemişcate şi abandonate pe şine, năpădite de ierburi şi cerşetori. M-aş aşeza într-un colţ acolo, printre beţivii zdrenţăroşi, iar apoi

aş coborî la Lisabona odată cu primele felinare ce se aprind seara.

Dacă aş avea puţin noroc mi-aş regăsi chipul aşteptându-mă în oglindă. Iar dacă nu, tot nu mi-aş pierde speranţa: aş putea să-l recuperez din strălucirea unei vitrine şi ne-am întoarce împreună acasă la mine să cinăm faţă-n faţă, fără ranchiune şi remuşcări, dând dracului regimul bunului-simţ care ne-a lipsit de seva zilelor şi fără să avem nevoie de un ghiveci cu flori de plastic ca să ne apere de singurătate.

Edgar, iubirea mea

Eu te implor Edgar să nu mă laşi aşa, ce se întâmplă cu noi, de ce nu mi-ai telefonat? Te-am aşteptat aici ca o idioată, nici măcar nu m-am dus la coafor de teamă că vei suna între timp, am fumat opt Mores una după alta, mi-a ameţit capul de atâtea ţigări, am întrebat deja la deranjamente de nu cumva e vreo problemă cu numărul meu dar nu era, am încercat să-mi schimb gândurile dându-mi cu lac pe unghiile de la picioare şi am mânjit peste tot, pe călcâie, pe mochetă, chiar şi pe speteaza scaunului, tu nu te-ai dus la muncă, nu te-ai dus nici la cafenea, nici la club, ce se întâmplă Edgar? nu e drept, asta nu-ţi seamănă, nu mă lăsa aşa, îmi bat capul degeaba să înţeleg ceva, ieri încă veniseşi aici la cină, încă mă felicitai pentru mâncarea de anghile, chiar ieri, pe canapeaua asta, ţi-aduci aminte?

— Îmi place de tine zâna mea chiar ieri, pe sofa, din una în alta, în vreme ce eu gustam din paharul de lichior iar tu începeai să tragi de ciorapii mei colanţi

— Duduşca mea dulce şi scumpă în timp ce eu îţi tot arătam paharul

— Fii atent că se pătează pernele Edgar şi sunt noi-nouţe iar tu în genunchi şi cu părul răvăşit, cu cravată strâmbă, din una în alta

— În loc să-mi vorbeşti de pete mai bine ajută-mă să deschid încheietoarea de la sutienul tău care s-a blocat şi nu pot să fac nimic cu degetele dacă nu vrei să chem un lăcătuş şi evident că acea încuietoare nu era blocată, Edgar, era doar o problemă de tact, ceva care ţine de calm, iar tu mă priveai în timp ce-ţi defăceai cureaua, dar te şi încurcaseşi în şireturile de la pantofi

— Stai aşa Declinda că vin la tine fuga fuga dar eu nici nu mă mişcam, numai că tu îmi amorţeai piciorul cu cotul, iar apoi

— Iubirea mea ridică-ţi puţin braţul că mă deranjează de la fereastră se vedea aproape tot Laranjeiro căci apartamentul meu e sus la înălţime, Laranjeiro, şi Ceva da Pledade, Almada, îmi mai rămân doar şase luni şi apartamentul de două camere va fi achitat în întregime, iar eu mă gândeam că, dacă tu vrei, am putea să locuim după aceea împreună, să ne luăm un câine şi să fim fericiţi, dar tu păreai înlemnit, foarte încurcat şi cu privirile coborâte

— Cred că sunt obosit Declinda din cauza serii prelungite petrecute la birou fără tragere de inimă, fără poftă, iar eu încercam să te ajut în vreme ce tu, ruşinat, cu pantalonii căzuţi în vine, cu o voce subţire

— Cred că e din cauza serii petrecute la birou lasă-mă nu mă mai atinge facem o pauză de o jumătate de oră şi o să fiu brici şi ne-am oprit vreme de o jumătate de oră, ne-am uitat la televizor la emisiunea aia în care oamenii cer iertare familiilor lor iar apoi se îmbrăţişează şi încep să plângă în faţa publicului care aplaudă începând şi el să plângă, de plânge până şi doamna care prezintă emisiunea, simpatica şi gingaşa de ea, răvăşită şi ea cum sunt impresionaţi toţi oamenii din Laranjeiro, iar eu te-am sărutat

— Te-ai odihnit Edgar?

Iar tu, iubirea mea, cu o voce care nu mai era a ta,

nici dulce, nici tandră

— Mai taci din gură dar eu mângâindu-te, plină de iubire, preocupată de oboseala ta

— Edgar dar tu, în continuare cu pantalonii căzuţi în jurul gleznelor, trăgându-te spre celălalt capăt al canapelei

— Dă-mi pace iar cum eu te ador, mi-am pus mâna pe coapsa ta, dar tu ai sărit ca ars

— Nu înţelegi că ţi-am zis să mă laşi în pace te-ai îmbrăcat într-o clipă, ţi-ai pus haina şi, din uşă, m-ai avertizat

— Dacă spui cuiva ce mi s-a întâmplat te omor eu am început îngrozită să-mi aranjez îmbrăcămintea de pe mine, am alergat după tine tremurând

— Nu mă lăsa singură, nu pleca Edgar iar tu care coborai strada spre staţia de autobuz, încovoiat de spate ca şi cum toată lumea s-ar fi rezemat pe umerii tăi, eu de pe verandă

— Edgar dar nici măcar nu te-ai întors, nu mi-ai făcut niciun semn cu mâna, niciun surâs, niciun telefon, aş fi vrut să-ţi spun Nu te necăji, aş fi vrut să-ţi spun că Nu are importanţă, te iubesc oricum, vom încerca azi încă o dată, n-am să spun la nimeni Edgar, îţi jur că n-am să spun la nimeni, nimeni nu o să râdă de tine la birou, nimeni nu o să-şi bată joc de tine la cafenea, putem locui împreună la Laranjeiro chiar şi când tu vei fi obosit pentru totdeauna, n-are importanţă, o să ne cumpărăm un căţel, o să mergem duminicile la Ginjal, aici la Laranjeiro nu se întâmplă nimic, doar că se zăreşte Ceva da Pledade, se vede Almada, mi-a ameţit capul de ţigări, am întrebat deja la deranjamente dacă e vreo problemă cu numărul meu dar nu era niciuna, am făcut o mâncare de anghile, am cumpărat de la magazin sorbet iar sutienul pe care mi l-am pus azi are dantele negre şi se deschide în faţă Edgar, o să-ţi vină uşor să-l deschizi.

Sfârşitul lumii

Poate s-a terminat dar eu nu sunt chiar atât de nebun încât să vin să-ţi plâng la picioare. Ba dimpotrivă: vin surâzând ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, mă aşez la masă, îmi petrec în jurul gâtului şerveţelul să nu-mi stropesc cămaşa

(căci mama, biata de ea, care nici nu mai vede bine, nu mai reuşeşte să scoată petele)

— Bună seara Manuela apoi îmi sorb până la ultima înghiţitură supa, vorbind de una, de alta, fără să las să se vadă că sunt trist, că am un nod în gât, că simt cum viaţa mea se destramă, întrucât îţi jur că n-am să vin să-ţi plâng la picioare. Tu te ridici, îmi iei lingura, pui farfuria mea peste farfuria ta, aduci apoi de la bucătărie iepurele cu orez iar eu deschid o doză de bere care uneori ajută niţeluş la dizolvarea tristeţii şi a nodului din gât după care servindu-mă cu orez aştept să începi să-mi vorbeşti de Carlos.

La bază s-ar putea să fie chiar greşeala mea întrucât tot amân căsătoria cu tine, vin aici lunea şi joia iar apoi plec pe la unu după miezul nopţii sub pretext că mama are nevoie de mine, că la vârsta ei lasă uşa deschisă şi uită să închidă gazul, iar eu sunt singurul ei copil când adevărul adevărat este că pe mine mă înspăimântă angajamentele, iar ideea că tu vrei copii mă îngrozeşte

(nu sunt deloc capabil să mă acomodez cu copiii)

Iar după atâtea scuze şi amânări era normal ca toate astea să te fi obosit şi dacă nu era Carlos putea fi un altul, Carlos cel puţin e un băiat calm, te iubeşte, mama lui e cu cincisprezece ani mai tânără decât a mea şi are o sănătate de fier iar apoi nicio femeie nu poate să aştepte toată viaţă până un cutare oarecare se hotărăşte iar jumătate din serile ei să şi le petreacă doar în compania casetelor cu filme căci o femeie are nevoie să fie însoţită şi de un

bărbat cu care să vorbească iar el să aibă grijă de ea numai că eu nu sunt deloc bun de aşa ceva, Manuela, eu îmi petrec serile privind ceasul cu spaima de a nu scăpa ultima traversare a navetei fluviale, plec în mare grabă lăsându-ţi un sărut pe frunte, îţi dau telefoane pe fugă de la birou, până când săptămâna trecută tu m-ai prevenit

— Am absolută nevoie să vorbesc cu tine şi am priceput atunci că voiai să-mi explici că acest Carlos era dispus să-ţi dea ceea ce eu niciodată nu ţi-am dat, că el nu mai admitea ca tu să rămâi singură, să te duci singură la plajă, să te duci singură la cinema, şi să suferi de angină pectorală fără să ai pe nimeni lângă tine, iar eu îmi aud vocea

— Iepurele a fost excelent ştiind perfect că nu asta aşteptai să auzi, ştiind perfect că tu voiai să auzi

— Mă însor cu tine şi uită-l pe Carlos dar eu nu reuşesc să spun, nu sunt capabil, îmi place de tine dar în acelaşi timp, înţelegi, nu mă văd trăind cu tine, iubirea e ceva atât de ciudat Manuela, îţi garantez că e iubire ceea ce simt eu pentru tine, te asigur că mi-ar plăcea enorm să te iau de mână şi să-ţi spun

— Mă însor cu tine şi uită-l pe Carlos dar cuvintele nu ies din gura mea, iar tu eşti aici şi aştepţi cuvintele care nu ies din gura mea, în vreme ce mă asiguri

— Dacă rămâi îl trimit la plimbare pe Carlos iar eu nu-s în stare de altceva, tâmpit ce sunt, decât să te laud pentru iepurele gătit în loc să te laud pe tine, şi să te iau de mână, şi să jur

— Te iubesc fiindcă într-adevăr te iubesc, şi nu cunosc pe nimeni altcineva care să facă macrameuri mai bine ca tine, pe nimeni care să aibă o casă mai curată, lenjerie mai delicată, fără umbră de praf pe mobile, nu cunosc pe nimeni care să mă trateze aşa de bine ca tine, cred că acest Carlos are un noroc chior, cred că tu ai să-mi

lipseşti teribil deşi nu sunt chiar atât de nebun încât să vin să plâng la picioarele tale, vorbesc cu tine ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, îmi fac sul şerveţelul şi-l vâr la loc în inel, mă ridic, îmi închei vestonul iar tu

— Am absolută nevoie să vorbesc cu tine dar cum eu nu sunt chiar aşa de nebun încât să vin să plâng la picioarele tale, pun mâna pe clanţa uşii

— Mâine mâine ştiind perfect că nu voi mai veni mâine, nu voi mai veni niciodată, fiindcă dacă aş reveni l-aş găsi pe Carlos la masa întinsă aşezat pe locul meu tocmai mâncând iepurele meu cu orez şi propunându-ţi

— Trebuie să facem hârtiile la primărie perfect conştient că peste două sau trei luni o să mă apuc să vă spionez în parcul de la Fundaţia Gulbenkian, în vreme ce evident că voi veţi fi însoţiţi de naşii voştri ca să vă fotografiaţi lângă statuie, în faţa bazinului, şi poate că tu ai să mă vezi, Manuela, poate că ai să mă zăreşti printre arbuşti, poate ai să mă priveşti aşa cum mă priveşti acum

— Am absolută nevoie să vorbesc cu tine numai că atunci nu vei mai spune nimic fiindcă va fi prea târziu, căci nu poţi să-ţi petreci tot restul vieţii mergând singură la plajă, la cinema, să suporţi toate anginele tale fără să ai pe nimeni aproape, poate te vei hotărî să-mi faci un semn, poate ţi-oi face şi eu un semn şi imediat mă voi duce să iau autobuzul fiindcă bătrâna mea mă aşteaptă, odată cu trecerea vârstei ea lasă uşa deschisă şi uită să închidă gazul, iar când voi sosi mama mea, îngrijorată

— Eşti foarte palid Jorginho după care eu repede

— N-am nimic mamă şi am să mă duc să stau în fundul grădinii până se face noapte dar fără să plâng, evident, nu sunt atât de nebun încât să mă apuc să plâng, numai fătălăii plâng, eu nu plâng, eu nu cred că plâng, eu nu plâng câtuşi de puţin, am să mă duc să stau în fundul grădinii până se face noapte şi am să le arunc grăunţe

găinilor, grăunţe găinilor, grăunţe găinilor.

Teoria şi practica duminicilor

De ce sunt duminicile aşa de lungi Filomena? Eu nu trebuie să mă mai prezint la ora nouă la Companie, iar tu nu trebuie să mai fi la opt şi jumate la creşă, ne trezim mai târziu, luăm micul dejun la cafenea, cumpărăm ziare, închiriem două filme de la video-club

(unul poliţist cum îmi place mie, şi unul romantic pe gustul tău)

nimeni nu ne dă ordine, nimeni nu ne cere nimic, nimeni nu ne plictiseşte, dar atunci de ce sunt duminicile aşa de lungi Filomena, de ce orologiul continuă să indice aceeaşi oră, din ce pricină îmi vine nu ştiu cum aşa să cred că orice e mai bine decât să stau cu tine? Eu care te iubesc, îţi jur, ar trebui să mă simt bine şi iată că nu mă simt, nu că m-aş simţi rău, sau că aş fi angoasat, nu, e o senzaţie vagă, o jenă, o nelinişte pe care nu o înţeleg fiindcă nici nu concep să fiu singur, nu concep că aş putea trăi fără tine, îmi place faţa ta, corpul tău, m-am însurat cu tine din dragoste, de ce sunt duminicile aşa de lungi Filomena?

Nu e vorba de cartier, cartierul îmi place, nici de apartament, camerele astea trei ne ajung, unde mai pui că de pe verandă avem şi vedere spre Queluz, fluviul, ambarcaţiunile, dacă dorim putem să mergem la Sintra şi la Cascais, la cinematograful din centrul comercial de la Amoreiras, ne uităm la vitrine, mergem uneori la Cacem şi jucăm cărţi cu fratele tău şi cu nevasta lui, fratele tău tolănit pe canapea, neras, cu bărbia sprijinită pe braţ, care se plictiseşte de moarte, stând la televizor şi schimbând mereu canalele şi continuând să ronţăie pop-corn dintr-un cornet de carton în timp ce nevastă-sa la bucătărie alungă copiii şi îi calcă cămăşile. Oare şi pentru ei duminicile sunt prea lungi Filomena? Tu te strecori la bucătărie să

pălăvrăgeşti, eu accept să mănânc pop-corn şi să arunc o privire peste fotografiile din croaziera pe care ei au făcut-o în luna august la Tanger

(o cină cu oameni surâzători ridicând sus un pahar cu vin, un bal în fundal, fratele tău împopoţonat cu o pălărie ciudată ţinându-se pe după gât cu un arab mustăcios)

fratele tău care îmi declară arătându-mi în acelaşi timp fotografiile şi punând televizorul pe canalul sportiv

— Mă plictisesc ca un urs Alfredo iar tu din bucătărie

— Vino aici iubitule ca să-mi arăţi un nou aparat cu microunde, şi un alt aparat electric ce ştie să taie nu ştiu ce

— Putem şi noi să ne luăm unul ca ăsta iubitule cu prima de Crăciun iar fratele tău din salon, cu gura înfundată de pop-corn

— E tenis la televizor Alfredo.

apartamentul lor e jumătate cât al nostru, un fel de pivniţă, în faţa unei rotiserii cu pui ce se prăjesc înfipţi pe o ţeapă rotitoare iar apoi sunt plimbaţi, dezgustător de graşi, prin faţa ferestrei salonului, pui ce seamănă cu nişte dameze grase şi goale cu genunchii aduşi la piept iar eu tot mă mai gândesc la lungimea duminicilor Filomena, trebuie să aştepţi o eternitate până trece după-amiaza de ora patru, e un calvar iar eu tot nu înţeleg de ce dat fiind faptul că îmi place de tine şi că nu sunt nefericit, nu sunt nefericit, te asigur, e altceva, ceva ciudat, ca şi cum ceva m-ar strânge în piept, ceva tulbure şi jenant, nu înţeleg ce anume vreau dar înţeleg că nu asta vreau, nu acest tunel al orelor, acest fotoliu atât de odihnitor în timpul săptămânii şi care devine atât de inconfortabil duminica că nici nu mai pot să mă aşez sau să găsesc vreo poziţie confortabilă. Iar la ora şapte iată-ne plecând spre părinţii tăi la Massamă, unde mama ta plictisindu-se de moarte schimbă mereu canalele la televizor şi mănâncă pop-corn, unde căţeaua

aproape oarbă vine să latre prin preajma gleznelor mele, unde tatăl tău, tremurând de entuziasm şi rezemat pe cârja care-i ţine de coloană vertebrală de când a avut atacul, tatăl tău cu şorţul de bucătărie, radios

— Eu am făcut azi supa eu am făcut azi supa.

La ora zece seara de la Massamă la Queluz nu facem decât cinci minute. Găsim totdeauna un loc să garăm maşina la colţ lângă măcelărie, copacii încep să devină frumoşi cu ziua de luni care se apropie, limbile orologiului încep şi ele să se mai mişte, ideea că va trebui să mă întorc la Companie care începând de marţi mă va deprima acum mă entuziasmează, salonul mi se pare brusc fermecător, ca şi ghiveciul cu flori, bambusul, tabloul cu negresa care îşi poartă copilul în cârcă, îmi vine din nou să te iau de mână, să te sărut, poate am să-ţi fac surpriza să-ţi ofer maşina de tocat pentru ziua ta de naştere. Iar în timp ce mă spăl pe dinţi, în pijama, cu degetele de la picioare chircite din cauza dalelor reci, te aud din pat

— Alfredo şi uit duminicile, uit lungimea zilelor de duminică, uit de starea proastă, de această nelinişte, de această jenă, vin şi mă întind cât mai repede lângă tine cu peria de dinţi încă în gură, Julio Iglesias gângureşte încet la radio, înţeleg cu mult mai multă intensitate că te iubesc, înţeleg că te iubesc pentru totdeauna şi că ar putea fi posibil să supravieţuim dozelor de pop-corn de la Cacem, supei de la Massamă şi orologiilor care se înţepenesc, că vom reuşi să supravieţuim magazinelor de la Amoreiras şi croazierelor în Tanger. Cu una, cu alta, nu e decât o duminică pe săptămână nu-i aşa, trebuie să ne vârâm bine în cap ca nu există decât o singură zi pe săptămână care e duminică, o singură duminică pe săptămână Filomena, o mică mizerie de nimica toată de duminică într-o săptămână. Îmi place cămaşa ta de noapte cu dantele, îmi place mirosul de pe gâtul tău, îmi place când îţi înnozi

picioarele printre ale mele. Iar cuptorul cu microunde al surorii tale nu e chiar aşa de scump

— E aproape gratis iubire o atât de neînsemnată duminică într-o săptămână şi alte şase zile întregi ca să fim fericiţi.

Singurătatea femeilor divorţate

Dacă la sfârşitul săptămânii nu ies cu verişoara mea Be, rămân în casă şi mă uit la televizor. Uitatul la televizor, adică stropitul florilor pe verandă, cititul horoscopului în reviste, desfăcutul bucăţii care fusese croşetată duminica precedentă, schimbatul canalelor la televizor tot la douăzeci de secunde şi gândul la sinucidere. Problema e că de fiecare dată când mă ridic să mă duc să iau pastilele Lexotan telefonează brusc mama mea de la Alcobaţa să vadă ce mai fac, îi aud ţipetele îngrozitoare în receptor

(mama mea care are o teamă teribilă de telefoane a vorbit tot timpul ţipând)

şi cum e imposibil să te sinucizi şi să vorbeşti cu mama ta în acelaşi timp, renunţ la pastile şi îi garantez că totul merge bine, că n-am febră, că nu fumez mai mult de trei ţigări pe zi, că mănânc bine, că n-am slăbit

— Eşti sigură că n-ai slăbit?)

că mă voi duce negreşit săptămâna viitoare să o văd la Alcobaţa şi că foarte curând, promit, am să-mi găsesc eu un băiat cumsecade

— Nu cred că nu există niciun băiat cumsecade la tine la serviciu)

şi am să mă mărit din nou, după care închid telefonul atât de obosită şi cu o aşa durere de cap, că singurul lucru pe care mi-l doresc e un Aspegic şi linişte, şi nu mai am nici chef să mă sinucid dat fiind faptul că nimeni nu se sinucide când e prost dispus.

Atunci când la sfârşit de săptămână ies împreună cu verişoara mea Be mergem la Loja das Meias şi la Escada

să visăm în faţa puloverelor de caşmir

(Poate o să-mi ajungă dacă pun la bătaie prima de Crăciun)

a paltoanelor lungi, ne plictisim de moarte la filmele pe care le recomandă ziarele, întâlnim într-un bar colegi de la şcoala ei care săptămâna trecută au descoperit un restaurant italienesc deloc scump la Alcántara şi mi s-a întâmplat deja să mă trezesc duminică dimineaţa într-un apartament din Campo de Ourique sau la Beato, alături de un profesor de matematică şi iaurturile lui expirate din frigider, cu un pantof uitat în bideul lui iar pe jos o scrumieră de aluminiu plină cu gândaci, lângă o ceaşcă de cafea ciobită.

Incapabilă să fac duş într-o chiuvetă când lipsesc şi săpunul şi apa iar aproape tot spaţiul e ocupat cu vechi jurnale, plec cât pot de repede la Luminar fără să îi mai spun la revedere bărbosului care sforăie cu barba în pernă (Nu poţi să mă faci să cred că Be nu cunoaşte niciun băiat de treabă nu poţi să mă faci să cred că Be nu cunoaşte niciun băiat de treabă)

şi cu un umăr ce-i iese afară din pijamaua descusută apoi adorm până ce ţipetele mamei mă trezesc, cu inima bătând să dea afară, ca să mă întrebe dacă nu am făcut abuz de cartofi şi de carne friptă.

Nu fac abuz nici de fripturi, nici de ţigări, nu fac abuz de alcool, nu fac abuz de sex, nu fac abuz de nimic mamă: ascult cum cresc perii de la mochetă, schimb tot la douăzeci de secunde canalele la televizor şi îmi citesc horoscopul în penultima pagină din revistele feminine imediat după rubrica de modă şi după articolul care explică în ce fel o centură extensibilă asortată cu nişte pantofi roşii ar putea să-mi schimbe viaţa afectivă. Oare cu o centură extensibilă vor dispărea şi iaurturile expirate din frigider? Oare cu pantofii roşii voi putea eu găsi şi camere

de duş care să nu fie pline cu ziare? Horoscopul meu de săptămâna asta, împărţit ca de obicei în trei părţi, Sănătate (atenţie la ficat!), Bani (atenţie la cheltuieli nesăbuite!), şi Iubire, prevede pentru miercuri, la capitolul iubirilor mele, o întâlnire nesperată care va schimba pentru totdeauna existenţa mea. Miercuri a fost ieri, iar singura întâlnire nesperată de care am avut parte a fost să dau peste fostul meu soţ în metrou: şi-a lăsat mustaţă, era însoţit de o mulatră de două ori mai tânără ca el şi nici măcar nu m-a remarcat. Oare m-a remarcat el vreodată?

Pe toate canalele de televiziune sunt seriale braziliene. Aud ploaia de octombrie cum bate în geamuri şi cuplul de la etaj cum geme în ritmul patului. Dacă mă ridic să iau toate pastilele mele de Lexotan mama o să înceapă imediat să ţipe la telefon, aşa că mai bine rămân pe canapea să mă uit la plante şi la fotografia nepotului meu pe când era bebeluş fără să mă gândesc la sinucidere. La ce bun?

Următoarele şase luni am să fac economii la mesele de prânz (o cafea, un croasant, o chiftea de peşte) pe care am să le mănânc în picioare în centrul comercial, şi am să-mi cumpăr apoi taiorul de la Escada şi pantofii roşii, colegul de la birou care vinde aur mi-a promis să-mi scadă ratele la inel şi am să-mi petrec serile singură, în taior, cu pantofi roşii şi inel, frumuşică foc, în timp ce voi continua să butonez pe canale şi să ascult cum creşte părul mochetei.

Sunt mai tânăr decât tatăl dumitale cu şase luni

Ioana, de fiecare dată când mă gândesc la Montijo, îmi aduc aminte de tine. Soseam din Africa, leafa mea întreagă abia dacă-mi ajungea să plătesc benzina, sora ta se născuse deja de doi ani, borcănaşele cu mâncare pentru bebeluşi costau mult, iar cum aveam nevoie de bani mă duceam după prânz de trei ori pe săptămână să dau

consultaţii la Caixa de Montijo. Loc sinistru, Caixa de Montijo: o mulţime de nefericiţi aşteptând pe bănci schiloade, mici capete ce ieşeau uneori din cutiile ghişeelor şi directorul cu ochelari care mă întreba cum mă cheamă în timp ce se prăbuşea în scaun în tot felul de meditaţii profunde, din care se extrăgea doar ca să mă anunţe cu emfază

— Tatăl dumitale a făcut cursuri odată cu mine. Sunt mai tânăr decât el cu şase luni.

Apoi veneau durerile, lamentaţiile, reproşurile, iar în vreme ce eu, cu capul încă în Angola, ascultam şi dădeam reţete pentru pastile, se deschidea uşa, infirmiera încremenea în poziţie de drepţi iar directorul îmi adresa un semn de indulgenţă

— Nu te deranja. Sunt mai tânăr decât tatăl dumitale cu şase luni ştiai?

Odată consultaţiile terminate, după ce îmi aranjam hârtiile pe birou, una dintre secretare îmi striga din fund

— Domnul director zice să treceţi pe la biroul dânsului iar eu mă gândeam în vreme ce coboram scările

— Poate consideră că prescriu prea multe analize apăsam pe clanţă iar de la capătul unei mese împodobit cu o pereche de ochelari triumfători el mă cerceta de sus până jos cu o bucurie ce nu poate fi numită

— Fiu al lui Lobo Antunes? Ca să vezi. Am remarcat imediat că semeni cu tatăl dumitale. Dar fiindcă ai venit profit să-ţi spun că sunt cu şase luni mai tânăr decât el.

Spitalul Montijo însemna de asemenea şi doctorul Reis, a cărui cultură medicală se bizuia pe filmele doctorului Kildare de la televizor. Bărbat înalt, deja atins de vârstă, doctorul se oprea în faţa fiecărui bolnav apoi se dădea înapoi cu un pas afişând un rid de concentrare pe frunte, după care ordona ridicând degetul arătător cu un sens definitiv

— Pune-ţi-l sub ser indiferent dacă nefericitul suferea de gripă, de un strabism, de o unghie intrată în piele sau de un cancer, doctorul Reis, umflându-şi gâtul ca un păun ţanţoş, înainta spre victimă care încerca să scape cu rafalele unei spaime tuşite, îi prindea încheietura mâinii cu un aer de totală înţelegere, se uita drept în ochii lui şi striga spre familia îngheţată de stupoare

— Eu mă pricep la boli. El crede că e din cauza dintelui, dar e ceva mai grav decât un simplu molar. Mă pricep la boli. Puneţi-l sub ser iar în vreme ce Montijo se transforma într-o adunătură de bieţi diavoli legaţi fedeleş de paturile lor, supuşi torturii cu flaconul ce se scurgea picătură cu picătură în venele lor, directorul mă prindea din urmă când ajungeam la maşină scuturându-şi stetoscopul cu mici gesturi frenetice

— Sunt mai tânăr decât tatăl dumitale cu şase luni.

Fluviul era tot acolo, şi mlaştinile fluviului, şi bărcile lui moarte de la marginea apei, cu burţile în sus ca nişte peşti morţi, era şi asistenta radiologului, o matahală fabuloasă care mă atrăgea în bârlogul ei obscur, cu becul roşu aprins în plafon şi radiografiile de oase ce se developau în chiuvete de metal, şi mă strivea de perete murmurând de dorinţe cu sânii ei enormi, iar eu sufocat sub glandele ei îl aşteptam, înainte să mă prăbuşesc sub un munte de gazete, pe doctorul Reis, care îşi sporea populaţia de agonizanţi

— Puneţi-l sub ser iar în spatele doctorului Reis, monoton, insistent, vindicativ, directorul care mă căuta tacticos din salon în salon cu eternul său croncănit

— Lobo Antunes? Fiul lui Lobo Antunes? Sunt mai tânăr decât tatăl dumitale cu şase luni.

Într-o seară, aflat la cafeneaua de unde mă pregăteam să mă întorc la Lisabona acasă cu oranjade şi prăjituri de orez, în timp ce-mi clăteam ochiul privind spre

nişte profesoare de la liceu, directorul a intrat valvârtej îmbrăcat în halat, agitându-şi cunoscutul catastif, iar eu, exasperat, cu gura plină de firimituri:

— Ştiu ştiu: sunteţi mai tânăr decât tatăl meu cu şase luni iar el, radios

— Cu nimic mai mult. De fapt, aţi primit un telefon de acasă şi vă anunţă că vi s-a născut o fetiţă.

Tu erai. Asta m-a făcut atât de fericit că m-am agăţat de gâtul lui spunându-i în semn de gratitudine

— L-am torturat pe tata şi a mărturisit că nu e vorba de şase luni. La cea de-a zecea şedinţă de electroşocuri tata a admis că e mai bătrân decât dumneavoastră cu şase luni şi jumătate.

A fost oribil: directorul devenea tot mai palid, tot mai palid, palid, personalul a sărit repede cu pahare de apă şi i s-a oferit un scaun, i s-au dat palme peste faţă, i-a fost descheiată cămaşa la gât, dar eu am plecat la maternitate ca să te cunosc iar tu erai frumoasă.

A doua zi am aflat că doctorul Reis îl pusese pe director sub ser. Nimeni n-a desluşit sensul ultimelor sale cuvinte culese cu pioşenie de asistenta cea grasă între două stări de comă terminală

— Aiurea! Cică sunt mai tânăr decât tatăl lui cu şase luni şi jumătate.

Nimeni nu a înţeles dar doctorul Reis a precizat că incoerenţa apărea în mod curent la pacienţii aflaţi sub ser, iar cum el se uită mai mult ca oricine la episoadele televizate ale doctorului Kildare, nu mi-a fost greu să cred că putea să aibă dreptate.

Marele om

Am ştiut că sunt un geniu când am început să-mi zăresc primul roman în vitrinele librăriilor; când fotografia mea a început să apară prin ziare; când am dat primul meu interviu la televiziune. Conştient de celebritatea şi de

talentul meu, mi s-a părut nedrept că nu-mi făceam apariţiile stând în picioare într-o maşină decapotabilă, înconjurat de gărzi de corp cu ochelari Ray-Ban, arătându-mă şi binecuvântând mulţimile.

Fără îndoială că la trecerea mea, într-un lent cortegiu escortat de motociclişti, bărbaţii şi-ar fi ridicat pălăria de pe cap şi s-ar fi închinat, încovoiaţi de respect, şi e neîndoielnic că toate băbuţele ar fi îngenuncheat şi ar fi început să se roage. Convins de faima mea şi de admiraţia pe care mi-o arată contemporanii mei, m-am hotărât, fiind şi luna august, să cadorisesc Plaja Merilor cu darul prezenţei mele, convins fiind că vor exista aplauze, autografe, interjecţii de extaz şi ţipetele unor fani pe cale să leşine.

Am ajuns la orele prânzului după ceasuri întregi de rulat bară la bară în convoiul de maşini duminicale evident că pline de cititori entuziaşti şi m-am oprit la restaurantul lui Augusto unde nespus de mulţi din cei mai înainte amintiţi stăteau aplecaţi deasupra câte unui peşte, gata să mă aclame cu fervoarea unor pasiuni nelimitate. Dar nimeni nu păru să fi remarcat intrarea mea; niciun maxilar nu s-a oprit din mestecat, nicio nară nu s-a ridicat din farfurie pentru a se opri asupra mea cu un aer uluit, iar eu în vremea asta, iritat de atâta distracţie de neînţeles din partea oamenilor, tuşeam spre a le atrage atenţia, când vocea lui Augusto m-a interpelat din fundul restaurantului, din spatele tejghelei, într-un behăit care a făcut să tremure de spaimă paharele de Colares şi să tresare în hibernarea lor langustele ce înaintau şchiopătând peste pietrele din acvariu

— Iată-l şi pe Antonio! Câte picioare în cur i-am cărat eu tipului ăsta!

O juma de duzină de pleoape s-au ridicat de pe broccoli, indiferente, iar Augusto, adăugând alte lovituri

care îmi dislocau coastele

— Tânărul intra la piscină venind dinspre plajă şi forţând o scândură din gard ca să nu plătească iar eu eram însărcinat cu paza şi alergam după el ţipând Stai nemernicule! Fericite vremuri.

Cum exista deja precedentul unor colegi iluştri

(Villon, Genet)

am suferit afrontul fără să clintesc. Iar Augusto, împingându-mă cu mâinile lui gigantice spre o masă, în apropierea acvariului cu crabi şi languste, lângă care se mai afla deja un chel rahitic

— Dar seara în care tânărul i-a ars una zdravănă lui Ze To aici prezent pe terenul de la patinoar? Puştiul era deja un dur. Câte picioare în cur i-am mai cărat eu tipului ăstuia. Fericite vremuri.

Nu-mi mai aminteam nici de lovitură nici de Ze T6, dar rahiticul care părea că păstrase o amintire amară a mormăit ceva rezemându-se de acvariu ca şi cum voia să se apere de o nouă lovitură

— Tipul se credea un as al balonului dar când a fost turneul pe plajă a jucat ca o cizmă.

La stânga rahiticului, un bărbat căruia îi lipseau dinţii şi pe care nu l-am recunoscut a scos din fundul gâtlejului un râgâit lubric

— Iar mama tinerelului avea nişte servitoare, atenţie. Destul să le vezi picioarele…

pleoapele clienţilor s-au aplecat din nou spre peisajul cu broccoli din farfurie iar Augusto, cu voce joasă, ca să nu fie auzit din bucătărie de femeia care prăjea peştii

— Bune bune iar rahiticul, vindicativ

— El n-a profitat deloc de ele, era pe atunci un îngeraş, un papă-lapte. Le-a avut pe toate măcelarul Casimiro.

Şi din străfundurile acestui trecut, ca prin vis, mi-a

apărut o motocicletă cu o cască deasupra ce dădea târcoale casei noastre şi degaja un miros de cotlet, în vreme ce Augusto, înduioşat, continua să-mi masacreze oasele cu înghionteli nostalgice

— Şi ce faci acuma ştrengarule?

Iar eu ghebos, umil, cu o voce subţire, surprins de amploarea ignoranţei sale

— Am scris o carte la care rahiticul a adăugat, triumfal

— Anecdote în stilul lui Bocage pariez deodată l-am prins de guler cu intenţia de a-l trimite în tovărăşia langustelor în vreme ce Augusto, mândru, arătând cu un gest larg spre butoaiele de bere

— Şi acum e gata să se ia la bătaie. Câte picioare în cur nu i-am cărat eu tipului ăstuia unul din clienţi, plictisit, şi-a scos un os de peşte din gură şi m-a fixat cu mânie

— Spuneţi-i tânărului să plece de aici că vrem să mâncăm în linişte.

Iar pe când ieşeam afară am înţeles cu părere de rău că portughezii nu mă meritau. M-am gândit să emigrez, să cer azil politic la Ambasada Columbiei, să mă sinucid cu substanţă de omorât gândacii. Eram deja la volanul maşinii mele dar Augusto continua să-mi facă semne, şi continuam să-l aud pe rahitic

— Nu uita să-mi trimiţi anecdotele de Bocage şi pe când tocmai învârteam cheia de contact un bătrân şi-a lăsat broşeta în farfurie şi alerga spre mine agitându-şi şerveţelul

— O clipă o clipă la urma urmei cineva mă citise, cineva mă respecta, cineva ştia cine sunt. Am oprit motorul, mi-am pregătit surâsul pentru autograf iar bătrânelul s-a apropiat de mine

— Oare nu cumva domnul e…

Iar eu gândindu-mă în sfârşit

— Eu sunt iar el, iluminat
— ...nepotul bărbierului?
Probabil că din cauza climei
(sincer să fiu nu văd altă explicaţie)
nu am mai revenit niciodată la Plaja Merilor.
Chopin e un pui de găină
Părinţii mei care erau îngrijoraţi de indiferenţa mea şcolară
(mi-am petrecut anii de liceu fumând pe ascuns şi devorând din priviri femeia farmacistului iar apoi în anii de la facultate am jucat şah într-o cămăruţă fără ferestre din spatele vestiarelor)
s-au străduit să-mi găsească profesori particulari hotărâţi să mă facă să învăţ cu forţa ceea ce eu refuzam să învăţ. Între alţi călăi din această tagmă angajaseră, pe când aveam cam 13 sau 14 ani şi arătam o alergie feroce la frecventarea orelor de şcoală, un bărbat gras care avea misiunea să mă facă să ating extazul graţie desenelor geometrice, îngrămădind cuburi, cilindri şi piramide, trasate cu linii pline sau punctate, pe caietele marcate Cavalinho. Asta se petrecea la etajul doi ce dădea spre parcul de la Amoreias unde urcau toate mirosurile de prăjeli şi de tocături de carne, iar călăul meu grăsan transpira de disperare şi mormăia – Eşti prost ca o cămilă în vreme ce eu, în loc să fiu atent, ascultam notele de pian ce răzbeau din clădirea vecină unde o tânără domnişoară (eram convins că era vorba de o tânără domnişoară care purta o fundă roz în păr, un aparat dentar şi şosete albe) cânta o partitură de Chopin cam în stilul în care ai smulge penele de pe un pui de găină viu. Suferinţa puiului aproape că mă făcea să plâng de o pură durere, aşa că în ziua următoare, când m-am aflat perplex la masa de prânz în faţa unei supe de pui, am început să-mi fac de lucru printre flacoanele cu ulei de pe masă şi plin de mofturi am

îndepărtat farfuria declarându-i mamei

— Eu nu vreau să mănânc Chopin încât ea a început să se uite atentă în supa mea crezând că ar putea să găsească acolo vreo Poloneză sau vreo Nocturnă plutind printre bucăţile de carne. Dezgustul meu faţă de carnea de pui sporea pe zi ce trece în timp ce urmam aceleaşi lecţii particulare în parcul de la Amoreiras, unde uneori mă cuprindea dorinţa de a-l abandona pe chelios ca să mă duc să-l salvez pe compozitorul muribund de degetele asasine ale domnişoarei cu molari montaţi într-o proteză de fier, ca să-l transport apoi acasă la noi sub braţ şi să-l abandonez în coteţul de găini unde el să continue să-şi scrie în pace valsurile cocoţat pe o stinghie. Şi de fiecare dată când aveam supă de pui la masă declaram neabătut

— Eu nu mănânc muzicieni în amintirea lui Chopin asasinat, de trei ori pe săptămână, în timpul lecţiilor mele cu proiecţii de sfere. De la supe de pui am trecut la foietaje cu carne de pui, la pateuri de pui, la pui cu orez şi la pui prăjit, după care am refuzat să mă mai duc la bâlciurile populare căci în majoritatea restaurantelor se roteau, înfipţi în uriaşe frigărui păzite de bucătari cu şorţuri lungi care mă invitau la banchete antropofage, tot felul de Chopin din care se scurgeau picături galbene de grăsime pianotând pe cărbuni.

Până în ziua de azi, după atâţia ani, îmi vine să-i dau în judecată pe crescătorii de pui şi să dau foc tuturor magazinelor ce se numesc Regii Puilor aflate în Lisabona, pline ochi cu tot felul de oameni ce sug oase de pui şi pun condimente piri-piri pe aripioarele acestor allegrettos. Am convingerea că domnişoara cu fundă pe cap continuă, în imobilul de deasupra parcului, ale cărui arcade se moleşesc seara când îşi iau porumbeii zborul de pe piatră, să smulgă pene şi gemete de la un pian în agonie.

Sunt sigur că în fiecare duminică toată lumea

devorează Chopin cu cartofi prăjiţi Pala-Pala, însoţind aceste bucăţi cu brânzeturi cumpărate în gangul ce dă spre magazinul Opel de la Sintra. Nimeni nu vorbeşte. Nimeni nu se arată îngrijorat. Nimeni nu se interesează. Nimeni nu protestează. Organizaţia Greenpeace nu face nimica. Amnisty International pare surdă. Drepturile omului închid chii. Dar pot să vă asigur că de fiecare dată când mă lipesc de uşa unei rotiserii aud ghiorăitul din maţele unor clienţi care ies de acolo cu o scobitoare între dinţi şi blestemă guvernul (persoanele cu o scobitoare între dinţi blestemă guvernul iar cele care nu au nici măcar o scobitoare blestemă viaţa)

aud ghiorăitul din maţele clienţilor, spuneam, scoţând râgâituri în cheia sol pe care un strop de poşircă de vin le amorţeşte.

În ceea ce te priveşte

Suntem fericiţi. Am terminat de plătit casa în octombrie, am închis veranda, am pus parchet în locul mochetei, amândoi ne-am păstrat serviciul, creditul la Opel ajunge în curând şi el la termen. Suntem fericiţi: preferăm acelaşi serial la televizor, nu ne certăm niciodată din cauza butonatului pe telecomandă, tu când cumperi Ghidul TV sublimezi cu roşu emisiunile care mă interesează, îţi aminteşti totdeauna la ce oră începe serialul poliţist care îmi place aşa de mult, cu negrul acela plin de inele pe degete care îi cafteşte pe italienii din Mafia.

Suntem fericiţi: mergem duminica s-o vizităm pe mama ta la Feijo, tu rămâi să pălăvrăgeşti cu mama ta în bucătărie în vreme ce eu plec la plimbare cu indianul, fiul unei doamne ce locuieşte în fundul curţii, asistăm la meciurile de baschet din sala polivalentă unde joacă nepoţii lui, mâncăm apoi o salată cu fructe de mare la braserie privind secvenţele de meciuri de fotbal la televizor, iar seara ne întoarcem la Almada, cu cina

pregătită de mama ta pusă într-o marmită pe care am învelit-o în paginile ziarului *Record*, ajungem la timp să vedem emisiunea cu întrebări despre personalităţi, aia în care prezentatoarea seamănă cu verişoara ta Beatriz, cea care a deschis un magazin de haine de gata în centrul comercial de la Prior Velho.

Suntem fericiţi. Dovada că suntem fericiţi e că am cumpărat un câine luna trecută şi din cauza lui a trebuit să scoatem mocheta pe care unghiile animalului o zgâriaseră în aşa hal încât se vedea deja dala de ciment. Am vrut să-l învăţăm să nu mai tragă de perdele, i-am pus o zgardă pentru purici după ce ne-am scărpinat noi mai bine de o săptămână fără să înţelegem de ce, iar la zece zile Fernando a început să se scarpine şi el acuzându-mă că duhnesc a câine şi aduc purici la birou, încât şeful m-a avertizat din fundul biroului

— Încearcă să scapi de asta Aiitunes aşa că mi-am pus şi eu o zgardă împotriva puricilor sub gulerul de la cămaşă, iar Dinisio, uimit

— Te-ai călugărit sau ce-i cu tine?

Iar eu, ruşinat, în timp ce-mi încheiam nasturele de sus

— E o chestie chinezească împotriva reumatismului, te asigur că aia magnetică, Vitafor, e o nimica toată în comparaţie cu asta iar cum la Finanţe reumatismul e respectat şi de asemenea chestiile chinezeşti, nimeni nu m-a mai plictisit cu întrebări.

În fiecare luni, marţi şi vineri e rândul meu să scot câinele ca să facă pipi lângă palmier, iar în fiecare dimineaţă, miercurea, joia şi sâmbăta îţi vine ţie rândul, iar cel care atunci nu coboară rămâne la fereastră de unde priveşte frumuşelul căţeluş cum miroase el cauciucurile maşinilor cu acel aer serios al cuiva căutând cuvinte încrucişate de care se apropie totdeauna câinii când miros

stâlpii şi alte cele.

Suntem fericiţi. Iată de ce nu m-am neliniştit deloc sâmbătă când animalul se distra în părculeţ iar tu erai în spatele lui, cu lesa înfăşurată în jurul mâinii, fără să priveşti spre fereastră şi fără să-mi zici adio, şi păşeai încet până în momentul în care ai dispărut în străduţa ce duce spre debarcader. Era alaltăieri. La unsprezece am scos tava din cuptor şi am mâncat singur. Ieri la fel. Azi la fel. Nu ţi-ai luat cu tine nici haine nici trusa de machiaj nici fotografia tatălui tău nimic.

Tocmai adineaori am înregistrat pentru tine episodul din serialul brazilian. A telefonat mama ta să întrebe de ce nu ne-am dus la Feijo iar eu i-am zis că ai să-i telefonezi în curând. Am certitudinea că n-ai plecat din moment ce suntem fericiţi. Atât de fericiţi încât în curând am să cumpăr un aparat cu microunde pentru ca atunci când te întorci acasă, dacă te întorci, să găseşti mâncarea caldă aşteptându-te.

Structura fulgilor de zăpadă

Ultima dată când am văzut-o stătea pe pat dinaintea ferestrei ce da spre mare, fixând tot felul de lucruri sinistre pe perete, pe perdea sau pe plafon, cu ochii ei negri şi mari ca de pasăre de noapte crucificată. A ieşit fără să spună la revedere, izbindu-se de mobile, a coborât scara ca un bătrân, a ajuns în grădină unde agavele se trezeau la o nouă zi în vreme ce, undeva mai departe, valurile cele roz îşi înaintau iar apoi îşi trăgeau înapoi palmele lor deschise, furând iar apoi redându-i plajei câte o cizmuliţă, câte o bucată de coş de rafie, ceva ce semăna cu un braţ deşi nu era decât o creangă de nuc descărnată, la fel de roasă şi descărnată cum era corpul ei în cameră, o bucată fibroasă de copac din care doar ochii mai respirau pe pernă, încercând să afle de unde apăruse acea teroare printre obiectele ce-i fuseseră familiare iar acum

deveniseră bizare, comoda, periile cu montură de argint, vaza pentru o singură floare, oglinda devenită brusc oarbă, îndepărtată, la fel de neagră şi de vastă ca ochii ei de pasăre de noapte crucificată. Probabil că era luna septembrie fiindcă un triunghi de gâşte sălbatice ţintea spre sud, clădirea taberei de vacanţă pentru copii era închisă, nu mai era nicio maşină oprită în faţa pavilionului, plăcuţele de faianţă albastră de la piscina fără apă erau năpădite de flori, un câine amuşina poarta deschisă, temător, tremurând, un câine ce şchiopăta, cu o labă suspendată în aer, şi a început să fugă clămpănind de îndată ce omul s-a apropiat de el, speriat de scrâşnetul pantofilor pe pietrişul din grădină. Un câine galben. Galben ca frunzele ce se întindeau pe plăcuţele de faianţă azulejos ale piscinei, galben ca arborii, galben cum erau acum şi valurile ce îşi frecau şi genunchii şi degetele lor întinse pe nisip, cu o răbdare înceată, dezinteresată. Toate, de altfel, îi păreau că sunt dezinteresate: begoniile din straturi aşteptând îngrijiri, vântul care nici nu se oprea nici nu avea vreun ţel, şoldul aproape copilăresc al unui nor, însuşi el pe această bancă de piatră în fundul curţii, cu coatele aşezate pe o masă de metal acoperită cu pete de rugină, fără să se gândească la femeia care se afla sus dar în acelaşi timp gata să-şi aducă aminte de viaţa lor de cuplu din trecut, de felul în care ţinea ea ceaşca, uitând de ea la mijlocul gestului, şi se oprea privind-o cu o spaimă uşor amuzată

— Ce vreau să fac eu cu asta?

ca după aceea s-o aşeze pe podea cu aceeaşi expresie de surpriză delicată cu care ea lua act de prezenţa lumii. Femeia care era o creangă de nuc aruncată de valuri iar apoi trasă înapoi, pe care marea urma să o abandoneze printre cearşafuri, printre cearşafurile din patul ei aşa cum făcuse cu cizma, cu bucata de coş de rafie, cu ceaşca pe

care ea şi-o descoperea în mână la mijlocul unui gest

— Ce vreau să fac eu cu asta?

ca după aceea s-o aşeze pe podea cu aceeaşi expresie de surpriză delicată cu care ea lua act de prezenţa lumii. Bărbatul aşezat pe banca de piatră din fundul grădinii, cu coatele pe masa de metal acoperită cu pete de rugină, îşi dădu seama că ea îşi pierduse aerul de surpriză. Îi rămăseseră doar lucrurile oribile pe care încerca să le desluşească pe perete sau pe perdele sau pe plafon, cu ochii ei negri şi mari ca de pasăre de noapte crucificată, îi mai rămăseseră doar nările enorme, gura enormă, verigheta care îi alunecase pe oasele degetului şi se rostogolise pe parchet, un murmur de voci fără vârstă şi fără origine înţepenit între uşi, vorbind despre spaime de neînţeles, absurde, îi mai rămăsese dar un fel de lumânare sau de lumină confuză ce străbătea camerele levitând fără pic de substanţă într-o moţăită lentoare. Marea s-a umflat deodată şi a vuit când acea lumânare-lumină s-a stins. Iar el a ieşit atunci din casă fără să mai ia în seamă nici straturile de flori, nici viţa-devie cea nouă, nici statuia de calcar ce reprezenta o pisică, nici sunetul căderii ce se auzise sus. Văzută de departe casa semăna cu toate celelalte: mare, închisă, cu persienele de la primul etaj trase. Atât de mult semăna cu celelalte încât privind de departe el nici nu a mai ştiut care din ele era casa lui. Şi cum din capătul străzii nu mai putea fi sigur care dintre ele era casa lui, el a început să se îndepărteze în direcţia oraşului. Oraşul se afla la doi kilometri iar bărbatul, chiar de păşea cât de repede putea, era convins că nu va reuşi să ajungă până la el, că niciodată nu va reuşi să ajungă până la oraş. O mierlă râdea de el de pe creanga unui pin, era un soi de fluierat pe două note a cărui veselie cicălitoare continua să îl urmărească. Îşi dădu seama că era cântecul unei mierle iar apoi se gândi

— Ce vreau să fac eu cu asta?
Iar odată ajuns la oraş se gândi
— Ce vreau să fac eu cu asta?
şi continuă să se gândească
— Ce vreau să fac eu cu asta?

În vreme ce soarele, deasupra acoperişurilor colorate ale esplanadei, continua să dizolve încetul cu încetul şi pentru totdeauna ochii cei negri şi mari de pasăre de noapte crucificată, care îl acuzau, din capul pernei, de ceva pe care el niciodată nu-l va pricepe.

Preria eternelor vânători

Nu şi-a cunoscut tatăl, iar când a împlinit cinci ani mama lui se hotărî să trăiască cu un alt bărbat. La şaisprezece ani, sătul să tot fie bătut de tatăl său vitreg, a plecat de la Lisabona la Elvas agăţat de o camionetă, a traversat clandestin frontiera, a ajuns la Paris iar după câteva zile (sau săptămâni sau luni) de frig şi de foame şi de mizerie, după ce şi-a petrecut o bună bucată de vreme muncind la corvezile de pe şantierele de construcţii, după ce a cerşit la uşile nu tocmai potrivite ca să-şi găsească de lucru, s-a angajat în Legiunea Străină: optsprezece ani petrecuţi în Africa, gradul de sergent-şef la sfârşit şi o pensie de patru sute de „contos”, plătită în franci, după ce suferise o operaţie la cap în urma exploziei unei mortiere de pe urma căreia s-a ales cu o epilepsie şi cu viaţa lui făcută ţăndări.

L-am cunoscut în acel moment, la spitalul Miguel Bombada, unde şi voia şi nu voia să se trateze de singurătate, de crize, de ura lui contra lumii, de vinul pe care continua să îl bea şi care îi măcina ficatul şi nervii. La interval de o duminică din două, poliţia îl aducea la urgenţe cu cătuşe la mâini, cu faţa lui umflată după ce se bătuse prin tot felul de baruri din cartierul Intendente unde el spărgea tot ceea ce-i pica sub mână fiindcă nimeni

nu-i înţelegea necazurile. Şi ne-am împrietenit. Uneori deschidea uşa de la cabinetul meu cu un pachet de drajeuri (iar cine zice drajeuri zice caramele sau bomboane) ţinut cu degetele lui enorme, se aşeza cu corpul lui masiv dinaintea mea, îmi oferea ţigări şi mă prevenea ridicând din sprâncene

— Nu vreau niciun medicament vreau numai să stau câteva momente cu dumneavoastră iar peste câteva minute se ridica, îmi arunca o privire opacă şi mă întreabă oarecum în ciuda voinţei lui

— Cum ajungeţi să vă puteţi suporta?

după care dispărea continuând să mormăie în fundul coridorului. O dată, nu mai ştiu de ce, a ridicat braţul să îmi dea o palmă, iar eu mi-am întins spre el obrazul

— Dacă eu nu mai vorbesc cu tine cine o să-ţi mai vorbească?

s-a gândit îndelung privindu-mă, după care a scos din buzunar o brichetă cu gaz, a trântit-o sec pe masă, şi m-a informat

— E un cadou pentru tine căcănarule apoi a scos un pachet de ţigări şi mi-a cerut cu o voce de copil

— Nu cumva ai un foc gagiule?

şi vă jur că nu mi-a venit atunci uşor văzând că nu am putut să-l iau în braţe sau ceva cam aşa, habar n-am, dar e clar că între bărbaţi nici măcar nu te poţi gândi la asta.

Săptămâna trecută a sosit la mine euforic. Şi înainte chiar să-mi întindă pachetul cu drajeuri m-a anunţat

— Am făcut-o lată aseară a fost total avea un costum complet cu cravată şi arbora un surâs victorios

— Ce chef grozav am făcut aseară camarade.

Era pentru prima dată după atâţia ani că îl vedeam râzând, un râs gigantic, pieziş, monstruos.

— Am făcut un chef grozav aseară. Numai la Brandoa am lansat zece rachete de artificii ca să serbez asta.

Am fumat în doi obişnuita noastră raţie de ţigări, iar la un moment dat el a început să caute în portofel

— Am sărbătorit frumuseţea asta de veste.

Frumuseţea aia: rezultatul unei analize de la Institutul Ricardo Jorge.

Seropozitiv. Şi-a împăturit la loc hârtia foarte grijuliu, a vârât-o la loc în veston după care a scos un teanc de bani.

— Mă duc azi la Moscavide şi am să le iau pe rând pe toate curviştinele câte o să pot. Dacă-i bal bal să fie. Şi tot aşa am s-o duc cât mă ţin picioarele.

Privind pe fereastră mi-am dat seama că ploua. Spitalul Miguel Bombarda se află într-un loc trist, vechi, murdar. Chiar şi ploaia e murdară. Chiar şi culoarea zidurilor. Chiar şi oamenii. Chiar şi mobilele. Am văzut că ploua şi nu am încetat să remarc asta decât atunci când el a început să tuşească

— Pot să pun o întrebare?

m-am ridicat să aprind lumina căci odată cu ploaia cabinetul se întunecase. Aşa de tare se întunecase că abia dacă îl mai vedeam. Întrerupătorul era de partea cealaltă, îndărătul lui, de unde nu-i mai vedeam decât gâtul şi spatele aşezat cum sta pe scaunul prea mic pentru corpul lui

— Spuneţi-mi, doctore, nu-i aşa că n-am fost chiar un băiat rău?

O fetiţă de unsprezece ani îţi dă de lucru: nu-i mai plac grădinile zoologice dar încă nu e interesată de barurile de pe bulevardul 24 Iulie; nu vrea să mai stea pe bancheta din spate a maşinii dar încă nu-mi cere să-i împrumut maşina; între două lecturi din *Picsou magazine* îmi cere explicaţii precise despre anatomia, profesia şi tipul de clientelă care frecventează mediile travestiţilor de la Conde Redondo; se aşază pe genunchii mei ca un

bebeluş dar se şi închide în sala de baie când e să-şi pună cămaşa de noapte; nu mai e fetiţă şi încă nu-i femeie; e o crisalidă indecisă, jumătate larvă jumătate fluture, care vrea să stea trează până la patru dimineaţa dar adoarme cu degetul în gură şi crede că sunt la fel de atrăgători şi Kevin Costner şi vărul Gaston. Cum să reuşească el un biet tată să-şi petreacă vacanţele şi weekendurile cu o asemenea creatură, care detestă în continuare să se spele pe dinţi dar nu scapă nicio ocazie să-mi facă o teribilă moară, indignată, când somnoros sau prea distrat îmbrac din nouă cămaşa din ajun?

Tocmai se împlinesc cincisprezece zile de când mă aflu la Plaja Merilor cu această fiinţă ciudată şi deconcertantă, care îmi cere bani să-şi cumpere o îngheţată şi mă întreabă, între două Unsuri, cu vocea unui editor sever, şi cu gura tighelită cu frişcă

— Dar romanul ăla, îl scrii sau ba?

provocând în sinea mea o înfiorătoare culpabilitate căci în loc să corectez ultimul capitol prefer să citesc pe ascuns

Gazeta sporturilor cu lăcomia unui adolescent care uită de el privind într-o revistă cu femei goale.

Cincisprezece zile la rând să mergi la Plaja Merilor e treabă nu glumă: nici măcar nu menţionez drapelul care zi de zi e roşu, nici zilele care sunt una după alta ploioase, nici cearşafurile ce rămân mereu umede, nici oamenii din jur continuând să tuşească: vorbesc de dificultatea de a fi în acelaşi timp tată şi mamă pentru o creatură mutantă cu unghii dubioase şi faţa mascată de o bulă roz de chewing-gum, care mă sfătuieşte să mănânc peşte şi verdeţuri ca să-mi îngrijesc intestinele şi mă întreabă cu voce tare, la masă în restaurant, se semnificaţie au cuvintele carismă, epistemologie şi pederast; vorbesc despre o creatură ale cărei produse de întreţinut frumuseţea sunt două creme

diferite de soare, sunt brăţări şi mărgele asortate pe care mă obligă să i le cumpăr de la chioşcul de ziare şi un şampon secret

— Să nu spui la nimeni)

care le-ar putea veni de hac unor eventuali păduchi; vorbesc despre o fiinţă al cărei surâs seamănă atât de mult cu al meu încât mă cred proiectat cu mulţi ani în urmă, pe vremea când mă examinam în oglinda din camera părinţilor mei, surprins să constat că locuiesc eu sub acel chip greu de acceptat şi că îmi aparţine, căci în sinea mea eu eram Mandrake nici mai mult nici mai puţin şi nicidecum ţâncul ăla cu breton şi cu un mic neg pe obraz condamnat să-şi bată capul cu gramatica.

Cincisprezece zile la Plaja Merilor, vă dau cuvântul meu, e de lucru nu glumă. Cincisprezece zile la Plaja Merilor cu o fată de unsprezece ani e aproape o epopee: am jucat fusbal, m-am îndopat cu hamburgeri, am supravegheat săriturile ei de la trambulină, impasibil ca un profesor de înot

(la început mi se părea curios că nu există un profesor-Joao, vreun profesor-Pedro, vreun profesor-Antonio prin preajmă)

cu ţigara în gură pe post de fluier, am ascultat descrieri interminabile pe tema băieţilor de care erau îndrăgostite prietenele ei

(cu tot felul de apucături grosolane prin care ei îşi arătau afecţiunea punându-le piedici respectivelor fete sau umplându-le gura cu nisip ceea ce, presupun eu, constituia o culme a senzualităţii şi a pasiunii)

am adormit în aceeaşi cameră iar eu mă surprindeam (slăbiciune)

Înduioşat de somnul ei, de umbra lăsată de genele ei pe obrazul ei, de cartea cu pătrăţele care îi aluneca printre degete ca breviarul de rugăciuni al unui călugăr prins de

moţăială.

Cincisprezece zile la Plaja Merilor e o lucrare, o epopee, o plictiseală, o ameţeală. Au fost şi momente când îmi venea s-o sugrum, momente în care mă încerca gândul că mai bine nu s-ar fi născut. Şi am răsuflat uşurat când am condus-o la mama ei, bucuros că sunt din nou singur. Liniştit. Împăcat. Liber. Nu-mi lipseşte deloc. Evident că nu-mi lipseşte câtuşi de puţin. Doar că nu reuşesc să înţeleg de ce nu mai e cu mine. Nu e ceva ce ţine de iubire (ce stupidă e iubirea)

ci doar faptul, aşa cum ziceam, întrucât ea nu mai e cu mine, că eu sunt în stare să îmbrac aceleaşi lucruri timp de o lună.

Într-o seară la Marimba, în provincia Baixa de Cassanje, pe vremea războiului din Angola în 1973, i-am arătat şefului de trib Macau

(Sebastião José de Mendonça Macau) o jucărie a fetiţei mele Zezinha, pe atunci încă bebeluş, un cerb din pluş care avea dedesubt un fir de aţă şi dacă trăgeai se auzeau un fel de boncăluituri răguşite. Şeful şi-a ridicat brusc spre vârful arborilor de mango bastonul care îl instituia cu puterile sale, apoi a luat-o la goană cât îl ţineau picioarele speriat de moarte, iar eu mă speriasem de râs, când deodată am înţeles şi mi-a rămas râsul în gât. Panicat, am aruncat cerbul şi am început să alerg după şef prin ierburile înalte.

Bătrânul acela de o înţelepciune infinită, care era capabil să-şi ghideze poporul teafăr între tirania poliţiei şi exigenţele impuse de MPLA[12], înţelesese mai repede ca mine infinita perversitate a maşinilor, ce manifestă această formă ingenioasă şi aproape elegantă de trădare de care

---

12 Mişcarea Populară pentru Eliberarea Angolei, partid politic susţinut de blocul estic şi de Cuba; autorul se referă aici la perioada care a precedat declararea independenţei, în atmosfera care prevestea deja războiul civil.

amintea Pasolini vorbind despre Machiavelli, adică ele ori ne pişcă ori ne taie ori ne administrează descărcări electrice cu o încăpăţânată maliţie, inumană, apăsătoare. El înţelesese că maşinile şi aparatele ne detestă şi că singura metodă de a ne asigura supravieţuirea era să ne îndepărtăm de ele, să nu le dăm de la priză curent, să nu citim instrucţiunile lor de folosire pline cu tot felul de diagrame explicative în opt limbi şi absolut toate imposibil de înţeles, să nu cedăm tentaţiei de a apăsa pe niciun buton.

În ce mă priveşte, nu ştiu să mă folosesc de niciunul dintre aceste simboluri ale progresului, nici de aspirator nici de ascuţitoarea de creioane, nici de microunde în genul Black & Decker, nici de magnetoscop nici de tirbuşonul care îşi desface două perfide aripi de metal. Fug de telefoanele mobile ca de ciumă, dau largi târcoale să nu mă intersectez cu vreun calculator de buzunar. Micul foc aprins al boilerului mă sperie cu rapidele, cu bruştele sale flăcări albastre, trepidaţiile maşinii de spălat vase provoacă în mine transpiraţia condamnatului la moarte legat la ochi în faţa unui pluton de execuţie. Şi dacă am reuşit să supravieţuiesc în toţi aceşti ani, în ciuda aparenţelor, explicaţia se află în prudenţa maniacală şi în precauţiunile orbeşti de care am fost în stare, până ce au apărut computerele.

Cred că nu mi-e teamă de moarte, nu mi-e teamă de dentist, nu mi-e teamă de lepră, nu mi-e teamă de oamenii politici, dar mi-e frică de computere. Mi-e frică de falsa lor inocenţă, de faptul că se prefac a fi supuse, de tenebroasa lor eficienţă, de ura lor tăcută şi piezişă. Mi-au înghiţit deja cu totul un roman, mi-au transformat numeroase capitole în poezie experimentală, au scos deja oasele din atâtea paragrafe ale mele până au făcut din ele un fel de terci de adjective.

Iată de ce scriu de mână. Scriu de mână pentru ca greşelile să fie ale mele iar personajele să fie tot ale mele nu rezultatul imaginaţiei delirante şi aseptice dintr-o dischetă schizofrenică, inventând situaţii dezgustătoare şi aberante de felul viselor provocate de gripă. Îmi imaginez computerele închise într-o cuşcă de circ, somnolând dar cu ghearele scoase afară, pe care nu le poţi înfrunta decât bine echipat cu cizme lungi, în haină cu găitane şi epoleţi şi cu un bici în mână, iar ele nevoite să asculte de ordinele celui care se apropie şi le atinge cu o baghetă ca să le oblige să ducă la bun sfârşit dificilele îndrăzneli ale unei fraze de mare ţinută. În momentele de inconştienţă, când ating din greşeală o clapă sau când mă aflu prin preajma cuiva care apasă pe o clapă, începe să se înnegrească pielea pe mine, umerii îmi cad brusc, cămaşa mea devine un fel de cămeşoi de Congo, picioarele mele îşi pierd şosetele şi pantofii, tot felul de zgomote din Africa îmi inundă camera, ridic sus spre arborii de mango în care liliecii atârnă cu capul în jos bastonul care mă instituie cu puterile mele şi o iau la goană înspăimântat cât mă ţin picioarele prin ierburile înalte, în direcţia fluviului din care ochii crocodililor abia mijind la dunga apei pândesc nesăbuinţa vreunei căpriţe.

Ultimul truc al tatălui meu

Tatăl meu e magician. Adică tatăl meu era inginer dar la puţin timp după naşterea mea a început să se arate interesat de prestidigitaţie, să cumpere cărţi, să studieze, să facă să apară sau să dispară scrumiere, noptiere, pisica, după care a demisionat de la uzină, şi-a cumpărat un smoking, o părie cu cilindru şi două duzini de turturele care murdăresc toată casa cu grăunţele, cu penele şi cu găinaţul lor, apoi a reuşit să obţină un contract la un circ şi la un cabaret aşa că de fiecare dată se întorcea doar dimineaţa acasă înveşmântat în capa lui de mătase cu roşu

şi negru stil Mandrake

(numele de artist al tatălui meu era *Luciano Nunes Mandrake portughez* şi a pus să fie încadrat un Mandrake în mărime naturală fixat pe perete în locul unei naturi moarte cu pedrix care cu trecerea timpului şi în absenţa unui frigider în casă începuse deja să pută, a lăsat să-i crească o mustaţă groasă de o jumătate de centimetru, şi-a dat părul cu gelatină şi a pus mâna pe un negrişor să-i servească de asistent)

mama îl aştepta în salon şi îi făcea câte o scenă de toată frumuseţea căci spectacolul se terminase la ora două şi era trecut de cinci dimineaţa când ajungea el acasă cu urme de ruj pe gât, şi atunci ea începea să ţipe, iar tatăl meu făcea o pasă magică

(Mandrake face o pasă magică şi...)

dar mama, refractară la magie, continua să urle din ce în ce mai tare în loc să dispară ca prin farmec, iar tata încerca o nouă pasă...

(Mandrake încearcă o nouă pasă şi...)

şi încasa prima tigaie lansată în direcţia lui iar apoi îşi petrecea toată ziua schimbându-şi compresele şi pansamentele pe părţile rănite în vreme ce mama gonea după turturele care, ele da, se volatilizau, îşi luau zborul prin cameră în momentul în care ea se pregătea să le răsucească gâtul, lăsând în mod suplimentar peste tot pete întunecate pe care nici măcar cu peria şi cu litri întregi de detergent nu le mai puteai scoate.

Aşa că viaţa noastră se schimbase. Când se prezentau vânzătorul de butelii de gaz, măcelarul sau croitorul să ceară plata datoriilor, tatăl meu îmbrăca imediat ţinuta lui solemnă, lua poziţie de spectacol cu pantofii lui lăcuiţi, şi striga

— Hop făcând o pasă magică

(Mandrake face o pasă magică şi...)

dar trebuia totuşi să plătească facturile dat fiind faptul că vânzătorul de gaz, măcelarul şi croitorul dădeau din cap spre mama mea făcând cu degetul arătător la tâmplă o mişcare de sfredel

— Soţul dumneavoastră are sticleţi la cap scumpă doamnă?

după care ei au încetat să ne mai dea pe credit întrucât Doña Cecilia ţinea în casă un smintit care ţopăia, gesticula şi ţipa

— Hop în mijlocul găinaţurilor de păsări şi s-ar prea putea ca într-una din aceste zile să-şi omoare familia cu toporul căci, aşa cum ştie toată lumea, nebunilor le place cât se poate de mult să facă aşa ceva

(TRAGEDIE ÎN CAMPO DE OURIQUE: un bolnav mintal furios şi-a hăcuit familia cu cuţitul de tăiat pâine)

deci ei riscau să nu-şi mai vadă niciodată banii. Sigur că viaţa noastră se schimbase: tatăl meu îşi repeta tururile în salon, de exemplu se exersa să golească o oală de lapte printr-o pâlnie din hârtie de ziar care nu doar că trebuia să rămână uscată dar pe unde trebuia la sfârşit să izbucnească şi un buchet de trandafiri galbeni, numai că rezultatul era cu totul altul, covorul se umplea de pete, ziarele până la urmă se udau de tot, trandafirii erau plini cu frişcă în loc de petale iar mama care ţinea la covoarele ei alerga după Mandrake agitând o tigaie, disperată

— Te distrug Luciano jur pe sănătatea fratelui meu că te distrug şi te demolez iar tatăl meu ţâşnind îi ţinea piept puşcând din degete

— Hop începeau să-i cadă picături de lapte din mâneci, mai făcea o pasă magică

(Mandrake face o pasă magică şi...)

şi termina întins lat pe parchet, leşinat, în vreme ce stoluri indignate de turturele ieşeau din mânecile lui. Cred că numai din pricina ciudatei insensibilităţi a mamei mele

la artă în general şi la magie în special

(cuvinte rănite ale tatălui meu)

s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat şi cum s-a întâmplat. Când tatăl meu ajunsese aproape de nerecunoscut sub pansamente şi comprese iar eu simţeam că devenisem fiul unei mumii faraonice, observând că era aproape peste tot înfăşat cu benzi de tifon sub smoking şi păşea din profil ca egiptenii de pe vaze, într-o după-amiază pe când mă aflam la şcoală iar mama plecase să consulte un medic specialist în boli nervoase pentru că toate acele apucături

— Hop ale lui Mandrake îi distrugeau pur şi simplu creierul şi ajunsese să ia pastile pentru epileptici, tatăl meu mai făcu o pasă magică şi dispăru. Probabil că făcuse o pasă magică şi la vecinii de sub noi căci nepoata maiorului Saraiva, o blondină durdulie care fâlfâia aşa de repede din gene încât te lua teama că-şi va da ochii pe spate, s-a eclipsat în aceeaşi zi. Toată săptămâna maiorul a supravegheat apartamentul nostru mormăind şi agitându-şi biciuşca militară – Dacă pun mâna pe ticălosul ăla termin cu el dacă pun mâna pe ticălosul ăla termin cu el şi ce bine că nu s-a gândit niciodată să se ducă să-i caute pe tatăl meu şi pe nepoata lui la Faro de unde eu în fiecare an primesc de Crăciun o ilustrată cu felicitări semnată *Luciano Nunes Mandrake portughez*, iar el îmi cere să jur pe toţi sfinţii că n-o să-i spun nimic mamei şi mă asigură că e fericit cu durdulia lui, pe care o întinde la orizontală într-un bar şi o taie cu fierăstrăul pe mijloc, în vreme ce ea, desfăcută aşa în două bucăţi, face semne spre public continuând să bată din gene până mai să leşine. Uneori nepoata maiorului se mai şi agaţă de fierăstrău şi se pare că şi-ar fi pierdut mâna stângă după un spectacol la Tavira, ceea ce nu e tocmai un lucru foarte grav, crede tatăl meu, căci loviturile de tigaie date cu o singură mână fac mai

puţin rău.

Cronică de Crăciun în această perioadă a anului de îndată ce se apropie Crăciunul îmi aduc aminte de bunicul meu. Vreau să spun că deseori îmi amintesc de el dar de Crăciun mă gândesc şi mai intens căci pe vremea când el încă mai trăia era perioada cea mai frumoasă din viaţa mea. Eram băiatul cel mai mare al băiatului său cel mai mare, şi mă numesc Antonio Lobo Antunes pentru că e numele lui

(chiar dacă eu aş fi preferat să fiu în cartea de identitate Cisco Kid sau Hopalong Cassidy)

el m-a dus la Padova[13] pentru prima mea comuniune după ce mă confesasem temeinic domnului prior tot în casa lui

(în fiecare sâmbătă bunicul meu invita la masa de prânz mai mulţi preoţi iar cel din Amadora profita să-mi lipească pe creştet sărutările lui tandre

— Ah ce îngeraş drăguţ ce îngeraş drăguţ stropindu-mă cu fervoarea lui mistică, dacă admitem că era vorba de fervoare mistică, în vreme ce eu mă suceam şi răsuceam jenat de saliva şi de mâinile lui prea calde şi prea mieroase)

m-a dus la Padova, cu maşina sa Nash, să-mi fac prima comuniune, Spania, Franţa, Elveţia, Italia, zile întregi am tot vomat în automobil, m-am plictisit de moarte prin muzeele unde tatăl meu făcea nişte expuneri interminabile în faţa tablourilor şi a statuilor, şi mă plictiseam de moarte fiindcă nu era nici măcar un singur tablou care să-l înfăţişeze pe Cisco Kid, ci numai dame în dantele, Cristoşi în agonie şi leproşi sculptaţi în piatră cărora le lipseau tot felul de bucăţi, a dat peste mine un biciclist la Berna, la Biserica Sfântului Anton am avut

---

13 Căci la Padova se află mormântul Sfântului Anton, patronul Portugaliei, iar autorul este un... Antonio.

probleme cu împărtăşania care mi se lipise de cerul gurii şi ezitam între dorinţa de a o atinge cu degetul şi spaima că astfel aş putea să-l rănesc pe Iisus cu unghia, m-am pierdut la Veneţia, apoi am mâncat îngheţată până să mi se facă rău, când ne-am întors am aflat că fratele meu João îşi rupsese un braţ, mătuşa Madalena l-a dus şi i l-au pus în ghips iar eu eram galben de gelozie că sunt întreg şi nu-mi atârnă nimic de gât.

Dar să revenim la Crăciun, pentru bunicul meu era un mare eveniment. După ce mâneam curcanul şi înainte să sosească mătuşile noastre prăfuite originale din Brazilia care locuiau în zona despre strada Braamcamp dar eu nu le vedeam decât în decembrie

(îmi amintesc de apartamente obscure, de străluciri ale argintăriei în penumbră, de servitoare care toate se numeau Conceição, de bătrânele care miroseau a medicamente, mătuşa Mimi, mătuşa Biluca, de mobile ameninţătoare şi de coridoare fără sfârşit)

bunica mea îi ordona uneia din fete – Spune să intre personalul iar personalul se alinia la perete, omul de casă, nevasta omului de casă, copiii omului de casă, grădinarul, bucătăreasa şi restul mujicilor, după care bunica mea luând ţinuta solemnă ca pentru a celebra ziua naţională le decerna în loc de medalii cu crucea de război pachete pline cu tot felul de lucruri moi, şosete, pulovere şi alte cele, servitorilor recunoscători. După ce erau decoraţi astfel, mujicii se retrăgeau în şir indian spre catacombele de la bucătărie

(eu adoram să merg la bucătărie căci toţi se ridicau şi-mi făceau reverenţe în vreme ce în salon toată lumea mă ignora pur şi simplu iar ei continuau să joace cărţi sau dacă mă luau în seamă era numai să-mi spună – Tacă-ţi gura copile între două cărţi ţinute în mână) după care toată lumea se aşeza în faţa „creşei” cu munţi de carton pe

care se vedeau lipite bucăţi de muşchi de pământ iar mai la vale fragmente de oglinzi ce imitau suprafaţa unui lac în faţa căruia se ridica o Himalaye de cadouri. Printre ele erau unele obiecte de îmbrăcăminte care o încântau pe mama mea dar pe mine mă făceau să mă bosumflu dat fiind faptul că Hopalong Cassidy nu purta niciodată nici pardesiu nici şorţuleţ, dar erau şi cadouri care mă bucurau nespus în schimb o supărau pe mama mea ca de pildă revolvere cu pocnitori şi alte minunăţii zgomotoase ce perturbau partidele de cărţi de joc

— Du-te mai încolo să împuşti şi să sufli din trâmbiţă că nu reuşesc să mă concentrez)

ca să nu mai vorbesc de mingile ce spărgeau geamurile şi supierele, de hârtiile lipicioase în care erau învelite bomboanele şi apoi se lipeau de rochiile familiei sau de maşinuţele cu arc care, dacă cineva călca cu piciorul pe ele, declanşau un salt mortal înapoi mai spectaculos decât cel al acrobaţilor de la Coliseu. Iar bunicul meu cu tabachera lui prezida peste toată această hărmălaie cu un surâs pe buze (e singura persoană care nu mi-a spus niciodată să tac din gură nici să încetez să mai trag cu pistolul şi pe care trâmbiţele îl amuzau)

Întrucât fost ofiţer de cavalerie şi veteran de război el nu privea dezaprobator mania mea de a trage cu pistolul în urechea invitaţilor care săreau în sus de spaimă şi recădeau apoi pe fotolii, palizi, ducându-şi mâna la inimă, privindu-mă cu nişte ochi ce ar fi vrut să mă pulverizeze dar adresându-i-se bunicului cu un surâs nesigur – Nepotul dumneavoastră e în plină formă din care se putea deduce dorinţa lor incomprehensibilă de a mă vedea legat fedeleş de mâini şi de picioare şi cu un căluş în gură.

Mai târziu bunicul meu a murit, a fost vândută casă, familia s-a împrăştiat iar serbările de Crăciun au încetat, Crăciunul se reduce acum la ceea ce văd eu în vitrinele

magazinelor: „Sărbători fericite” puse acolo de patroni, brazi împodobiţi prin patiserii cu bancnote de 500 de escudos fixate ca rufele cu cârlige pe sfoară, un Moş Crăciun trist la intrarea unui mare magazin de desfacere care distribuie fluturaşi cu reclame pentru margarine şi telefoane mobile. Acum eu sunt Moş Crăciun căutând cuvintele pentru un roman, cu un blocnotes pe genunchi, într-o bucătărie care nu are la dispoziţie niciun mujic, împreună cu fraţii mei care au albit, cu nepoţii care nu au auzit niciodată de Cisco Kid. Dar s-ar putea ca anul viitor să mi se ofere un pistol cu capse şi imediat după ce o să trag prima dată bunicul meu îşi va face apariţia, va veni să-şi pună mâna pe umărul meu, să mă mângâie aşa cum făcea cu degetul lui după ceafa

— Dragul meu băieţel)

Iar eu voi simţi din nou forţa şi blândeţea lui, le voi simţi aşa cum le-am simţit totdeauna, când ştiam că aflându-mă în preajma lui nu putea să mi se întâmple niciodată ceva rău, ceva trist, ceva urât, fiindcă el nu ar fi admis niciodată aşa ceva.

Locotenent-colonelul şi Crăciunul

Singurul lucru pe care mi-l doresc de Crăciun e să se termine cât mai repede, să nu mai văd bulevarde luminate, becuri prin copaci, agitaţie prin magazine, toţi oamenii ăştia pe stradă, pachetele, ofertele, panglicile, vecinii care lasă rămurele de brad în casa scării, pe fiul portăresei angajat sezonier în magazinul de îmbrăcăminte ieşind din casă cu o capă roşie pusă pe deasupra, suflând în barba lui de vată ca să-mi spună

— Bună seara domnule locotenent-colonel iar eu, după ce scot telefonul din priză ca să nu fiu deranjat, nemailuând în seamă dinadins cutia de scrisori ca să nu dau peste „sărbătorile fericite” ale nimănui, mă aşez dinaintea televizorului stins fiindcă detest filmele biblice,

clopotele care sună şi melodiile cu clopoţei, urările prim-miniştrilor adresate naţiei şi spectacolele de circ, iar în acel moment de la etajul trei de pe stânga vine şi sună la uşa mea

— Mă trimite nevastă-mea să vă întreb dacă nu vreţi să veniţi la noi astă seară să mâncăm împreună tortul regilor inginerul cu un rest de salivă în colţul gurii iar eu sunt cuprins de un fel de fascinaţie neputincioasă văzând asta şi incapabil să-mi desprind ochii, fixând umflarea şi dezumflarea băşicuţelor la încrengătura buzelor sale, simpatic de tot

— Suntem numai soţia mea şi cumnata mea şi eu ştiţi în familie ca o seară între prieteni dacă mă gândesc că inginerul încearcă să mi-o paseze, simt eu asta, pe ghiuleaua de cumnată-sa văduvă care locuieşte cu cinci imobile mai în jos, la colţul străzii Paiva Couceiro, o blondă cu părul tapat care se duce la piaţă încărcată de bijuterii şi cu haina ei de blană şi nici nu e tocmai urâtă, iar în acel moment îi răspund salivei, hipnotizat de oroare

— Domnul inginer ştie perfect că eu sunt un urs singuratic inveterat deşi poate mi-ar face bine să împart canapeaua cu respectiva cumnată împodobită toată cu mărgele şi inele, plonjându-mi din când în când ochii în decolteul ei în vreme ce-mi ţin neclintită pe şervet partea mea de tort de teama firimiturilor, iar nevasta inginerului care s-ar apleca spre mine întrebându-mă

— Oare nu vreţi o farfurioară domnule colonel?

Iar cumnata care s-ar grăbi să mă şteargă pe mână cu şerveţelul ei atingând în trecere degetul meu mare cu degeţelul ei, această cumnată cu gene lungi ca lăbuţele unor gândaci de bucătărie ce se agită agonizând pe spate, cumnata cu guriţa ei ca un plisc, foarte cochetuţă

— Staţi nemişcat că rezolvăm noi imediat în doi această mică problemă domnule locotenent-colonel nu-i

aşa?

Iar acum, de când am ieşit în rezervă, aş putea chiar să o însoţesc la cumpărături, aş putea chiar să o invit la cinema, am putea chiar să cinăm amândoi într-un restaurant din Baixa, într-un colţ discret din apropiere de acvariu unde langustele se cocoaţă cu mişcări foarte lente unele peste altele, în vreme ce ea mi-ar vorbi despre soţul ei defunct iar eu m-aş întreba în sinea mea

— Dacă risc să o mângâi oare se supără?

aş ezita, o fac nu o fac, o fac nu o fac, o fac nu o fac, iar cumnata inginerului continuând să-şi întindă untul pe un colţ de pâine cu gesturile precise ale unui ceasornicar în timp ce-şi bombează decolteul

— Spuneţi-mi Ofelia pentru numele lui Dumnezeu să nu ne mai formalizam dar eu în continuare nehotărât, o fac nu o fac, o fac nu o fac, o fac nu o fac, suflându-mi nasul ca să-i pot apoi simţi mai bine parfumul, observând cum îi tremură nările, emoţionat să constat că o trăsătură din creionul ei de machiaj derapase

(şi astfel ea ar deveni singura femeie din lume care m-ar emoţiona doar pentru că o trăsătură de creion i-a dat peste pleoapă)

Iar eu tot aşa, o fac nu o fac, o fac nu o fac, iar langustele urcându-se una peste cealaltă cu încetinitorul când deodată măgarul de chelner bâlbâind o scuză

— E ora închiderii iar în taxi pe drumul spre casa ei i-aş simţi coapsa lipită de coapsa mea, grasă, parfumată, rotundă, tandră, şi ea şuşotindu-mi discret ca să nu audă şoferul

— V-aţi înghiţit limba?

mirată sau amuzată sau preocupată de ce mi se întâmplă

— Nu vă simţiţi bine?

Iar eu o fac nu o fac bâlbâind ceva în timp ce bâjbâi

după pachetul de ţigări

— Sigur că mă simt bine mă simt chiar foarte bine fără să mă simt însă deloc aşa, părându-mi deja rău că pleacă, ducându-i deja dorul, mi-ar fi mult mai bine-n apartament dacă ar fi şi ea, mi-aş închipui tot felul de combinaţii de feţe de masă, de flori, aş imagina mici atenţii în timp ce inginerul, pe palier, cu mici băşici de salivă palpitându-i în colţul gurii

— Puteţi să rămâneţi un urs singuratic dar atunci veniţi la unsprezece seara domnule locotenent-colonel iar acum a trecut de miezul nopţii şi continui să mă aflu tot aicea singur, cu televizorul stins, cu telefonul scos din priză, în papuci şi pijama, cu halatul meu de lână, cu pătura pe genunchi fiindcă e frig al dracului, continuând să mi-o imaginez aici pe cumnata de la etaj, cu parfumul ei, cu părul ei blond, cu mărgelele, cu bijuteriile, cu linia de creion care a deraiat, lipsit de curajul de a urca doar câteva trepte, să mă duc la ei, adevărul e că mie nu-mi place Crăciunul, detest Crăciunul, detest străzile cu iluminaţii, becurile din copaci, agitaţia din magazine, pachetele, ofertele comerciale, panglicile, vinurile spumante, detest tortul regilor, detest în special tortul regilor, un tort-rege pe care-l mănânci singur într-un salon fără brad şi chiar fără o mână care să împiedice firimiturile mele să cadă, dacă anul viitor inginerul mă invită din nou am să zic da, poate cumnată-sa rămâne până atunci tot văduvă, poate va continua să plece la piaţă în mantou de blană, poate că eu, poate că ea, poate că amândoi încă vom mai fi în viaţă, căci trei sute şaizeci şi cinci de zile, la naiba, nu sunt chiar aşa de mult.

Cuvintele încrucişate din ziar y

Noaptea singurătatea e destul de dificilă. Sigur că pot să citesc, pot să ascult muzică, pot să închiriez un film de la video-club, pot să-i telefonez Esmeraldei, pot să

croşetez vreme de un ceas înainte să merg la culcare dar îmi lipseşte clar Renato aici la mine în casă, Renato în fotoliul unde se aşeza totdeauna, Renato care dezlega cuvintele încrucişate din ziar sau pur şi simplu se uita pe plafon întrucât niciodată n-a fost prea guraliv, îmi dădea o sărutare, mă întreba

— Oare menajera mi-a călcat cămăşile? iar când eu mă agăţam de gâtul lui

(Renato e înalt şi eu sunt mai degrabă scundă) şi voiam să-i mângâi barba (ador să mângâi barba lui Renato) el dădea la o parte mângâierea mea cu un gest

— Azi am făcut un duş aproape rece pentru că butelia de gaz e aproape goală după care scotea un pix din veston, îşi punea ochelarii şi începea să dezlege cuvinte încrucişate în vreme ce eu mă duceam la bucătărie să-i încălzesc mâncarea. Imediat ce era caldă îl chemam

— La masă scumpule iar Renato plonjat în adâncul ziarului

— Vin acum dar cina începea să se răcească, şi eu

— Ţi se răceşte mâncarea Renato

Renato se îndrepta spre masă mormăind

— Ce pisălogeală îşi înnoda şerveţelul în jurul gâtului, îmi arunca o privire indignată, protestând

— Nu înţeleg de ce trebuie să mănânc supa rece de ce nu ai încălzit-o?

eu luam supa din salon şi mă duceam la bucătărie să o încălzesc din nou pentru Renato

— În ziua în care se va putea cina corect în casa asta am să lansez focuri de artificii iar eu neliniştită

— Te-am chemat de două ori iubire

Renato cu ziarul pe faţa de masă, mamifer, cinci litere, câine

— Dacă m-ai fi chemat cu adevărat aş fi venit

Renato fără să mă ia în seamă închizând ziarul şi

aprinzând televizorul cu telecomanda

— Mesele astea sunt de o plictiseală teribilă nu avem nimic să ne spunem unul altuia lăsându-mă să strâng singură masa iară măcar să facă gestul că ar ridica o farfurie, aşezat în fotoliu şi schimbând mereu canalele în vreme ce eu rânduiesc vasele la bucătărie

— Şi unde mai pui că îmi petrec serile singur fără să pot vorbi cu nimeni iar dacă e aşa mai bine mă întorc la tata iar eu venind repede în salon şi continuând să-mi şterg mâinile cu o cârpă de vase în timp ce Renato

— Dacă tu crezi că e o mare plăcere să trăieşti cu o femeie care nu-şi scoate niciodată şorţul de bucătărie şi nu se fardează niciodată pentru mine te înşeli amarnic am fugit repede în cameră să mă machiez, să-mi schimb rochia, să-mi pun pantofi cu tocuri înalte, să-mi aranjez părul apoi m-am oprit în chenarul uşii ca să mă vadă Renato doar că Renato

— Rochia asta e oribilă ţi-am explicat de peste cinci sute de ori că e o rochie oribilă iar atunci am început să plâng ascunzându-mi faţa în palme şi Renato s-a dus să caute cheile de la maşină, apoi s-a întors să ia ziarul pe care-l uitase iar din pragul uşii

— N-am deloc chef să suport o femeie nevrotică şi smiorcăită iar eu pe scară

— Renato iar Renato cu un etaj mai jos

— Tu n-ai nevoie de un soţ tu ai nevoie de un psihiatru Cristina aşa că de două luni singurătatea e destul de dificilă. Sigur că pot să citesc, pot să ascult muzică, pot să închiriez o casetă de la video-club, pot să-i telefonez Esmeraldei, pot să croşetez vreme de un ceas înainte de a merge la culcare, dar îmi lipseşte Renato aici la mine în casă, îmi lipseşte barba lui Renato

(ador să mângâi barba lui Renato)

Îmi lipseşte cineva de care să am eu grijă, cineva

pentru care să gătesc, să îi cer menajerei să-i calce cămăşile, ca să nu mai vorbesc ce greu mi-e să admit că el nu se mai întoarce, aşa că dacă menajera se va arăta mirată

— Sertarele domnului Renato sunt goale am să-i răspund

— E plecat cu serviciul la Coimbra şi a trebuit să îşi ia hainele întrucât eu aş vrea să cred că astă-seară se va întoarce, mă va săruta, mă va întreba

— Ai schimbat butelia de gaz?

şi se va instala în fotoliu ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat ca să dezlege cuvintele încrucişate din ziar.

Social-democraţia, cauză de divorţ

7 >

Problemele mele cu Palmira au început imediat după ce am intrat în sediul Partidului din cartier situat chiar sub apartamentul nostru. Deja pe ea o agasa drapelul de pe balcon fiindcă atunci când întindea la uscat rufele afară pe sfoară prosoapele şi cearşafurile se înfăşurau în jurul catargului, căpătau un fel de culoare portocalie decolorată, iar duminicile, când oamenii nu lucrează şi pot sta liniştiţi acasă, să nu se mai radă, să se uite la jocurile televizate, camarazii ridicau sus de tot steagul pe catarg şi el se izbea tare de fereastra noastră sub rafalele vântului ba ne mai şi împiedica să vedem peisajul

(înainte să sosească acolo Partidul aveam o splendidă vedere spre Cacem)

şi rareori în ziua de luni eram scutit să mai chem geamgiul dat fiind faptul că ardoarea patriotică a social-democraţiei ne făcea ferestrele ţăndări. Palmira s-a dus de mai multe ori cu nota de plată la preşedintele secţiei de partid care lipea afişe pe faţadă, iar preşedintele îi răspundea în timp ce ţinea bidonul cu clei cu o mână iar cu cealaltă bidineaua

— Dacă nu vă convine mutaţi-vă.

Vicepreşedintele a insinuat că Palmira putea să fi fost infiltrată de comunişti în imobil, câţiva membri au luat-o peste picior cu o furie anticolectivistă, trezorierul a sugerat că Palmira probabil susţine reforma agrară din Alentejo[14] iar ea, săraca, originară din Paços de Ferreira căreia puţin îi pasă de ce se întâmplă la Évora, a trebuit să se închidă în casă timp de o săptămână de teamă că putea fi linşată de un comando de liberali fanatici.

Sunt de acord cu nevasta mea şi spun că faptul de a avea această secţie a Partidului la etajul de sub apartamentul nostru prezintă multe inconveniente. Pereţii din casa scării sunt acoperiţi cu sloganuri albastre împroşcate cu spray-ul cu vopsea care elogiază liberul schimb şi îl înjură pe Preşedintele Republicii, vopsea ce se lipeşte de balonzaidele noastre şi ne face să avem aerul unor zugravi ajunşi în şomaj, iar strada e acoperită cu fraze roşii împroşcate tot cu spray-ul care înjură liberul schimb şi îl laudă pe Preşedintele Republicii, vopsea roşie care şi ea se lipeşte de balonzaidele noastre adăugându-se petelor albastre şi oranj, iar aşa avem aerul unor curcubeie ambulante, destul cât să şocăm familia Palmirei scandalizată să ne vadă îmbrăcaţi aşa de pestriţ tocmai în perioada în care suntem în doliu după moartea bunicului meu.

Fratele Palmirei nici nu mai vorbeşte cu noi

— Tatăl nostru a murit de cancer iar voi vă credeţi în carnaval)

soţia fratelui Palmirei, care a trăit în Angola şi îi detestă pe negri, crede că Palmira îşi bate joc de ea îmbrăcându-se în culorile Africii de Sud, iar în serile în

---

14 Dincolo de şarja ironică evidentă, referinţa la pasiunile politice ce s-au dezlănţuit după Revoluţia Garoafelor din 1974 identifică o situaţie care a existat în Portugalia, inclusiv tentativa comuniştilor de a colectiviza pământul.

care membrii se reunesc în secţia de sub apartamentul nostru e imposibil să dormim din cauza vacarmului provocat la citirea dării de seamă a şedinţei şi a punctelor de discuţie prevăzute înaintea celor de pe ordinea de zi ca de exemplu cine a stricat instalaţia de apă de la closet sau a lăsat robinetul să picure toată noaptea sau cine a strecurat un bileţel obscen în poşeta Elvirei, iubita vicepreşedintelui, Elvira care a demisionat din Partid pentru că nu mai suporta să i se facă tot felul de remarci lipsite de respect despre picioarele ei şi l-a prevenit pe vicepreşedinte că dacă el îndrăzneşte s-o mai caute fie doar ca să-şi prezinte scuze ea are să se plângă verişorului ei care e profesor de karate şi îşi îngrijeşte durerile de cap spărgând câte un teanc de cinci cărămizi cu fruntea.

După părerea mea, cum zice şi trezorierul Partidului, toate astea sunt doar incidente normale în democraţie dar eu tot nu înţeleg de ce Palmira a băgat divorţ numai fiindcă eu am intrat în secţia de la Cacem. Ea susţine fără niciun argument că pe mine nici nu mă interesează politica, că mă interesează numai picioarele Elvirei, care între timp s-a întors la ideile individualiste de iniţiativă privată şi îl face gelos pe vicepreşedinte aruncând ocheade provocatoare militanţilor de la bază. Nici nu e adevărat: pe mine mă pasionează ideea liberului schimb, mă preocupă scăderea inflaţiei iar dacă Palmira nu pricepe asemenea noţiuni elementare cu atât mai rău pentru ea. În caz de divorţ am să mă mut la Madame Martins, în cele două camere ale Elvirei, şi îmi voi continua de acolo lupta politică pentru îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă ale pensionarilor. Nu mai târziu decât anul trecut Partidul a sporit pensiile cu o sută de escudos iar Elvira mă asigură deja că noi doi am putea, într-o perspectivă de centru-dreapta, să facem enorm de multe lucruri pentru viitorul ţării. Iar cum obişnuiesc eu să-i zic muşcându-i urechea,

nişte picioare ca ale ei sunt adevărate pârghii ale progresului.

Lucruri de-ale vieţii

Nu-ţi face griji pentru mine oricum ştiam că lucrurile nu pot dura veşnic. Nu erai făcută să trăieşti numai în două camere cu un scriitor care nu scrie, să faci duşuri cu apă rece doar fiindcă nici compania de gaz nu face credit, şi nici să suporţi mârlăniile proprietarului din cauză că eu nu am plătit chiria. Nu-şi face griji pentru mine: înţeleg că pleci, nu fac scandal, nu te rog să rămâi. Sigur că asta mă costă niţel, la început ai să-mi lipseşti, mai cu seamă în momentele de dimineaţă când sună ceasul la şapte aşteptând să aud paşii tăi pe palier ca să fug la uşă

— E Teresa ca până la urmă să nu fie Teresa, o să fie vecinul din stânga cu câte o sacoşă de la piaţă în fiecare mână, care se va feri de gestul meu de a da să-l îmbrăţişez gândindu-se că am înnebunit iar eu mă voi trage înapoi confuz

— Scuzaţi-mă domnule Vasconselos am crezut că e altcineva iar vecinul mă va sfătui cu o undă de ironie să mă las de băut după care se va baricada în apartamentul lui de teamă că mă voi repezi să-l sărut declarându-i iubirea mea. Dar nu-ţi face griji pentru mine: peste şase luni o să-mi fie mai bine, peste şase luni voi fi început romanul şi voi fi obţinut un avans de la editor, peste şase luni, te asigur, sunt convins că te voi fi uitat. La început lucrurile astea par totdeauna oribile dar pe măsură ce începi să te obişnuieşti îţi vine tot mai rar să plângi, începi din nou să te arăţi interesat de atentatele cu bombe şi de divorţurile prinţeselor adică cele două feluri de catastrofe care ne pasionează cel mai mult când citim ziarul, încetezi să-ţi mai plictiseşti prietenii telefonându-le la ore imposibile iar într-o bună zi

(asta-i viaţa)

te surprinzi fluierând distrat în faţa oglinzii în timp ce-ţi razi barba, sau când cineva te întreabă la cafenea

— Ce mai e cu Teresa?

faci un mic efort să înţelegi despre care Teresa e vorba

— Care Teresa? iar ceilalţi uimiţi

— Teresa nevastă-ta cine alta?

Iar atunci dumnealui pe un vag ton detaşat, sincer

— Ah Teresa nu am nicio idee nu am văzut-o de secole o să-şi dea seama fără surpriză că pronunţarea numelui tău nu-l mai doare, că nu îşi mai aminteşte bine chipul tău, care a încetat definitiv să mai existe. Totuşi nu-ţi face griji pentru mine: trece şi asta. Trece şi dorinţa de a muri, şi dorinţa de a scrie numele Teresa pe praful de pe mobile (cum nu va mai fi nimeni să le şteargă) şi pe geamurile aburite de la fereastră, trec şi zilele imbecile de stat întins nemişcat pe canapea, privind tavanul şi amintindu-mi de plimbarea de-atunci de la Foz de Arelho, de rochia albastră pe care n-am s-o mai revăd, de acei dinţi incisivi încălecaţi care atât de mult îmi plăceau, de duminica în care ai uitat mâncarea pentru cină pe foc şi s-a ars, de furiile care te apucau fiindcă eu apăsam totdeauna pe mijlocul tubului să iasă pasta de dinţi şi lăsam robinetul de la chiuvetă să picure toată noaptea

— Crezi că eşti prea bogat?

şi de iritarea ta când citeam ziarul peste umărul tău iar tu agasată

— Nu reuşesc să citesc ziarul când cineva mă spionează peste umăr scuză-mă iar tu aruncai ziarul şi plecai să te încui în cameră continuând să bombăni

— Ce sâcâială tu care îţi trăgeai piciorul când eu mi-l apropiam de al tău, tu care te zbârleai când voiam eu să te sărut, tu care nu ai mai vrut să-mi dai mâna la cinema,

când eu te întrebam

— Mă iubeşti?

rămâneai mută sau mormăiai ceva de parcă făceai efortul unui alpinist escaladând Himalaya, ca şi cum toate cuvintele ar fi cântărit tone şi ţi-ar fi lipsit oxigenul

— Crezi că dacă nu te-aş iubi aş mai sta aici?

Iar în timp ce făceam dragoste nu scoteai un cuvânt, eu simţeam degetele tale moarte pe spinarea mea ca şi cum ai fi vrut

(poţi să-ţi imaginezi la ce prostie ajungeam eu să mă gândesc)

să se termine totul cât mai repede, ca şi cum ai fi vrut să scapi de mine, în vreme ce eu destul de îngrijorat

— A fost bine?

Iar tu-mi răspundeai

— Sunt obosită şi mă doare capul şi nu-mi dau seama şi plecai în mare grabă să te speli de parcă te-aş fi infectat făcând vreme de o jumătate de ceas gălăgie cu apa în bideu. Îmi dam seama că asta nu putea să continue la infinit. Nu erai făcută să trăieşti numai în două camere cu un scriitor care nu scrie, să faci duşuri cu apă rece doar fiindcă nici compania de gaz nu face credit, şi nici să suporţi mârlăniile proprietarului din cauză că eu nu am plătit chiria. Nu-ţi face griji pentru mine: înţeleg că pleci, nu fac scandal, nu te rog să rămâi, jur că nici nu am să mă supăr dacă acest nou prieten al tău despre care-mi vorbeşti şi pe care nu-l cunosc va veni să te ajute să îţi iei lucrurile, să îţi duci cărţile. N-am să mă supăr: imediat după ce o să începeţi să coborâţi scara am să le sun pe Mariana sau pe Paula sau pe Raquel, am să le invit să iasă cu mine, şi am să-mi încep viaţa de la începutul începuturilor. Să nu crezi că am să explodez în lacrimi sau că am să mă sinucid. N-am s-o fac. Te asigur că n-am s-o fac. În orice caz, nu se ştie niciodată, lasă pachete cu

şerveţele de hârtie şi o cutie cu valium. Oamenii au totdeauna nevoie de ceva care să le ţină tovărăşie nu-i aşa, iar eu nu suport să mă şterg cu mâneca de la haină după cum nu-mi place nici ideea de a mă arunca pe fereastră:

s-ar putea să cad peste voi în momentul când aţi ajuns în stradă şi aşteptaţi taxiul, sau chiar s-ar putea să cad peste prietenul tău şi să-i rup un os sau altceva iar tu ai putea să crezi că am devenit agresiv dar nu e cazul împotriva acelui căcăcios, pardon, acelui băiat care precis că este, şi nici nu ar putea fi altcumva, decât o minunăţie de om.

António João Miguel Nuno Manuel

De fiecare dată când mă duc să cinez în casa părinţilor mei, ies de acolo spintecat de copilărie: Benfica s-a schimbat, mama nu mai are treizeci de ani, pot să fumez fără să-mi mai interzică nimeni, nu mi se mai servesc la masă dulciuri şi prăjituri, nu mai dau peste fraţii mei în pijama cu părul lor blond încă ud după baie. Casa părinţilor mei nu s-a schimbat foarte mult: camerele copiilor au fost transformate în saloane dar mirosul a rămas acelaşi. Peste tot sunt fotografii cu morţi: bunicii mei, câţiva unchi, câteva mătuşi, morţi în legătură cu care niciodată n-o să mă obişnuiesc că sunt morţi, şi nu m-aş speria dacă şi-ar face brusc apariţia, persoane care îmi lipsesc al dracului de mult dar cărora nimic nu le lipseşte fiindcă de acum înainte lor nu le mai lipseşte nimic şi nici măcar eu nu le lipsesc. De fiecare dată când mă duc să cinez în casa părinţilor mei, ies de acolo spintecat de copilărie: nu mai cunosc nici oamenii nici clădirile din jur, patiseria Paradisul a dispărut, mezelăria cubanezilor s-a evaporat, nu mai ştiu nimic despre Doña Maria José contrabandista, nici despre nebunul cu păsărele, nu l-am mai văzut de secole pe tata cum îşi rade barba, şi tot de secole, ţinând forfecuţa în mână, mama nu-mi mai spune

— Arată-mi degetele ca să-mi taie unghiile. Acum mi le tai singur cu o ghilotină de unghii dar cum sunt neîndemânatic îmi ia o veşnicie până culeg toate aşchiile împrăştiate pe plăcile de faianţă cu degetul arătător umezit în salivă. Şi mi le tai fără să scot un sunet, fără să rag ca un viţel, iar mama uimită

— Nici n-am început mama care ne tăia unghiile, ne făcea injecţiile, transforma cămăşile unchiului Eloy în cămăşi pentru noi iar cum eu sunt primul născut am văzut-o tot timpul gravidă, Joáo Pedro Miguel Nuno Manuel. Ies spintecat de copilărie şi rămân nemişcat la volan în maşină să privesc zidul grădinii, poarta străjuită de doi ananaşi, ferestrele închise, frunzele de salcâm întunecate fiindcă e noapte, strada Travessa de Vintém das Escholas neschimbată cu excepţia lui Cabecinha pe care nu l-am mai revăzut, şi Nu Ma ştiu Ce din Costa Cabecinha, ieşind cu capul pe fereastra care abia se sălta deasupra trotuarului, împreună cu care m-au prins ai mei cerşind bani de Sfântul Anton şi care avea nişte fotografii cu femei goale, cartoane negricioase cu nişte corpuri pe care aproape nici nu le distingeai dar el credea că da

— Uită-te la sânii tipei iar eu copleşit de ruşine dar şi de bunăvoinţă nu vedeam nici umbra vreunui sân iar apoi Cabecinha îşi vâra la loc preţioasele cartoane în buzunar

— Ai caş la gură şi mergea să-şi arate bogăţia la alde Ferra-o-Bico care erau mai luminaţi decât noi, iar ei ştiau despre glande tot felul de lucruri graţie ţigăncilor pe care le duceau în desişurile din spatele Şcolii Normale să se dedea cu ele la proceduri dintre cele mai misterioase. A fi spintecat de propria ta copilărie e mai rău ca a fi spintecat de un os de peşte: degeaba tot înghiţi bucăţi de pâine că nu trece. Iată de ce mă duc în Benfica măcar o dată pe lună şi de fiecare dată când mă duc mă simt ca un câine în căutarea unui os pe care el crede că l-a îngropat undeva

dar de fapt nu există. Un os pe care cu toate astea îl caut până încep să mă usture ochii. Tot aşa mă caut pe mine prin albumele cu fotografii. Tot aşa mă caut pe mine însumi pe sub pat

(patul meu încă mai e acolo)

şi tot aşa mă caut prin grădină, în smochinul din grădină, alături de locul unde se găsea fântâna, unde era şi coteţul de găini, aşa că după cină rămân în maşină şi mă uit la zid, la poarta străjuită de doi ananaşi, la ferestrele închise, la frunzele de salcâm întunecate fiindcă e noapte. Poate că de îndată ce ai crescut e numai noapte. Stau în maşină aşteptând-o pe mama să mă cheme ştiind că n-o să mă cheme fiindcă mă crede deja plecat. Şi chiar că am plecat. Pentru totdeauna.

Vechi umbre aleatorii

Locuiesc lângă staţia Alto de São Joio iar de când am ieşit la pensie duc o viaţă metodică: mă trezesc la unsprezece, iau micul dejun, mă bărbieresc, mă spăl, fac curat în casă, mă îmbrac, mă aşez la fereastră şi văd, de la început până la sfârşit, câte trei înmormântări zilnic. După ce se termină ultima procesiune îmi fac cruce, îmi trec pieptenele prin păr dinaintea oglinzii, iau umbrela, cobor cele câteva trepte şi mă îndrept spre Mimosa da Paiva Couceiro să beau bere cu sirop. Cam pe la zece beri se face noapte. O iau înapoi spre staţie sprijinindu-mă de umbrela care mă ajută să ţin la distanţă şi felinarele nechemate şi copacii ce se încăpăţânează să se lovească de mine, iau un alt mic dejun pe care eu îl numesc cină, pălăvrăgesc un pic cu fotografia neveste-mii, mă instalez din nou la fereastră, în pijama, supărat că porţile cimitirului au fost închise şi adorm în lătratul câinilor de pe strada Morais Soares ce urlă în toiul nopţii cu disperarea unor orfani.

Apartamentul meu e la parterul imobilului la acelaşi

nivel cu cel al portăresei. Dacă portăreasa e căsătorită cu soţul portăresei, care este supraveghetorul de la liceul Camões iar lui îi revine sarcina să meargă din clasă în clasă cu caietul de absenţe, să vadă cine nu e prezent, să noteze inexistenţa, să înregistreze vidul, eu nu sunt căsătorit cu nimeni. Eu sunt văduvul portăresei şi singura absenţă pe care o notez, singurul gol pe care-l înregistrez e tăcerea ca de pivniţă atunci când câinii se apucă să tacă. Bine cel puţin că-mi aduc de la Mimosa da Paiva Couceiro un rest de bere care mă ajută că combat această tăcere: căci trebuie să te baţi cu tăcerea pocnind-o cu sticlele, ca marinarii beţi, iar în caz că vrei s-o ataci cu mâna goală să-ţi fie clar că te poţi trezi întins pe podea tăvălit în rumeguşul pisat cu picioarele. Aşadar când pe mine mă ameninţă tăcerea agit o halbă, ca ea să se sperie, o imensă halbă ca un sceptru, şi încep să-i chem pe nume cu voce tare (deformaţie profesională) pe toţi fraţii mei, pe toţi colegii, pe oamenii pe care i-am cunoscut pe vremea când şi Lisabona şi eu eram tineri. Cum nimeni nu-mi răspunde sunt obligat să trag concluzia că ei şi-au pierdut vieţile din pricina absenţei, şi că spre deosebire de situaţia de la liceu nu profesorii i-au pedepsit ci agenţia de pompe funebre care a închis peste ei capacele sicrielor. Atunci mi se pare că nefericirea familiei e ceva ce seamănă cu un eşec şcolar ruşinos.

Nevastă-mea nu răspunde la apel, dar e acolo, îmi surâde de pe comodă. Un surâs care are cel puţin treizeci de ani, un surâs ce s-a îngălbenit din cauza timpului sau fiindcă nu e pus sub sticlă, dar asta e soarta inevitabilă de care au parte surâsurile şi hârtia de tapet. De altfel, surâsurile îşi pierd dinţii aşa cum hârtia de tapet îşi pierde culorile; cât despre oameni, nu doar că şi ei şi le pierd, dar îşi mai pierd şi părul şi gustul pentru tot felul de lucruri aşa încât, dacă cineva ar intra acuma aici la mine, i-ar lua

ceva vreme până să mă descopere printre obiectele astea prăfuite. Vârsta e un camuflaj perfect, iar dacă eu aş fi general n-aş pierde nicio bătălie comandând o armată de bătrâni, capabilă să invadeze oraşele duşmane fără să fie văzută, şi să ocupe o ţară întreagă cu reumatismele lor insidioase, cu diabetele lor triumfale, cu bronşitele lor astmatice de victorie. Iar duşmanii s-ar vedea condamnaţi să joace partide de cărţi în şapte prin parcurile publice, să poarte un şoşon la piciorul stâng şi un pantof la cel drept, să înţepe cu vârful cârjelor gândacii ce-şi fac apariţia printre straturile de flori din parc.

Nevastă-mea nu răspunde nici la apelurile nici la întrebările mele dar e aici, făcând să alunece lent croşetele ei pe chenarul de croşetat ca lebedele-n bazin, acceptând să-i ţin tovărăşie fără să mă mai certe. Când vine ora cu serialul brazilian o iau din bazinul ei şi o instalez pe sofa alături de mine, la ora cinei o iau din bazinul unde croşetează şi o aşez dinainţea mea pe masă, şi mă bucur că stă împreună cu mine o tânără care ar putea să-mi fie chiar fiică, încadrată cu trandafiri nupţiali din teracotă ca şi cum tocmai am fi sosit de la momentul cu vinul dat în onoarea noastră la Mimosa da Paiva Couceiro, navastă-mea foarte ceremonioasă şi tulburată, neştiind ce să mai facă, iar noi ne evităm unul pe celălalt cu o delicateţe uşor timorată, atât de jenaţi încât din momentul în care am intrat în dormitor eu am şi început să sforăi. Este, cred eu, ceea ce se numeşte muzică de cameră. Una sau două halbe bine-veni te m-au ajutat să nu stric prea tare acea armonie.

Nevastă-mea nu mai răspunde când o chem dar nici nu mă mai ceartă că sunt toată ziua plecat. Aş putea spune că nu avem deloc parte de o văduvie nefericită şi rareori un dezacord sau vreo neînţelegere ne mai tulbură armonia absenţei. Mă gândesc că fiecare din noi şi-a găsit de acum înainte locul în viaţă; ea dinaintea chenarului de croşetat

bucurându-se de tihna şi pacea salonului iar eu aşezat la fereastră să privesc înmormântările cu speranţa că voi vedea vreun chip cunoscut, unul sau doi camarazi de la Mimosa, de exemplu, în spatele unui sicriu neînsoţit de preot, unul sau doi colegi de beţivăneală escortând o procesiune funerară care probabil că este a mea. E doar o problemă de câteva luni: mai devreme sau mai târziu tot voi asista eu de aici la înmormântarea mea. Ştiu şi cum se va petrece: coroana de flori din partea direcţiei liceului şi un cortegiu de absenţi, un cortegiu de umbre aleatorii şchiopătând sub canadienele lor fără să le poată vedea cineva. Atunci trebui-va să pună cineva o a doua fotografie pe milieul de pe comodă după care două surâsuri îngălbenite cum ar fi pâlpâirea feştilei de lampă cu petrol vor ilumina locul în vreme ce câinii vor urla-n miezul nopţii cu disperarea unor orfani.

Două mici cronici

Ca şi noi

Aşa că te aştept aici jos, la Estoril nu departe de poştă, am să mă plimb pe sub arcade fără să privesc marea, fără să iau în seamă grădina Cazinoului, indiferent la turiştii germani de culoarea langustei de acvariu care poartă pe cap pălării de paie cu cireşe de bachelită din cele ce le plac babelor americane. Mă sprijin de un zid de piatră, soarele curge peste mine ca nişte subţirele fire de glicine şi încep să mă gândesc temeinic la părul tău blond, la gesturile tale, la gura ta, la felul tău de a vorbi în vreme ce un câine vine să-mi miroasă picioarele căci odată înaintat în vârstă am început să semăn cu un copac bătrân, cu un ulm, cu o plantă meliferă, cu un trunchi trist şi osificat ce îşi ţine rădăcinile chircite în vânt, iar pe ramurile degetelor mele din adâncul buzunarelor dau în mugur frunzişoare dintr-o primăvară mai de demult, aşa de veche încât se confundă cu fotografiile din salon, mărturii

ale unei vremi când speranţa era o ţară măreaţă a familiei mele ce se întindea până la frontierele tinerelor mele mătuşi cu sărutările lor suspendate în aer.

Te aştept aici jos în vreme ce albastra răbdare a valurilor scrie cu gesturi de algă numele tău pe plajă iar pe mine mă fixează, nemişcat, un chip de acuarelă, de undeva dintr-un geam de la etajul al doilea, atât de real încât fără îndoială că niciodată n-a existat un chip mai uimit, poate doar cel al uimirii mele când bat la uşa casei unde trăiesc şi nimeni nu-mi răspunde sau nu vine să mă cuprindă pe după umeri ca o vestă împrumutată, te aştept cu licărirea ţigării aprinse între buze ca să mă poţi recunoaşte-n întunecimea orei două din după-amiaza prea orbitoare, te aştept smucit de o febră pe care nu o am şi cu părul vâlvoi într-un vânt care nu există, iar câinele începe să se îndepărteze dezamăgit cum se îndepărtează toate de corpul meu, chiar şi umbra încolăcită de ruşine în jurul pantofilor mei, iar atunci când umbrele încep să se ruşineze de noi e mai bine să nu insistăm, mai bine să ne închidem în baie ca să privim lung în oglindă chipul pe care nu-l mai avem, pe care niciodată nu-l vom mai avea, te aştept tremurând aşa cum în ploaie numai un îndrăgostit dintre cei mai urâţi, ţinând în mână un buchet de crizanteme tomnatice, îşi aşteaptă iubita la fel de urâtă care l-a şi uitat, dar care a rămas cu nasul lipit de perdele privind cum trece încet duminica, te aştept, dragă fată, iar în acea clipă acostează lângă trotuar o maşină şi de pe bancheta din spate, singur, surâsul tău mă descoperă iar eu vin în întâmpinarea ta, temător, tremurând din genunchi, ca să mergem apoi să-ţi explic cum e cu girafele de la Grădina zoologică fără să mai iau în seamă că mă asurzeşte gălăgia din megafoane, la fel de zgomotoasă cât e tăcerea iubirii pe care ţi-o port.

Scrisori către unchiul meu Joio Maria

Când mă gândesc cum era la Nelas îmi aduc aminte de trenul ce înainta jos în vale printre frunze de viţă-de-vie ca un deget ce se strecoară sub o fustă, de ochii bunicului meu atingând corola castanilor cu genele lor lungi, în care se citea o tristeţe atentă, când mă gândesc la Nelas îmi aduc aminte de mama mea mult mai tânără şi de vocea ei ce răsuna în corpul meu când mă chema de pe coridor ca văduvele când ademenesc harfa ploii, când mă gândesc la Nelas îmi aduc aminte de un sicriu de copil scos pe umerii unor beţivani din adâncul unei taverne jilave, şi de luna din luna august ce ţinea în palmele ei de ghips teama mea, şi îmi amintesc de la Nelas fotografiile morţilor al căror surâs devenea mai strălucitor când băteau clopotele duminica, tot aşa cum strălucesc mai tare zgârieturile de pe tabla neagră în clasă când trece profesorul cu creta peste ele, şi tot de la Nelas îmi amintesc de potecile pe care era mura coaptă, şi de gâtul lebedelor de lemn ce se arcuiau în aerul serii până departe în direcţia mării, de pleoapele bosumflate ale găinilor, de pietrele de mică, transformându-se sub ochii mei în nişte solzi sângerii, de pelicanul împăiat de la farmacie care privea ţintă cerul cu nişte ochi de dentist mânios, de sâsâitul cafetierei ruginite a croitorului înconjurat de păsări pe care ţac-ţacul foarfecelor le speria, eu care fumam pe ascuns în garaj, care trăgeam cu ochiul când se îmbăiau servitoarele pândind mai cu seamă smocul nesperat dintr-un anumit loc, sau femeile care se aşezau pe vine cu fuste largi urinând în întunecime, şi de micul bâlci ce se instala după slujba din biserică, de oalele de lut glazurate, de purceluşi, de bijutieri ce purtau pantalonii prinşi la manşetă cu cleşti de rufe, pedalând ca nişte corbi în lungul drumului spre Viseu, cu hodorogitele lor cutii legate de şa în care duceau cercei, şi de apusurile de soare pâlpâind ca ferestrele de azil sărac, şi de baletul gesturilor de pânză de păianjen

când mi se dădea să mănânc în faţa mesei de pe balcon, când mă gândesc la Nelas îmi aduc aminte de plecări şi sosiri, de scrisori pe care eu nu ştiam să le citesc, de cărţi vechi, de păsările oarbe pictate pe ceşti ce aveau toarta ruptă, iar aproape de uşa bucătăriei de puţul căscat asemenea gurii unui bolnav vorbind cu vocile lui uitate, pietre, mici şopârle, resturi, ecouri, îmi amintesc de o plantă căţărătoare care incendia în tăcere umbrele, dar când am vizitat casa la mulţi ani după aceea totul era foarte scund şi aproape îmi încăpea în palmă, aproape că ar fi încăput într-un mărunt suspin de dor[15], totul era aşa de mic încât nici nu am recunoscut scara de granit, nici castanii, nici camerele odinioară imense dar eram chiar la Nelas căci în momentul când am ieşit să iau autobuzul spre Lisabona i-am simţit mâna atingându-mi braţul.

Muzeele

Se povesteşte că pictorul Bonnard avea obiceiul să viziteze, ducând sub braţ o servietă, muzeele în care erau expuse pânzele sale. Iar când paznicul se uita în altă parte, el scotea o paletă din servietă şi îşi retuşa tablourile. Îmi place să mă gândesc la acest artist deja bătrân, îmbrăcat ca un funcţionar de bancă din anii ’20, cu cravată şi pălărie de contabil, împodobit cu o barbă care în fotografii pare falsă

(şi cine zice că nu era?)

corectându-şi munca pe ascuns cu febrilitatea unui şcolar. În puţinele momente când am intrat într-un muzeu am avut totdeauna speranţa absurdă să-l întâlnesc, cu ochelarii încălecaţi pe vârful nasului, ocupat să-şi corecteze tablourile. Dar cum niciodată nu l-am întâlnit aproape totdeauna m-am plictisit. Eu cred că pe mine în aceste locuri de reculegere şi extaz mă fascinează mai

15 „...num ínfimo suspiro de saudade“; este situaţia tipică de echivalenţă perfectă dor/*saudade.*

mult sistemele de alarmă împotriva furtului de tablouri.

Semăn cu acel chinez care frecventa sălile de concerte: imediat ce muzicanţii terminau acordatul instrumentelor se ridica în picioare şi îi aplauda iar apoi pleca. Când eram copil, în momentul în care ai mei s-au hotărât să mă deprindă să iubesc lucrurile importante şi frumoase din viaţă, m-au dus multă vreme peste tot în Spania, Franţa sau Italia. Păstrez amintirea melancolică şi obositoare a galeriilor nesfârşit de lungi unde la anumite intervale se aflau plasate scuipătoare înalte cu un singur picior

(aş fi vrut şi eu să scuip în ele dar nu eram lăsat să o fac întrucât se considera, cred eu, că era o activitate incompatibilă cu iubirea faţă de ceea ce este esenţial şi frumos) coridoare şi galerii nesfârşite, ziceam, cu paznici bătrâni ce căscau pe la colţuri sau chiar la tablouri, cu doamne şi domni bătrâni din alte vremuri care se uitau la mine de pe perete cu o gravitate acuzatoare. Existau şi fotolii legate cu cordoane de la o rezemătoare la alta.

— De ce nu pot să mă aşez?

— Fiindcă e un fotoliu de pe vremea lui Ludovic al XVI-lea

— Nu-i nimic, am să mă ridic imediat ce vine) statui cărora le lipseau unele bucăţi, fragmente prăfuite pe care o vitrină le proteja de cârpele de praf ale femeilor de serviciu, bucăţi de cărbune care după mine nu făceau cât o ceapă degerată dar provocau o admiraţie respectuoasă, greci în pielea goală, cu câte o puţulică mică de tot sau alteori acoperită cu o frunză de viţă

(niciodată nu am înţeles legătura între o puţă şi o frunză de viţă iar când întrebam toată lumea ridica din umeri. Nici până azi nu ştiu)

greci cu câte o puţulică minusculă dar cu tot restul enorm, ceea ce mă punea pe gânduri când mă uitam la

acele creaturi vânjoase de body building, şi alte scuipători, şi alte veceuri pe pereţii cărora nu erau mâzgălite inscripţii şi unde eram trimis să fac pipi indiferent dacă-mi venea sau nu

(şi au fost singurele toalete fără graffiti peste care am dat în viaţă)

O linişte de veghe mortuară, ecoul paşilor noştri ca pe timpul nopţii la subsol după care Doamne mulţumescu-ţi vedeam ieşirea, Doamne mulţumescu-ţi ieşeam în stradă (dar înainte de ieşire era o tejghea unde tot felul de doamne cu ochelari vindeau albume colorate cu ceea ce tocmai mă martirizase pe mine)

Iar pe stradă era soarele adevărat, casele adevărate, arborii cei adevăraţi şi veceurile publice ca lumea cu ziduri acoperite de măscări şi desene extrem de interesante. Cu ani în urmă într-o tentativă pedagogică am luat-o pe Isabel cu mine la fundaţia Gulbenkian. Am plimbat-o de la un tablou la altul, i-am explicat, i-am atras atenţia, am insistat, am informat-o. Iar după ce am ieşit în parc, în sfârşit la lumina naturală de afară, am întrebat-o temător

— Ţi-a plăcut?

şi am auzit după o tăcere în care tremura teama de a mă dezamăgi

— Tată, iartă-mă dar a fost tare plictisos aşa că într-un elan de fericire am dus-o la o cafenea populară şi am cerut două îngheţate de vanilie. Am stat şi le-am degustat câteva ceasuri iar îngheţata mea era aşa de bună că şi azi îmi mai aduc aminte de gustul ei.

Cronică în vreme de post

După carnaval urma înfiorătoarea perioadă de post. Eram copil de cor înspăimântat de biserica plină de ecouri, de imaginile severe ale sfinţilor, de flacăra lumânărilor ce se curba şi tremura când se deschidea o uşă, de aerul solemn, de doliu, de postit, de peştele servit vinerea la

masă ce mă privea din farfurie cu orbita lui albă ca şi cum nişte evrei ticăloşi l-ar fi crucificat şi pe el peste dovlecei şi cartofi fierţi. Mă gândeam că Domnul Nostru Iisus Cristos murise tot aşa, nu ucis de tot felul de Pilaţi ci de bucătăreasă, curăţat de solzi şi apoi pus la fiert într-o nemiloasă oală, şi mă gândeam că din corpul lui alegeam eu să dau deoparte tot felul de solzi sau mici osişoare şi tot pe el îl asezonam cu ulei de măsline, evitând să privesc spre găvanul ochiului celui sacrificat ce mă acuza pe mine din mijlocul legumelor de moartea lui nedreaptă. Iar când dădeam o mână de ajutor în timpul slujbei observam cum două sau trei bătrâne îmbrăcate în voaluri negre răspândite prin adâncul bisericii îşi rumegau credinţa cu mandibule de o uluitoare elasticitate

(îşi atingeau cu bărbia vârful nasului) iar preotul, luând câte o rondelă cu vârful degetelor, depunea împărtăşania pe limba lor cea interminabilă înspăimântat că bătrânele ar fi putut să-i înghită şi pe Dumnezeu şi pe el dintr-un singur hap, iar apoi ele să dispară în bezna unei capele de pe margine unde urmau să-şi facă liniştite digestia intonând nişte Ave Maria, aşa cum se afundă şi crocodilii în albia fluviului cu gazela lor deja înghiţită.

Pe vreme de post nu puteai să faci gălăgie, nici să deschizi radioul şi nici să te joci întrucât ar fi fost de prost gust ca eu să mă distrez în timp ce Iisus, cu spini peste tot înfipţi în el, tocmai murea să ne salveze pe noi în răbdarea lui resemnată. Mie această agonie anuală mi se părea oarecum exagerată şi fără rost fiindcă părea nesfârşită şi ne condamna pe toţi să păstrăm o tristă muţenie. Mătuşile mele nu-şi mai dădeau în cărţi, nimeni nu mă mai ducea la cinema

— Copilul şi-a pierdut minţile, nu ştie că suntem în post?)

un fel de îngrijorare ceţoasă se răspândea prin

camerele în care tot felul de mici lămpi aprinse pâlpâiau la picioarele unor sfinţi de teracotă, bărboşi şi cât se poate de urâţi, înfăşuraţi în tunicile lor ce aduceau mai degrabă cu acele halate de casă pe care bunicul meu nu le mai purta, şi care îl aşteptau în adâncul unei debarale pe un sărac suficient de respectuos ca să merite să le poarte. Mă plictiseam în casă tolănit pe canapele şi neştiind ce să fac, condamnat să citesc în Almanahul Sâozinha pagini prost tipărite ce-mi lăsau pe degete o mâzgă de cerneală, pagini în care se relatau acţiuni virtuoase şi cazuri de cancer suportate cu veselie în timp ce bolnavul depăna frenetic mătănii, sau unde unele persoane foarte galbene şi foarte slăbănoage dădeau exemplul vieţii lor pentru convertirea acelei Rusii populată de asasini sinişţri, care nutreau doar ideea fixă să-i facă rău doctorului Salazar prin grija căruia era asigurată pacea noastră, cu orfelinate ce adunau nenumăraţi copii raşi în cap, cu poliţişti de treabă care-i închideau pe ticăloşii de comunişti, cu tabere de vacanţă pentru orfani ce umblau cu baveta la gât şi intonau imnul tineretului portughez cu braţul întins spre indiferenţa platanilor de la şcoală al căror simţ patriotic mie mi se părea extrem de îndoielnic. Doctorul Salazar avea o voce subţirică, bea uneori un pahar de vin de Porto, îşi dedica toată vremea să ne salveze pe noi de războaie, iar cei care nu-l iubeau nu-l iubeau nici pe Dumnezeu deci era inevitabil că aveau să ajungă în iad. Dacă de exemplu eu aş fi îndrăznit în vremea postului mare să recompun un puzzle pe masa din salon, asta ar fi fost o jignire şi pentru Maica Fecioară şi pentru Preşedintele Consiliului de Miniştri despre care mi se spunea că sunt prieteni intimi şi se ajută unul pe altul inclusiv ca să mă facă pe mine să fiu ascultător şi fără de păcate, ceea ce mă ducea la concluzia că probabil aveam o natură cât se poate de nenorocită din moment ce era nevoie de eforturile conjugate ale celor

două creaturi atotputernice pentru a mi se interzice supărătoarele mele rătăciri sau obiceiul de a fluiera notele melodiei „Papagalul blond”.

De altfel, cam în acea perioadă am început să-l invidiez pe grădinarul familiei care se aghesmuia discret în perioada imnului tineretului portughez şi a postului mare, şi continua să cânte în vreme ce stropea straturile cu flori, care înfuleca fără să îi pese sandvişuri cu cârnaţi până şi vinerea şi care, total nepăsător la supliciile cărnii, îi făcea curte croitoresei în funebra perioadă de post cu lecturi din almanahul pentru canceroşi. Iar pe durata palorii generale din săptămâna patimilor, culorile încinse din obrazul lui triumfau. El refuza să mănânce peşte. Mergea la cinematograf în fiecare sâmbătă. Nu înrămase portretul lui Salazar să şi-l pună pe perete. A ajuns la optzeci şi cinci de ani fără să fi mers niciodată la slujba de la biserică şi nici la doctor. Eu cred că în ciuda accentului său de Alentejo era un individ foarte viclean dar poliţia nu-şi dădea seama: nimeni nu o să mă convingă că nu el a declanşat revoluţia de pe 25 aprilie care a umplut Portugalia de comunişti, nimeni nu o să mă convingă că nu el a dat la ziare anunţuri cu însoţitoare roşcate, bust măsura 42, mesaje pe la hoteluri şi domicilii între orele 15 şi 24, nimeni nu o să-mi scoată din cap ideea că nu el ci altcineva a provocat victoria stângii la alegeri.

Pe vremea postului mare, dacă mă rog destul, şi chiar că am să mă rog, Domnul nostru Iisus Cristos o să-l facă să cadă pe spate lovit de o tromboză care o să mă răzbune iar în acest timp eu, înconjurat de acele bătrâne, am să scot afară o limbă lungă de crocodil să primesc pe ea împărtăşania preotului după care am să dispar în una din capelele de pe margine ale bisericii ca să-i diger şi pe Dumnezeu şi pe preot rumegând încet un Ave Maria.

Militarii

Bunica mea locuia înconjurată de cadavre de generali: decoraţii, chipie cu panaş, statui de bronz, fotografii cu chipuri înfiorătoare, adică acel praf biblic, sever, lucios, eroic, confuz pe care îl lasă în urma lor militarii după ce mor şi prin care se prelungeşte un iz de cazarmă cu zgomote de tac de biliard de la nişte bile care, după atâţia ani, încă mai scot un fel de sunet sec de ghips. Pe vremuri ei îşi câştigau uşor galoanele cât se poate de paşnic jucând cărţi în aşteptarea unei invazii spaniole. Mergeau în pădurea de la Carregueira să simuleze că ucid madrileni trăgând în ei cu nişte tunuri care păreau numai bune de joacă şi care probabil trăgeau cu boabe de mazăre sau cu grăunţe; scrutau nu se ştie ce cu binoclul printre măslinii din depărtare, poate duşmanul ce se încăpăţâna să nu se arate, înlocuit doar cu un cioban care părea absolut indiferent şi la hărţi, şi la busole, şi la strategiile infanteriei sau la ordine

— Dă-te de acolo mârlane şuierând cât se poate de calm după câini să-i întoarcă oile din mijlocul soldaţilor trântiţi pe burtă şi gata să le întindă castilienilor maţele pe stânci. Se acordau promovări după asemenea victorii asupra pietrelor şi copacilor, se mai adăuga o tresă aurie la celelalte trese aurii de pe epoleţi, se ciocnea cu tacul în alte bile de biliard, se mai juca câte o partidă de cărţi, apoi primăvara viitoare înapoi la Carregueira pentru a-i speria pe spaniolii care însă aveau ceva mai bun de făcut decât să ne invadeze, iar ciobanul

— Dă-te de acolo mârlane îşi răsucea ţigara fără să-şi mai bată capul cu Patria

— Din cauza unora că el nu merg lucrurile cum trebuie oile îşi clincheteau clopotele de la gât, liniştite, printre sergenţi, unul din câini îşi sălta piciorul din spate confundându-l pe colonel cu un trunchi de copac, colonelul îşi ştergea ghetrele cu hârtia de cifru a contraofensivei

— Dihanie afurisită ciobanul termina de prânzit în mijlocul loviturilor de artilerie, apoi se întindea să se odihnească trăgându-şi bereta peste ochi în vreme ce printre duşmanii din Castilia se răspândea o mare panică

— Tocmai câştigăm şi nici aşa idiotul ăsta nu se bucură după care se mai adăuga o tresă aurie încât ofiţerii începeau să semene cu portarii galonaţi din faţa hotelurilor, care în loc să fie în faţa mesei de cărţi sau să dea cu zarurile trebuiau să deschidă portierele taxiurilor şi să transporte valizele până la recepţie, iar când deveneau mai portari decât toţi portarii li se spunea domnule general, cel mai înalt grad în ierarhia portarilor, şi puteau în sfârşit să stea acasă cât pofteau, prăbuşiţi în fotoliu şi ducând dorul după momentele când masacraseră spanioli inexistenţi, moţăind după prânz cu capul pe Almanahul Bertrand într-o somnolenţă de campanie, moment în care servitoarea se împiedica în pantofii lor de casă

— Bătrân blestemat şi începea să şteargă praful de pe trofeele cu email ale batalioanelor defuncte şi de pe steagurile decolorate aliniate pe comodă cu vajnicele lor devize

Forţă şi îndrăzneală Glorie şi Moarte Uniţi Vom învinge brodate pe mătase sub nişte capete de tigru cu bot de iepure. Bunica mea lua foarte în serios rolul ei de descendentă de generali. Păstra medaliile în dulapuri cu vitrine, îmi arăta reproduceri după nişte chipuri cu priviri convulsionate, mă lăsa să pun mâna pe săbii de carnaval, deschidea cutii cu panaşe mucegăite sau cu rozete ce miroseau a molii şi mă invita să vizitez Serra da Carragueira înarmat cu un pistol cu capse ca să-i sperii şi eu pe madrileni. Nu am ajuns acolo niciodată dar ştiu totul din albumele cu coperte de piele în care moţăie bătălii gălbejite, adică o bandă de portari cu perciuni şi cizme de călărie şi cu pinteni (nu se vedeau şi cai, niciodată nu se

vedeau şi cai) care indicau cu al lor curajos deget arătător ceva spre culmile indistincte din depărtare, acolo unde se ascundeau madrilenii printre fluturi şi păsări, hotărâţi să ne oblige să vorbim o limbă pe care eu o cunoşteam de la circ şi din filmul *Marcelino Pão e Vinho* ce mă făcea să-mi dea lacrimile, emoţionat de acel copil virtuos care probabil plănuia în secret împreună cu prietenii săi să ne ucidă pe toţi într-o oribilă bătălie. Contrar voinţei bunicii mele eu nu am vrut să mă fac militar. Mă lăsau indiferent invaziile – Din cauza unora că el nu merg lucrurile cum trebuie căci n-am chef să trag cu boabe de mazăre nici să moţăi după prânz cu capul pe Almanahul Bertrand într-o somnolenţă de campanie. Eu n-am nimic din familia mea. Nu mă pricep deloc la biliard. Eu sunt ca mârlanul acela. Un civil ireductibil. Un antipatriot. Cândva am să plec să-l caut pe cioban să luăm masa împreună şi să fluierăm după câini ca să ne întoarcă oile din mijlocul soldaţilor culcaţi pe burtă şi de printre coloneii ofensaţi puşi să mă apere de duşmani folosindu-se de hărţi de la începutul secolului şi de busole stricate până când cineva o să-mi strige – Dă-te de acolo mârlane iar după aceea ei au să spintece de sus în jos, cu o lovitură de baionetă, burta perfidă a unei stânci.

Buteliile de gaz şi eu

Cu buteliile de gaz păstrez o relaţie de iubire adolescentină. La început, când mă uit prin ferestruica boilerului, văd o flăcăruie albastră foarte veselă, neclintită, dreaptă, hotărâtă să dureze o eternitate. Apa duşului e caldă, rămân veacuri la rând scufundat în valurile de vapori care mă încing până când trupul meu începe să scoată el însuşi fum de peste tot. Cu ochii închişi îmi plimb sita duşului deasupra capului, pe gât, pe umeri, pe piept, pe braţe, pe picioare, şi îmi vine să rămân aici toată viaţa, să mă tot săpunesc şi să mă frec, fluierând distrat în vreme ce îmi plimb mâinile peste o piele fericită. Ies de sub duş

cu multă părere de rău

(dincolo de cada de baie viaţa se arată oribilă, plină cu tot felul de curenţi de aer, cu inconfort şi oameni inutili)

dar regăsesc duşul cu o voluptuoasă nerăbdare în dimineaţa următoare. Această stare de graţie îmi conferă timp de patru sau cinci zile o plăcere perfectă. Cam după şase zile flacăra începe să slăbească, să-şi piardă din vigoare, albastrul începe să se amestece cu o culoare gălbuie de toamnă, şi e nevoie să apeşi de două sau trei ori pe brichetă pentru ca flacăra să se aprindă, trebuie să dau drumul la robinetul rece ca să obţin ceea ce la început era instantaneu şi la mintea cocoşului, să caut treptat un compromis tot mai greu de obţinut cu amestecătorul de cald şi rece căci din acel moment butelia de gaz începe să fie inexplicabil de capricioasă, începe să ezite, începe să fie năbădăioasă şi deseori mă arde sau mă îngheaţă

(poate există o a treia persoană care se serveşte de ea fără să-mi dau eu seama, ceea ce-mi provoacă o ciudă surdă, o a treia persoană, în bucătărie, sau în cealaltă sală de baie – Dar pentru numele lui Dumnezeu cine? mai abilă decât mine să manevreze robinetele şi căreia butelia de gaz îi oferă cu generozitate ceea ce mie îmi acordase cu puţin timp în urmă)

Ies din cadă înfăşurat în prosopul frustrării mele, alerg şiroind spre boiler clefăind cu tălpile pe lângă mochetă ca o raţă caraghioasă

(ce rol trist ne obligă să jucăm bănuiala) şi nu găsesc pe nimeni, flacăra mă priveşte morocănoasă din interiorul ferestruicii, dar cu un ochi distrat, aproape indiferent, aproape stins, şi am convingerea că voi face data viitoare baie cu apă complet rece dacă nu întorc butelia cu tot avertismentul contrar lipit pe metal (nu întoarceţi butelia pericol de explozie) dar şi după ce o întorc temperatura continuă să oscileze, corpul meu nu mai scoate fum, nu

mai simt căldura, nu pot să-mi plimb peste tot sita duşului, cu ochii închişi, deasupra capului, pe gât, pe umeri, pe piept, pe braţe, pe picioare, mă îndoiesc că aş putea să stau aşa toată viaţa, sau să-mi trec cu încetineală palmele peste o piele fericită, termin furios cât mai repede cu duşul, mă îmbrac cu gesturi smucite, ies din sala de baie răvăşit, întorc din nou butelia cu un ultim efort, fără să sper că mai pot recupera ceea ce am pierdut, bricheta nu reuşeşte să aprindă mica flacără pâlpâitoare care face nişte salturi bizare decât după ce apăs pe ea de zece ori, pare să renunţe, apoi se reanimă o clipă, leşină din nou, duşul e ceva nespus de dezagreabil (sunt sigur că faimoasa persoană a treia mi-a furat căldura manevrând robinetele cu o dibăcie care mie îmi lipseşte)

mai scutur odată cu o brutalitate ofensată butelia care mi se pare trist de inertă, de goală, dau un telefon cât se poate de indispus, cu voce răguşită, nerăbdător să mă răzbun, deşurubez tubul de cauciuc cum îţi smulgi de pe deget o verighetă pe care-o credeai eternă, cei doi malaci pe care i-am sunat şi am să-i plătesc sună la uşă, saltă pe umăr forma obeză spre care mă uit cu un ochi mânios în momentul când pleacă. Rămân singur în salon şi mă aşez gândindu-mă la ani şi ani de melancolice duşuri îngheţate, jur să nu mai fac niciodată duş ca să mă feresc de asemenea deziluzii care te rănesc, mă hotărăsc să rămân murdar, deschid televizorul, închid televizorul, încerc să deschid o carte sau o revistă dar imediat sunt scârbit, până la urmă caut cartea de telefoane, dau cu limba pe degetul arătător, dau rând pe rând paginile, compun un număr de telefon, murmur, şuşotesc, formulez tot felul de cereri, aud anumite promisiuni, mi se dau garanţii, pun la loc telefonul în furcă, iar la puţin timp după aceea o nouă butelie de gaz aprinde în ferestruica boilerului o flăcăruie albastră foarte veselă, neclintită, dreaptă, hotărâtă să dureze o veşnicie,

iar eu, care deja am uitat-o pe cealaltă, rămân veacuri la rând scufundat în valurile de vapori care mă încing până când trupul meu începe să scoată el însuşi fum de peste tot.

Vin imediat

Prin centrele comerciale, prăvăliile care mă fac pe mine să visez sunt cele ce afişează pe uşa închisă un carton cu anunţul

VIN IMEDIAT

lipit de geam. În locul buricului scos afară (buric ce mă observă implacabil şi fix ca un ochi masonic)

al vânzătoarei care trage plictisită din ţigară şi stă neclintită ca un afiş, iluminată de proiectoarele unei viitoare glorii de asistentă de talk-show-uri televizate sau de star de categoria B, prăvăliile cu uşa închisă dar ascunzând comori de bibelouri şi casete video într-o penumbră de colţ de biserică unde îţi mărturiseşti păcatele îmi permit să-mi imaginez că eu am atârnat acel carton VIN IMEDIAT

de cârligul lipit de geam după care am dispărut în lungul teraselor cu pizzerii şi vitrine cu cizme militare pe dinaintea cărora adolescenţii fierb de nerăbdare şi de acnee febrili ca paraşutiştii, răcnind tot felul de parole în jargon heavy-metal ce mă fac pe mine să par un soi de străbun terţiar al lor, o creatură jurasică incapabilă să evite obstacolele existenţei din două fente pe patine cu rotile şi pe un refren de rap. Eu am atârnat cartonul VIN IMEDIAT

pe viaţa mea ca să îmi liniştesc familia, prietenii şi toţi oamenii care înfruntă primejdia întorcându-i spatele şi iată-mă redevenit copilul frumuşel, îmbrăcat dichisit, la Nelas pe Plaja Merilor, la Benfica, protejat de o straşnică armură împotriva spaimei de moarte graţie călătoriilor la Fátima făcute de bunica mea, o intimă a Maicii Domnului

care îi asculta spovedaniile pe vremea când viitorul meu încă nu se afla îndărătul meu, hotărât să o iau de la capăt cu lumea cum o iei de la capăt cu un capitol şi să-mi rânduiesc emoţiile numai în funcţie de capriciile mele, doar puţin enervat de bretonul blond ce-mi cade peste gene iar asta îi face pe vlăjganii plantaţi dinaintea uşii la cabaret să mă împiedice să intru în pivniţele acelea pline cu chelioşi şi mameluci, semănând cu toţii cu generalul Franco (unchiul-meu-bunic către unchiul meu

— Tinerelul începe deja să-şi târască picioarele pe aici? iar unchiul meu către unchiul-meu-bunic

— Dar dumneavoastră unchiule tot pe aici?)

cu toţii având obiceiul să strecoare bancnote împăturite în decolteele generoaselor andaluziene, ele foarte dibace cu mâinile lor pline de rubine, gata să-l abandoneze o clipă pe general şi să mă ducă în spate ca să fac pipi cu acea benevolă solicitudine a naşelor al căror parfum mă îmbăta cu fericite ameţeli. Eu am atârnat cartonul VIN IMEDIAT

acolo unde se obişnuiseră ei să mă găsească privind lung în plafon sau scriind, două forme identice de a fi inutil prin care mi-am cheltuit eu zilele neluând în seamă grija celor pe care eu îi îngrijoram, continuând să înşirui cuvinte şi nu cărţi de credit sau premii literare derizorii

(nu există altfel de premii literare decât derizorii) când de fapt ar fi trebuit să am pachete de acţiuni şi posturi de consilier fiscal la firme respectabile. Eu am atârnat cartonul

VIN IMEDIAT

de un cârlig oarecare, de un cui, de o cheie uitată de mine în uşă, să mă duc la bunica mea al cărei surâs aude deja ascensorul când începe să urce, prefăcându-se că primeşte o vizită când ea ştie că este vorba de un exil. Probabil că m-am înşelat de epocă fiindcă imobilul nu mai

există aşa cum a dispărut şi surâsul bunicii mele, m-au abandonat definitiv la un orfelinat pe bulevardul Grâo Vasco care şi-a pierdut duzii dar a câştigat în ultima vreme tot felul de prăvălioare din categoria cochetăriilor suburbane şi nenumărate braserii unde se consumă arici de mare mâncaţi cu pârţuri virile după ce sunt sparţi cu ciocanul. Drept pentru care iată-mă pe aici, cu mâinile în buzunare, nehotărât dacă să plec sau nu, prea puţin dornic să rămân, cu senzaţia că nu ar fi o idee rea să fac un nod la viaţă numai ca să nu uit de ea.

Campionul

Am dat astăzi peste o fotografie din 1925 cu o tribună ticsită de bărbaţi cu pălării aplaudând alţi trei bărbaţi care săreau obstacole pe o pistă ce aducea a câmp arat de unde şi oile ar fi plecat din lipsă de apetit: era prima întâlnire de adetism Spania-Portugalia, iar fotografia fusese luată la proba de 100 de metri garduri. A câştigat-o unchiu' meu Eloy.

Dacă e adevărat ceea ce spune romancierul că inima are mai multe odăi decât o casă de curve unchiul Eloy nu ocupă la mine o dugheană din spatele casei ci o suită completă cu vedere spre râu. I-am moştenit cămăşile cu monogramă, un F şi un E brodate cu mare grijă pe cămăşile pe care mama le adapta după torsul meu de broscoi adolescent, un F şi un E care, atunci când mă dezbrăcam la liceu pentru ora de gimnastică, apăreau cu capul în jos, pe margini, mai în spate, sub coate, graţie intervenţiilor chirurgicale din ace şi foarfeci ale aceleia care este autoarea existenţei mele.

În fiecare zi de luni o adunare de colegi mă înconjura roată în vestiar şi se făceau pariuri despre locul unde urmau să apară de astă dată literele. Cavaco strângea banii. Îmi amintesc dimineaţa în care a câştigat un diabetic aproape albinos care mizase zece centavos pe ceafa mea.

Din nefericire, mama nu s-a gândit niciodată să facă bani organizând o loterie din poplin. Şi uite aşa unchiul meu Eloy a devenit, fără voia lui, idolul clasei mele.

Mama unchiului Eloy era bunica Gui, şi avea două particularităţi unice în felul lor: nu era chiar bunica mea şi

9 9

mânca muguri de dovlecei cu o gură aşa de elastică încât spectacolul molarilor ei intrând în acea materie moale constituia cel mai impresionant număr de contorsionism dentar la care am asistat eu vreodată. Altfel era o doamnă aşa de distinsă în Pombal încât patronul de la prăvălie, când aduna preţul cumpărăturilor ei, cu voce tare, cu o bucată de creion pe hârtie, declara respectuos

— Patru plus cinci nouă şi cu trei doisprezece şi reţin unu, dar cum e vorba de Excelenţa Voastră reţin doi: doi şi şapte fac nouă şi cu nouă optsprezece şi cu şapte douăzeci şi cinci iar eu reţin doi, dar cum e vorba de Excelenţa Voastră reţin trei iar bunica Gui plătea, umflându-se orgolioasă în pene de greutatea importanţei sale.

Unchiul Eloy se îmbrăca aşa cum niciun alt bărbat nu se îmbrăca: fără niciun pliu, cu o eleganţă discretă de la guler la magnificii săi pantofi, capabil dintr-un singur şut (unchiul Eloy a fost extremă stângă la Académica) să trimită mingea până în capătul celălalt de la Plaja Merilor, pe deasupra lagunei, iar ea să se piardă undeva dincolo de Alto da Vigia Mariscos & Bebidas care era o braserie abandonată în vârful falezei. O minge pe care unchiul Eloy o şuta spre Benfica putea chiar să ajungă să fie văzută plutind pe Guadiana în mijlocul pescarilor uluiţi. Iar aceste performanţe ne incitau pe mine şi pe fratele meu Joio să vrem să-l imităm, organizând întreceri de alergări pe aleile de nisip din grădina bunicii noastre sau citind, în fundul grânarului de la Calçada de Tojal, vechi exemplare din Très Sport, unde Georges Carpentier îşi arăta pumnii cu

solemnitatea uşor rizibilă a unui zeu în izmene.

Pe de altă parte, unchiul Eloy mirosea bine. Avea şi simţul umorului. Era inteligent. Educaţia lui, conform catehismului familiei, ieşea în evidenţă la masă, în timpul unei cine, sau la masa de joc în timpul unei partide, iar unchiul Eloy era imbatabil la ambele: mânca cu gesturile precise ale unui ceasornicar, iar dacă pierdea la cărţi, lăsa să îi cadă cu un uşor suspin o frază pe care o mai aud şi azi când îmi aduc aminte de el

— De când sunt eu comisar n-am mai avut parte de aşa mizerie.

În fiecare joi, noi, nepoţii, mergeam să cinăm la el. La desert ne oferea anason de Mono în mici pahare verzi, regla ceasurile de pe pereţi, apoi ne lăsa la Travessa dos Arneiros şi pleca, oficialmente, să-şi facă serviciul de noapte la Poştă. Sigur că nu mergea să muncească la Poştă dar zicea că merge să muncească la Poştă. Iar pe când era deja foarte bolnav

(dar şi-a păstrat în timpul bolii aceeaşi demnitate afectuoasă pe care o avea şi când era sănătos)

I-am vizitat la spital iar pijamaua lui era cea mai frumoasă şi de mai bun gust decât vesta mea cea nouă. Impecabil pieptănat şi bărbierit încât ai fi zis că el venea să mă vadă pe mine. Într-o seară nu mai era la clinică. Am înţeles, după faţa pe care mi-o arăta mătuşa, că plecase să-şi facă serviciul de noapte la Poştă. Nu m-am neliniştit câtuşi de puţin: când am să mai trec pe Calçada de Tojal am să-l zăresc negreşit, ca de obicei, la fereastră, gol până la brâu, salutând din înaltul ei ca un campion de 110 metri la sfârşitul unei probe. Al unei probe pe care el a câştigat-o, căci fiul bunicii Gui (reţin doi dar cum e vorba de Excelenţa Voastră reţin trei) nu era un bărbat să se recunoască învins.

Scrisoare deschisă către Tarzan Taborda

Totdeauna am crezut că cea mai însemnată calitate la mine este absenţa invidiei. Însă recunosc, dacă e să fiu total cinstit, că e o minciună: căci vă invidiez pe dumneavoastră. Vă invidiez încă de pe când aveam şaptesprezece ani şi aţi intrat într-o seară la balul Pompierilor voluntari de la Lisabona unde eu mergeam în fiecare sâmbătă să mă scoată din minţi domnişoarele spălate cu săpun *Ach Brito*, date cu parfum *Santal de Orient*

(cădeau de pe ele aşchii de santal) şi cu părul plin de paiete, care stăteau aşezate lângă mamele lor sub ghirlande de hârtie şi niciuna nu-mi acorda pic de atenţie.

Aţi intrat iar imediat după aceea mamele, de obicei îmbrăcate în doliu şi purtând fotografia defunctului pe piept, încadrată într-o inimioară de email, au încetat să mai semene cu nişte câini de porţelan Ming ce-şi rânjeau cu dispreţ caninii, şi au început să le dea coate fetelor în vreme ce-şi dizolvau înfiorătoarele lor mandibule într-o admiraţie extaziată. Paietele din coafuri au prins deodată să scânteieze cu luciri violete, albastre, verzi, maro, galbene, *Sântului de Orient* a dobândit o intensitate procesională de tămâie, ghirlandele de hârtie au început să se încline spre uşă, orchestra maestrului Antonio Alvarinho, care era un amestec de mustăţi, tromboane şi smokinguri roşii, şi-a suspendat cu respect un *pasodoble*, iar dumneavoastră eraţi acolo, în pragul uşii, cu o creastă de trei ori mai înaltă decât purtam eu, o cămaşă cu flori transparentă, de felul celor purtate de părinţii mei dar pe care, nu ştiu din ce pricină, pe mine nu mă lăsau să le port, cu o brăţară şi cu un inel pe care părinţii mei, indiferenţi la rugăminţile mele, nu voiau să mi le ia

(în materie de toaletă părinţii mei aveau un gust de neînţeles)

cu mocasini cu vârfuri ascuţite şi lăcuiţi, pe care

degeaba i-am căutat săptămâni la rândul, în secret, pe la pantofarii din Lisabona.

Şi v-aţi rezemat tăcut de un perete, afişând un suveran aer de indiferenţă faţă de domnişoarele care vă trimiteau foarte încurajatoare zbateri din pleoape, sucindu-se în cuibarul scaunelor pe care stăteau aşezate ca nişte găini ouătoare, privind şi spre mamele lor văduve, gata să vă primească acasă la ele sub litografia ce reprezintă o fetiţă plângând fiindcă i s-a spart păpuşa, şi să vă ia de ginere în acest decor cu calendare pentru vinurile Camilo Alves, şi cu căprioare Bambi cromate puse pe milieuri ovale.

Eram gelos pe succesul dumneavoastră. Gelos pe uimirea pe care se vedea că i-o provocaţi pompierului de serviciu. Gelos pe afişele care vă arătau, cu pieptul gol, cum îl expediaţi dintr-un singur dos de palmă pe Medicul mongol sau cum smulgeţi masca de pe botul Ursului din Caucaz. Mi-am comparat eu în oglindă la frizerie perciunii cu ai dumneavoastră şi m-a cuprins ruşinea. Mi-am comparat eu muşchii mei de lână cu ai dumneavoastră, care sticleau ca argintul, şi mi-a venit să mă sinucid. Mi-am comparat eu bicepşii în oglinda de la baie cu ai dumneavoastră şi m-am simţit un vierme. Şi am înţeles cu o resemnare dezgustată că accesul la universul afişelor pentru vinurile Camilo Alves, cu căprioare Bambi cromate puse pe milieuri ovale îmi era inevitabil interzis. Îmi detestam părinţii pentru că nu voiau să-mi ofere un inel cu piatră. Şi am acceptat ros de resemnare să am tristul destin de scriitor ca să evit situaţia în care

Ursul din Caucaz m-ar fi făcut fărâme fie şi numai suflându-mi în faţa duhoarea lui ucigaşi.

A fost nevoie de ani mulţi şi laborioşi până să vă pot uita. Şi mă credeam eliberat de orice sentiment meschin când, iată, cu câteva luni în urmă v-am auzit la televizor

aruncându-i nu ştiu cărui bărbat provocarea la un concurs cu zece prize, cinci alese de dumneavoastră iar celelalte cinci de nefericitul acela suficient de nebun să accepte provocarea.

Mi-am adus aminte de Pompierii voluntari de la Lisabona, iar gelozia, imensă, acră, distrugătoare, mi-a revenit. Am încercat eu să alcătuiesc o listă cu disciplinele sportive în care v-aş putea învinge, de la maraton la jocul cu cinci case, de la pentatlonul modern la leapşa pe furate, de la echitaţie la lapte-gros, de la saltul cu prăjina la ţintar. N-am reuşit: de îndată ce îmi ridicam ochii de pe fila carnetului dam nu peste chipul dumneavoastră, ci peste zecile de medalioane de email în formă de inimioară cu portretele unor soţi defuncţi care îşi băteau joc de cămăşile mele nicidecum transparente sau de pretenţiile mele atletice. Şi mi-am dat seama o dată pentru totdeauna, rozându-mi unghiile de furie, că ţara *Santalului de Orient* îmi era pe vecie inaccesibilă. Aţi făcut în aşa fel încât să-mi fie interzise deliciile de la Damaia de Cima sau de la Povoa de Santo Adriâo. Să-mi fie interzisă contemplarea croşetei care împleteşte milieuri. Să nu am parte de căprioare Bambi date cu dom. Iar viaţa mea să se reducă la cartierul Lapa. Nu mâine ci poimâine am să încep să fac câte patru ore pe zi de musculatură. Poate e cam târziu dar tot sper să ajung să trăiesc cel puţin în cartierul Brandoa[16].

O scrisoare pentru Campo de Ourique

M-am dus ieri să văd casă, Ana. Vreau să spun, eu ştiam că nu mai exista casă, dar am insistat chiar şi aşa să merg la Campo de Ourique. Ştiţi: era casa părinţilor mei din spatele bisericii, căsuţa cu două etaje, cu grădina unde ne jucam îngenuncheaţi în trifoiul pentru iepuri, prin

16 Este vorba de o multiplă ironie: Lapa e un cartier burghez elegant din Lisabona, Brandoa e un cartier popular la periferia vestică, iar Damaia de Cima şi Povoa de Santo Adriâo sunt localităţi sărace aflate departe de capitală.

preajma cuştii lor cu grilaj din fundul grădinii unde tremurau ochii, urechile şi boturile lor. De altfel, când mă gândesc la casa de atunci mai cu seamă de asta îmi aduc eu aminte: o mută agitaţie de umbre în cuşca lipită de zid sub moşmonul sălbatic, pupile roşii, pleoape care mă spionează, care ne spionează, secrete, din adâncul copilăriei.

Acolo unde se afla casa şi o altă casă alături de ea (casa colonelului de artilerie, domnul acela foarte înalt, care se sprijinea într-o cârjă, ca o rafală de vânt ce uitase că trebuie să sufle)

acum există un minimarket unde văduvele din Campo de Ourique vin să cumpere săpun, detergent şi caramele, zeci de văduve care îşi împing căruciorul de cumpărături de-a lungul rafturilor cu pamperşi şi compoturi, dar eu continui să cred că încă mai există casa noastră, aşa că intru în magazin, strecor şi eu o fisă de cincizeci de escudos în piedica siguranţei, detaşez un cărucior de celelalte cărucioare înlănţuite unul de celălalt într-o lungă coadă de aşteptare şi, ca şi cum eu însumi aş fi o văduvă

(şi bărbaţii pot să fie văduve, nu-i aşa, Ana? mai cu seamă bărbaţii de vârsta mea deveniţi la fel de suri, de taciturni sau lipsiţi de orice speranţă ca ploaia într-o curte interioară)

O iau pe aleile comerciale cu fulgi de ovăz, caramele, iaurturi, la fel cum altă dată rătăceam, dar fără cărucior, prin camerele casei, printre insulele de lumină pe care orele siestei le semănau pe covoare.

Ce ciudat este că nu mai există casă, Ana. Nu ne-am mai văzut de multă vreme, nu ne-am mai vorbit de ani de zile, fiindcă dumneavoastră nu ştiţi, nu aveţi de unde să ştiţi unde locuiesc eu acum; e destul dacă vă spun că pentru a ajunge la Campo de Ourique trebuie să schimb trei autobuze, iar ultimul mă lasă departe de căsuţă,

aproape de Cimitirul Plăcerilor cu gladiolele lui foarte albe. Dar vin aici în fiecare duminică. Am nevoie să mă întorc acasă chiar ştiind că nu mai există casă, chiar dacă trebuie să plimb un cărucior de-a lungul rafturilor cu mărfuri şi să cumpăr oregano, salvie sau bomboane de mentă de care nici nu am nevoie, ca să nu-şi dea seama angajaţii de adevăratul motiv al prezenţei mele, să nu afle cine sunt, pentru ca niciunul dintre ei să nu perceapă uşoară, persistenta, suava rumoare a trecutului ce mă urmăreşte pe mine şi mă însoţeşte, pentru ca nimeni să nu remarce iepurii din cuşca lor cu grilaj care mănâncă trifoi sub o ramură de moşmon sălbatic. Nu mi-ar plăcea să îşi dea seama de prezenţa iepurilor. Cum nu mi-ar plăcea nici dacă ar fi văzută fotografia părinţilor mei, acolo, la locul ei obişnuit, deasupra comodei care s-a transformat acum într-un raft cu sticle, etichete de beri şi de sucuri de portocală.

Uneori am impresia că toate acestea nu sunt şunci sau lapte sau ciocolate pe care le transportă văduvele din Campo de Ourique în cărucioarele lor metalice, am impresia că sunt fotografii, tot felul de obiecte cunoscute, scurteici de lână, ceasul de aur al bunicului meu sub clopotul său de sticlă, şi am impresia că ele plătesc la casă trecutul meu, pe care şi-l vâră apoi în sacoşe, apoi au să-l mănânce pe timpul iernii, deci într-un anumit fel ele se vor hrăni din ceea ce am fost eu, din ceea ce am fost noi: cu plimbări pe bicicletă până la Ajuda, cu serile de vineri petrecute la cinema, cu gustul bomboanelor umplute cu cremă de mandarine, un mort imens, încălţat cu pantofi de lac, în camera de sus.

Ce bizare sunt văduvele, Ana: toate îmbrăcate în negru, cu un voal uşor căzându-le peste frunte, mergând una în spatele alteia, cu paşi de copil, îndesând în sacoşele lor de plastic ceva ce-mi aparţine, ceva ce ani de zile mi-a aparţinut mie. De aici, din locul de unde vă scriu

(o modestă lăptărie aproape de casa noastră, cu un televizor stins aşezat deasupra unor cutii de biscuiţi)

zăresc magazinul pe care tocmai îl părăseşte ultima dintre ele, şi ştiu că dacă aş intra eu, dacă aş strecura o monedă de cincizeci de escudos în piedica siguranţei, iar apoi aş desprinde căruciorul şi m-aş îndrepta spre stivele cu cutii de sos de roşii şi cu raioane de pâine feliată, aş da peste zeci şi zeci de iepuri mestecând, din lipsă de trifoi, desenele de pe carpete, într-o casă în care absenţa s-ar înmulţi şi împrăştia prin numeroase compartimente unde nu e nimeni. Iar casieriţa, fără măcar să-i observe, citeşte rezemată de tejghea o poveste cu imagini.

Iar după ce aş trece printre raioane în căutarea unui miros dispărut, aş lua un autobuz de la staţia din preajma cimitirului şi m-aş întoarce la mine ca să închei această scrisoare, s-o bag într-un plic, apoi să rămân o eternitate cu ochii aţintiţi spre zidul de peste drum ca atunci când, fără să vă daţi seama, v-am privit din profil, cum eraţi aproape de mine, în seara în care ne-am dus la teatru şi eu aş fi vrut să vă spun că vă iubesc dar niciodată n-am fost capabil.

Consecinţa semafoarelor

Urăsc semafoarele. Întâi fiindcă totdeauna sunt pe roşu atunci când eu mă grăbesc şi pe verde când am tot răgazul, ca să nu mai vorbim că galbenul provoacă în mine o oribilă stare de nehotărâre: frânez sau accelerez? frânez sau accelerez? frânez sau accelerez? Accelerez, după care frânez, accelerez iar şi imediat după ce am frânat din nou o furgonetă îmi intră în portieră, o mulţime de gură-cască se adună în jur cu speranţa că o să curgă sânge, un individ înarmat cu o cheie franceză iese deja din furgonetă şi mă face cretin, deja compania mea de asigurări îmi propune cât se poate de prieteneşte să trec la altă companie de asigurări, deja mă văd lipsit de maşină timp de o

săptămână, mă văd pe marginea unui trotuar făcând semne de naufragiat spre taxiuri, mă văd plătind sume colosale pentru fiecare transport şi fiind obligat pe deasupra să suport lampa magică şi icoana cu Sfânta Fecioară în aluminiu pe tabloul de bord, dar şi scheletul de plastic atârnând de retrovizor, abţibildul ce reprezintă o tipă cu pălărie şi păr lung rezemată de o pancartă pe care scrie „Nu fumaţi pentru că eu sunt astmaticău, împrejurare ce mă face să presupun că problemele respiratorii s-au accentuat din pricina unei secrete perfidii a respectivei pe care n-aş şti să v-o explic.

Cea de-a doua şi principala raţiune care mă incită să urăsc stopurile pe roşu vine din faptul că de fiecare dată când mă opresc îşi fac apariţia dincolo de parbriz fiinţe dintre cele mai neverosimile: vânzători de jurnale, vânzători de pansamente adezive, dame virtuoase şi autoritare purtând la gât cutii de metal şi reuşind să-ţi lipească într-o secundă pe piept crabul Cancerului, sau vlăjgani din Liga pentru orbi Joio de Deus însoţind răcnetele unui megafon instalat pe o camionetă jalnică ce are deasupra nişte bare sudate noi-nouţe de instalat bagajele, tot felul de cetăţeni demni pretinzând că li s-a furat potofelul iar ei trebuie să îşi cumpere un bilet de tren ca să ajungă la Porto, tuberculosul ce posedă certificat de atestare în acest sens, toată casta infirmilor

(microcefali, macrocefali, şchiopi, cocoşaţi, strabici divergenţi şi convergenţi, guşaţi, braţe îmbârligate, palme cu şase degete, palme fără un deget, mongolieni, conducători de partide politice ş.a.)

fără să mai luăm în seamă grupul Pompierilor voluntari care colectează fonduri pentru o ambulanţă, sau pe laureaţii Universităţii din Coimbra, cu capă şi sutană, care s-au hotărât să facă o călătorie de sfârşit de studii în Birmania şi nu le ajung banii, sau tinerii toxicomani care în

acea zi încă nu au reuşit să fure niciun casetofon de maşină.

De unde rezultă: la cel dintâi semafor roşu nu mai am niciun ban. La cel de-al doilea nu mai am nici vestonul. La al treilea am rămas fără pantofi. La al cincilea sunt gol puşcă. La al şaselea îmi fac cadou Volkswagenul. La cel de-al şaptelea aştept să se facă roşu pentru ca la rândul meu, amestecându-mă cu pompierii, studenţii, drogaţii şi microcefalii, să dau atacul asupra primei maşini care se opreşte. În medie îmi schimb de cinci ori hainele şi maşina înainte să ajung la destinaţie, iar când ajung, la volanul unui camion Tir, înotând în nişte pantaloni gigantici, prietenii mei se mai şi plâng că nu sunt punctual.

A dormi însoţit

Toată viaţa mea am dormit însoţit. Am început într-un leagăn împodobit cu panglici în preajma patului conjugal ce avea două saltele fiecare cu câte o adâncitură longitudinală în formă de albie, una pe măsura mamei mele iar cealaltă, ceva mai mare, potrivită cu înălţimea tatălui meu, în care ei se lungeau foarte ţepeni, seara, ca un stilou Parker şi un pix în jgheaburile lor respective din trusă. De îndată ce începeam să plâng, un mormăit somnoros

— Şi-a pierdut biberonul se ridica anevoie din cearşafuri, o mână pipăia întunericul să mă legene iar la nouă luni după aceea se năştea un nou frate. Dacă e să ne luăm după numărul de copii avuţi de părinţii mei s-ar putea deduce că plângeam cu destulă uşurinţă.

Din leagăn am trecut în camera servitoarelor care, asemeni sfintelor, abia dacă aveau nume propriu, ca şi cum nu s-ar mai fi complicat cu densitatea terestră a unui nume de familie prea strâmt, Teixeira, Mendes sau Brito, ce nu prea rimează cu Paradisul. Singura diferenţă venea din faptul că ele, în loc să locuiască pe calendarele cu spirală

şi litere mărunte sub zilele anului, serveau la masă cu şorţ apretat şi cu bonetă, iar în locul unor valuri de tămâie răspândeau efluvii de săpun bleu şi alb amestecate cu miros de ceapă prăjită. În duminicile când aveau liber erau aşteptate de vlăjgani nu prea duşi la biserică, cu ţigara înfiptă între dinţi, rezemând un zid la colţul străzii cu unul din pantofi pe pământ dar celălalt lipit cu talpa de perete, în imobilitatea lor de flamingi roz de la Grădina zoologică ce-şi păstrau echilibrul pe un singur picior. Până şi azi când aud anumite nume

(Epifânia, Jacinta, Felicidade, Cândida, Albertina)

nu ştiu dacă mi se vorbeşte de sfinte sau de bucătărese.

Din camera servitoarelor am trecut apoi în altă cameră împărţită cu fratele meu Frederico, care lua în serios ecuaţiile de gradul doi, reţeaua de afluenţi a râului Vouga şi complementele indirecte, în vreme ce eu îmi întindeam gâtul de la fereastra casei să o pândesc pe fata brutarului, sirenă familiară a pâinişoarelor care însă nu se lăsa deloc impresionată de mutra mea. Rezultatul era previzibil: fratele meu a devenit un important om de afaceri, fata brutarului s-a măritat cu un casier de bancă mai asemănător cu un croissant decât eram eu, a prosperat în kilograme şi inele şi locuieşte la Ginjal, în vreme ce eu stau în continuare la fereastră aşteptând să-mi revină în palmă zilele de altă dată ca nişte bumeranguri fidele. De fapt, timpul n-a trecut: dacă-mi lipesc de copilăria mea urechea, ca de o scoică, aud o mare cu zile însorite şi râsete de verişoare purtând bikini amânând moartea mea şi acordându-mi speranţa.

Constat atunci cu uşurare că viaţa rămâne mai mult sau mai puţin locuibilă şi mă întind pe spate, cât e de lungă săptămâna, ca un armator grec pe puntea vasului său, înconjurat de văduve de preşedinţi americani şi de

tablouri de Picasso din perioada albastră: şi uite aşa cel care nu se interesa de reţeaua de afluenţi a râului Vouga reuşeşte să se transporte, fără măcar să fi ieşit din Telheiras, până hăt pe plajele din Pireu. Pentru el e suficient să închirieze preţ de două sute de escudos de la videoclubul din cartier filme cum sunt *Delirul saltelelor*, *Iepuroaicele suedeze* sau *Mulmmese, bunico*.

Acum, de doisprezece ani, dorm împreună cu Luisa. Iarna, după ce se întoarce de la liceu, ea îmi pasează şi mie gripa luată de la elevii ei, ceea ce e un fel al ei de a-şi împărţi cu mine munca. Cum ea predă istoria şi populează cu regi aşternutul patului nostru mi se întâmplă deseori să găsesc sub pernă barba lui D. Joio de Castro sau perciunii lui Alfonso de Albuquerque. Iar cum în trimestrul al doilea predă secolul XX, săptămâna trecută ea l-a adus la cină pe Che Guevara. Eu credeam că murise în Bolivia dar Luisa mă asigură că nu e deloc aşa. Se exprimă într-o portugheză impecabilă, nu mai poartă bască, şi-a cumpărat o Alfa Romeo şi conduce un cabinet de arhitectură. Mi-a mărturisit că se pregăteşte să extragă Portugalia de sub blestemul capitalismului, dar cartea lui de identitate pe numele Artur da Conceição Tavares născut la Viseu mă face, nu ştiu de ce, să mă îndoiesc de el. Luisa susţine că mă las antrenat prea uşor într-o gelozie imbecilă când ea se întoarce acasă la patru dimineaţa mirosind a after-shave şi purtând urme de supt pe gât. Şedinţele cu părinţii, spune ea, se întind tot mai târziu dar tot nu îmi explic de ce i se adresează ea lui Che Guevara cu scumpule. Iar în plus cubanezul e şi zgârcit. Alfonso de Albuquerque de exemplu, de fiecare dată când pleca în Spania cu serviciul, îmi aducea de la Badajoz caramelele acelea excelente care îmi plac aşa de mult şi o sticlă cu Anis Del Mono, iar D. Joáo de Castro mi-a dat un port-chei, reclamă de la întreprinderea farmaceutică unde lucra. Şi mă enervează

că mai am de aşteptat încă un an până când se va duce din nou în India.

Cuprins

La preţul de vânzare se adaugă 2%, reprezentând valoarea timbrului literar.

Cu o operă de peste 30 de volume, dintre care peste 20 sunt construcţii romaneşti – extrem de complexe prin polifonie şi prin multitudinea de voci şi de situaţii suprapuse tradusă în serii aproape complete în numeroase ţări, António Lobo Antunes este cel mai important scriitor în viaţă al Portugaliei. Începând din 1998, a publicat până în prezent cinci volume de proze scurte, *cronici*, cum le-a

denumit el însuşi, excepţionale „fotografii ale clipei” developate din viaţă şi din imaginaţie.

Copilăria surprinsă în momentele ei de graţie sau de teroare comică, un album de familie emoţionant, centrul lumii de la Plaja Merilor, scene din viaţa unor cupluri fracturate, gândurile unor bărbaţi şi femei a căror disperare provine fie din lipsa iubirii, fie din cauza îmbătrânirii, evocări ale vechii Lisabone cu pitorescul mahalalelor şi al cafenelelor-patiserii… Aceste scurte proze nostalgice, dramatice, ironice sau poetice îşi trag substanţa din fulguraţii reale sau imaginare, din culoarele ascunse ale memoriei şi din singurătatea unei vieţi dedicate scrisului.

„A scrie înseamnă întotdeauna a structura un delir”.

António Lobo Antunes

„Cronicile lui Lobo Antunes vibrează de poezia banalului sub vălul celei mai discrete autoderiziuni”.

J.M. Coetzee, laureat al Premiului Nobel pentru literatură

„*Inima inimii* ar putea fi socotită o adevărată artă poetică, fiindcă în ea Lobo Antunes dezvăluie liniile fundamentale în funcţie de care îşi concepe opera literară, deschizând perspective ca să înţelegem atât arhitectura romanelor sale, cât şi arhitectura subînţeleasă a grupului de cronici din această carte”.